

וחומר לנדה³ עצמה שהיא בטומאתה עד שתבא במים.

טבילת הנדה והזבה והיולדת אינה (דף קפג) טעונה מים חיים, שאין טעון מים חיים אלא זב בלבד שכתוב בו ורחץ בשרו במים חיים. ותנן בפרק ראשון של מקואות (מ"ז, ח) למעלה מהן מקוה שיש בו ארבעים סאה שבו טובלין ומטבילין, למעלה מהן מים חיים שהן טבילה לזבים. אין הטבילה עולה לטמאים בפחות מארבעים סאה דכתיב ורחץ את כל בשרו במים, במים שכל בשרו עולה בהן ושיערו חכמים ארבעים סאה (פסחים קט, א). כשהיא טובלת אינה טובלת אבר אבר אלא כל גופה בבת אחת⁴, דכתיב כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר.

דבר תורה אין האשה עולה מטומאתה והרי היא ערוה עד שתספור ותטבול, דבימים וטבילה תלה רחמנא. בנדה כתיב שבעת ימים תהיה בנדתה, ואמרו¹ ז"ל (שבת סד, ב) בנדתה תהא עד שתבא במים, ובזבה כתיב ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר, אע"פ שאין טבילה מפורשת מן הכתוב, מפי השמועה למדו שאינן עולות מטומאתן אלא בטבילה. ויש מי שכתב² שלמדו אותה מדכתיב ורחצו במים, בנין אב לכל הטמאים שיהו בטומאתן עד שיטבלו. ורב יהודאי גאון ז"ל כתב בתשובה טבילת נדה מן התורה קל וחומר מנגיעה, לומר דבנוגע במשכבה כתיב וכל הנוגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ במים, וכל שכן במגע עצמה, וקל

מצוה קיא, בשם רה"ג. ועי' באשכול ס"ג שכתבו בשם ר' יהודא גאון כרבינו, ותמה דעד כאן לטהרות, דחמיר טפי מבעלה לענין כונה בטבילה, וטבולת יום ארוך, ומנין ללמוד דאף לבעלה צריכה טבילה, ועי' תוס' חגיגה יא, א ד"ה לא נצרכא אלא לשיעור, שהביא בשם בה"ג, דילפינן מק"ו דהשתא לטהרות כתיב ורחץ, לבעלה דבכרת לא כ"ש, ותוס' דחו דק"ו פריכא הוא, דטהרות חמירי טפי מבעלה. ועי' תש' חת"ס סי' קצד מש"כ ליישב קושית תוס'. ועי' מש"כ בזה במשה"ב ש"ד הערה 1. ועי' קובץ שעורים ח"ב סמ"ג שתמה איפכא, דמנין שטבילה מהני להחזיר איסור נדה לבעלה, וכתב דהאיסור לבעל תליא בטומאת נדה. וכ"מ ברמב"ם פ"א אסו"ב הט"ז. וכ"ג מרש"י יבמות מז, ב ד"ה שם גר ועבר, דמשמע דטבילת נדה הוא טבילה לטומאה וטהרה ועיי"ש ד"ה חוצץ בגר. והביא תוס' ב"ק יא, א ד"ה שליא, דמבואר איפכא. ועי' מש"כ לעיל ש"ג בארוך הערה 1. ובהלכות גדולות סמ"א (פה, א, א) כתב דטבילת זבה מדאורייתא וטבילת נדה מדרבנן ור"ל מדרשא, כמ"ש שם להלן במש"כ ומנלן דבעיא נדה טבילה, דאקשה רחמנא לזבה. 4 כ"כ האשכול ס"ג, וכ"כ הראב"ד בבעה"נ ריש שער הטבילה ד"ה ראיתי לפרש בו. ותחלת שער המים ד"ה ראיתי לפרש בו במש"כ מיהו בעינן עד שיתכסה וכו'. וכ"פ הרמב"ם פ"א מקואות ה"ז. וכ"כ הרא"ש בהל' מקואות סכ"ט, וכ"פ טו"ש"ע סי' קצח ס"א. ועי' ב"י ד"ה צריכה שתטבול, בשם רבינו. ועי' ספר הישר שו"ת סי' מז ד"א, שהשואל למד

1 כ"כ הראב"ד ריש שער הטבילה מספרא, (ולע"ע ל"מ). ועי' שבת סד, ב שדרשו מפסוק והדוה בנדתה. ומקורו מספרא מצורע פ"ט הי"ב. ועי' ח"י רבינו, שבת יג, א ד"ה בימי לבונך, שכתב כמ"ש כאן. ולעיל ש"ב (קסד) ד"ה הצעת המטה, הביא הדרשא דשבת הנז', ועי' ב"י ריש סי' קצז ד"ה כתב הרמב"ם, שהביא דבפרק כמה אשה דרשו שבעת ימים תהיה בנדתה, בנדתה תהא כו', ונראה שגרס בגמ' כגירסת רבינו. שו"מ בסמ"ג ל"ת מצוה קיא שכתב וז"ל ועוד דרשו רבותינו בפר' כמה אשה שבעה ימים תהיה בנדתה, בנדתה תהא עכ"ל הנצרך, מבואר שגרסו כן בגמ'. (עי' רש"י לד, א ד"ה בית שמאי אומרינן, שכתב דתני בהדיא בתוספתא עדיות, דנדה כ"ז שלא טבלה, הרי היא בנדתה לכל דבריה, ולע"ע לא מצאתי התוספתא). 2 כ"כ הרמב"ם פ"ד אסו"ב ה"ג ועי' פ"א מקואות ה"ב שכתב שלומדים מבנין אב דכתיב במים, יובא וטמא עד הערב וטהר. וכ"כ ח"י הרמב"ן סז, א ד"ה הא דאמרינן, (הו"ד בחי' רבינו שם) וכ"כ בהל' פ"ח ה"א. אמנם בחי' לשבת יג, ב ד"ה בימי לבונך כתב באופן אחר, וכן בחי' על התורה ויקרא פט"ו, יא. ועי' ח"י רבינו שבת שם, דמשמע דילפינן מזב. ועי' פ"י הר"ן שבועות (ה, א) ד"ה שהזב טעון, שכתב בנין אב. ועי' רא"ש פ"י ס"ח שהביא השיטות בזה, ועי' תוס' יומא עח, א ד"ה מכאן, ויבמות מז, ב ד"ה במקום. ועי' מאירי נדה סו, ב ד"ה אע"פ שכלו, שהביא השיטות בזה. 3 עי' סה"ת סי' פו שכ"כ בשם רב האי גאון. וכ"כ סמ"ג ל"ת

ותניא בסיפרא (פר' אמור פ"ד ה"ז) מה ביאת שמשו כולו כאחת אף רחיצתו כולו כאחת. וצריך שתהא אחרת עומדת על גבה בשעת טבילה לראות שלא יהא שעה חוץ למים.⁵

ואיך הפרש בין מקוה למים חיים שלא לטהר באדם בפחות * מארבעים סאה. ואע"פ ששנינו במקואות (פ"א מ"ז) למעלה מהן מעיין שמימיו מועטין ושרבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעין

לטהר בכל שהוא, האי לטהר בכל שהוא לא לאדם קאמר אלא לטהר את הכלים. והראיה מדקתני (שם) גבי מקוה שיש בו ארבעים סאה טובלין ומטבילין, פי' טובלין בו אדם ומטבילין בו כלים, ולומר דאע"ג דבטלו רבנן רביעית של מקוה בטבילת כלים וכדאיתא בנוזר בפרק שלשה מינין (לח, א), במעין לא תקנו אלא אוקמוה אדיניה להטביל בו מחטין וצנוריות בכל שהו. והא דקתני נמי בפרק חמישי של מסכת מקואות (מ"א)

מקרי. והנה ברא"ש הנז"ל שינה הסדר, קודם כתב הך דינא שצריכה להעמיד אשה וכו', ואח"כ כתב דבעינן כל גופו בב"א, ואולי תליא במחלוקת הגאונים והרמב"ם פ"ב מקואות הט"ו לגבי דין השער אם הוא כגוף בפ"ע או כחלק מהגוף. דרבינו ס"ל כהרמב"ם וכן שיטתו בחי' עירובין ד, ב ד"ה נימא, דהשער והגוף הם גוף אחד והשערות צריכים לביאת מים של הגוף והגוף צריך לשערות, ואם אין כל השער במים, הויא טבילה לחצאין. והרא"ש כהגאונים דביאת השערות הוא כגוף בפ"ע, א"כ אינו מדין טבילה לחצאין של הגוף. ועי' ב"י שם ד"ה רוב השער שנקשר נימא, שדייק מדברי הרא"ש ה"מ סכ"ו, במש"כ רוב שערותיהם קשורות, דס"ל כהגאונים. ומ"מ אין להקשות להגאונים תסגי בטבילת הגוף בפ"ע ושערות בפ"ע, דכשני גופים הם, די"ל דנלמד מדרשא דטפל לבשרו, דגם צורת הטבילה דשער, צריכה להיות גאופן של "טפל" לגוף, ולא כטבילה בפ"ע, אך אינו מדין טבילה לחצאין כהרמב"ם. (עי' חי' רי"ז הלוי פ"ב מקואות הט"ו, ואבי עזרי מהד' קמא). 6 עי' תש' מהר"ק שורש נו, בשם רבינו. מש"כ רבינו האי לטהר לאו לאדם כו', והראיה מדקתני כו', לפנינו הגירסא במ"א, להטביל בו כל שהו. ועי' שער המים אות יא ד"ה שנינו בתורת כהנים, שגם גרס כן. וכתב שם להיפך משיטתו כאן, ועי"ש עוד ד"ה ומה שאמרו, שדחה הך ראיא, דלאו דוקא להטביל כלים בלבד, מדלא קאמר להטביל כלים בכ"ש, ע"כ דקאי גם על אדם.

מבה"ג דבמים חיים מהני טבילה לחצאין, והאריך ר"ת להוכיח דלא מהני, וסיים שהמתיר מתיר כרת גמור נדה לבעלה. ועי' רש"י קידושין כה, א ד"ה אף כל מאבראי, במש"כ וטבילה למקצת לא אשכחנן. 5 כ"כ רבינו בקצר בסוף השער ד"ה לא תטבול אשה בנמל. וכ"כ הראב"ד בשער הטבילה ד"ה וכשהאשה טובלת. וכ"כ האשכול סוף סי' סג בשם איכא מרבואתא, וכ"כ הרא"ש ה"מ סכ"ח, וכ"פ טוש"ע סי' קצח ס"מ. ועי' מש"כ בקצר הערה 34. והנה, מרהיט לשון רבינו נראה דדין זה שצריכה להעמיד וכו' הוא מהא דקיי"ל דבעינן ביאת מים כאחת, ושערה בכלל ביאת מים דגופה, ומשמע דהוי מדאורייתא, ואם אין אשה אחרת או באופנים אחרים, הוי ספק בדאורייתא אם עלתה הטבילה. ועי' ב"י הגר"א שם ס"ק מה שכתב וז"ל אינו נאמן הקטן ואפילו כדרבנן עכ"ל הנצרך, ומשמעות דבריו דדין זה אינו אלא מדרבנן. שו"מ בבדי השלחן ס"ק ש, שדייק מבי' הגר"א דאף לכתמים צריך שתעמוד וכו', ודלא כשיו"ט ס"ק עח דמשמע דרק בטבילה דאורייתא צריך תקון זה. ובצינונים סי' תקפט כתב בשם האגרות משה חיו"ד ח"א סי' קה שהקשה כדברינו, אמאי בעי הגר"א למימר ואפי' מדרבנן, דהא אנן בדאורייתא קיימי, והאג"מ כתב דשמא לרווחא דמילתא נקט כן. ושוב כתב בביאורים ד"ה יותר מ"ב שנה לרייק מרע"א בתש' קיר כדברינו. וע"ע תש' רע"א סי' קיד שכתב דבלא חקוקן זה לא עלתה טבילה, אך משמע מדבריו דאינו אלא מדרבנן עי"ש ד"ה ומ"ש מעכ"ת דזה לא

בדק הבית

בגדול לא משכחת לה בפחות מארבעים סאה טבילת כל גופו כאחד, ובהא לא שנא מקוה ולא שנא מעין דאנן טבילת כל גופו כאחד בעינן דומיא דביאת שמשו כדאיתא בסיפרא, וכשדרשו בשילוי' ארבעים סאה למעט שאין טבילת כל גופו עולה לחצאין ואפי' במעין, אבל היכא

הרבה המחבר לדקדק במה שאמר שהמעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה, מה שאמרו מטהר בכל שהוא נאמר בכלים או אפי' באדם, ואייתי מאי דאמרינן את מי השילוח ההולכים לאט בגימטריא שלו ארבעים אלמא אף במעין בעינן ארבעים סאה. ואיני מבין דבריו, דודאי

משמרת הבית

ממקוה מים, אלא מובא השמש וטהר כדרשו בספרא מאי ביאת שמשו כאח' אף כל גופו כאחת. ושיערו חכמים דאדם בינוני אמה על אמה ברום שלש אמות, ושיערו חכמים דהיינו ארבעים סאה. אי נמי מדכתיב ורחץ את בשרו במים, מים שכל גופו עולה בהן.

כתוב שם הרבה המחבר לדקדק במה שאמר שם שהמעין מטהר בכל שהוא וכו'. אמר הכותב כל הרוואה דבריו ילעג למו. מאי גדול ומאי קטן ומאי מקוה מים דאמר דמשמע שיעור ומעולם לא שמענו שבא להם שיעור ארבעים סאה

שהמעין מטהר בכל שהו, לכלים קאמר. זו היא הסכמתן של רת"ם¹ ושל רבינו שמשון ז"ל. והביא רת"ם ז"ל ראיה מדתנן פרק

חמישי של מקואות (מ"ו) גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין, אלמא ארבעים סאה בעינן⁸. וגל

7 כ"כ בספר הישר תש' מח ד"א. והביא גם המדרש וגם הגמ' דיומא. וכ"כ בתש' נז ד"א. מש"כ רבינו מהר"ש, כ"מ בפ"י המשנה שם ד"ה להטביל בו, דהר"ש כתב דחדוש המשנה שבמעין לא בטלו הרביעתא, א"כ מבואר שהר"ש העמיד המשנה לענין כלים, ולאדם אף במקוה לא היה סגי ברביעתא. אמנם בפ"ה

מ"ב ד"ה ובלבד שלא יטביל, משמע דלא ברור להר"ש ד"ז במש"כ ואי הוה אמרין דהא דמעין מטהר בכ"ש היינו לטבילת כלים וכו'. ועי' מש"כ בס"ד בשעה"מ הארוך אות ב' הערה 6 בסופו, בדעת הר"ש. וע"ע רא"ש ב"ק פ"ז ס"ג, שכתב להדיא כר"ש, בישוב משנה זו. 8 עי' תוס' יו"ט במשנה שתמה

בדק הבית

דמשכחת בפחות מארבעים סאה טבילת כל גופו והיכי דאמי בקטן, ודאי במעין סגי ולא במקוה, דמדכתב רחמנא מקוה מים דמשמע מים מכוונסין, נקטינן מינה שיעורא והיינו שיעלה בהם גופו כאחת ומסתמא בגדול משתעי קרא, אבל במעין לא נתנה בו שיעור. ובהדיא קתני בכל דוכתא שהמעין מטהר בכל שהו. ואפילו המקוה בעצמו

אם היה בית גדול ובו ארבעים סאה או יותר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת אין ראוי לטבול בו עד שיהו מים ראויין לטבול בהם. ואסור⁹ ליתן בהם שאובין עד שיהו בהן כשיעור הזה אבל אין לפחות מארבעים סאה דמקוה מים משמע שיעור, ומסתמא בגדול, והיינו ארבעים סאה.

1 עי' תש' תת"ס סי' ריב שכתב דהיה חושש לשיטת רבינו לכתחלה, דמסתבר טעמיה, אע"ג שהרשב"א דחאו. ועי' גדולי טהרה נחל ס"ק מו שכתב בביאור מחלוקת רבינו והרשב"א אי כה"ג שייך פסול דהיותו ע"י טהרה בעינן באופן שהמקוה הוא שלם וכשר. וע"ע נחל אשכול סי' ס (עמ' 149 אות ב') שכתב

דודאי אין כונת רבינו שאסור להוסיף אלא כ"ז שאין מ"ס עי"ש עוד. ועי' ב"י סי' רא ד"ה מקוה שיש לו ארבעים, וב"ח שם ד"ה מקוה (קא, ב) שכתבו איפכא בדעת הטור דאפי' שאין כל גופו עולה בהן, ואינו אלא משהו ממעין, מ"מ מותר לכתחלה להוסיף שאובין, וכדעת הרשב"א במשה"ב.

משמרת הבית

ומה שאמר שלא הבין דברי המחבר הטיב אשר דבר, ולמה יבין והוא לא ידע, וכדי שיקרא דרישא נכנס במה שאין מוצא בו ידיו ורגליו, ואמר כי בודאי בקטן, המעין מטהר בכל שהוא בכל מה שגופו עולה בהן, והנה רבינו יעקב ז"ל ורבינו שמשון ז"ל שאמרו שלא אמרו מעין בכל שהוא אלא בכלי דוקא, ולאחר שבטלו לרביעתא אוקימו מעין אדיניה לטבול בו מחטין וצנורות, ויש להן בזה כמה ראיות כתובות בארוכה בחיבור המחבר. ואעפ"י שהראב"ד ז"ל והרמב"ם ז"ל מתירין במעין כל שגופו עולה בהן בבת אחת, לרבינו תם ורבינו שמשון ז"ל שומעין שאמרו להחמיר בשל תורה. והוא שעמד על החיבור וראה דברי רת"ם ורבינו שמשון וראיותיהם ונשאל בו לפסוק להדיא שלא כמות' ואמר שבודאי כן הוא

ובשל תורה ובמה שאינו יודע בטוב אותה מסכתא רצה לומר מסכת מקואות רמות רוחא הוא ותמהון לבב. ומה שכתב דמקוה עצמו אם היה הבית גדול ובו ארבעים סאה או יותר ומימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן כאחת אין ראוי לטבול בו ואסור ליתן בהן שאובין עד שיהיו בהם כשיעור הזה, אם בא לומר שאעפ"י שיש בו ארבעים סאה אלא שהמים מרודדים אסור להוסיף עליהם עד שיהא גופה עולה בהן, טעות הוא בידו דכל שיש בו ארבעים סאה שנינו (מקואות פ"ו מ"ח) ממלא בכתף ונותן, ואעפ"י ששנינו במקואות (פ"ז מ"ז) מקוה שמימיו מרודדין כובש חבילי זמורות, לאו דוקא כובש אלא אם אין מים להוסיף קאמר, הא אם בא להוסיף מוסיף ובלבד שלא יהא הרוב מן השאובין וכדעת הראב"ד ז"ל¹⁰.

1 עי' שער המים אות ז' ד"ה אבאר שרבינו פסק כר"ש דממלא ואפילו ביותר מרוב, וע"ע. וע"ע תש' הרשב"א סי' תתיח שפסק אפי' רבו השאובין כשר ואח"כ הביא שיטת הראב"ד שמביא כאן. ומש"כ רבינו בשם הראב"ד, דמשמע דמיד שממלא רוב שאובין, נפסל, לפנינו בבעה"נ אין ד"ז, אלא הנדון באופן שהיה מ"ס, ונכנס מים שאובין אפי' מ"ס, ויצאו מהמקוה. או דהראב"ד חושש שמא

יוצא מים מהמקוה, ואזי בעינן שנשתייר רובו. וכ"כ תשב"ץ ח"א סוף סי' יז בשמו. ואף רבינו בשער המים הנז', לא כתב בשמו כדבריו כאן, אלא רק באופן שנתמעט או דחיישין דנתמעט, ובעינן דנשתייר רובו. ועי' מש"כ שם בהערה 7. ועי' שמלה סי' רא ס"ק קיא, מש"כ עפ"י שיטת רבינו. וע"ע תש' גנת ורדים חיו"ד כלל ד' ס"א בשם רבינו.

סתמא קתני ואפי' של מעין מדלא קתני גל שנתלש מן הים. ועוד, דאי בגלו של ים וכמאן דאמר התם (מ"ד) כל הימים כמקוה, אם כן אפי' יש בו ארבעים סאה לא יטהר, שהרי הגל כזוחלין, כדאמרינן עלה דההיא בפרק קמא דחולין (לא, ב) ובפרק שני דחגיגה (יט, א) מהו דתימא ליגזור אטו חרדלית של גשמים קמ"ל, כלומר קמ"ל דלאו כמקוה הוא אלא כמעין⁹, ולא גזרינן. ועוד דאמרינן במדרש (במד"ר פי"ח סכ"א) יען כי מאס העם הזה את מי השלוח ההולכים לאט, שמאסו בארבעים סאה, לא"ט בגימטריא הכי הוי. ואמרו ז"ל (פסיקתא פ"ו) חזרנו על כל המקומות ולא מצינו מקום ששמו לאט, ושילוח מעיין הוא דהיינו מי גיחון מעין

אמאי הרא"ש השמיט ראייה זו, ומה יענו הסוברים שאדם א"צ מ"ס במעין, וכ"כ במעדני יו"ט ה"מ ס"א ס"ק ז (ב). עכ"פ מוכח דדעת ר"ת שאע"פ שנפסק מהמעין, אכתי דין מעין עליו שמטהר בזוחלין, (וביאורו עפ"י משי"כ מהר"ק שורש קטו, דעדיין חי מכת המעין. א"ה, עי' מהר"ק שורש קנו שכתב דאפי' אינו זוחל מחמת המעין, אכתי מכיון שבא מהמעין, מטהר בזוחלין. ומוכיח כן מגל שנתלש, ויל"ע, דהתם חי מכת המעין, כמ"ש בשורש קטו, ומאי שייטא לנידון דשורש קנו דאיירי שהזחילה אינו מכת המעין, ומשמע דסגי למהר"ק כמה שהמים האלו באו ממעין. ונ"מ לענין המבואר במקואות פ"ז מ"ז, לענין מוליד ומביא בידו, עי' שו"ע סי' רא סנ"ז בהגה, וש"ך שם ס"ק קכג, וב"ח סוף הסי' ד"ה מחט. וע"ע שמלה ס"ק קד. ועי' שעה"מ אות יא בארוך הערה 4.) וס"ל דמהני סברא זו אף לענין לטהר בכ"ש. ועי' באשכול סי' שהביא ראייה זו, ודחה בכמה אופנים, א. דלא מקרי זוחל אלא אשבורן, ולעולם ר' מאיר היא דים כמקוה, ונר' דכן דעת הרמב"ם פ"ט מקואות הי"ז, יח, דבהי"ח כתב דטעם דאין מטבילין בכיפין, לפי שאין מטבילין בזוחלין, ובגל שנתלש ונפל על האדם, פסק כמתני' בהי"ז, דעלתה טבילה, ע"כ מבואר דאינו כזוחלין אלא כאשבורן. ולפי"ז א"צ לדחוק כהכס"מ שם. שו"מ במאירי סז, ב ד"ה כבר ביארנו שהנדה והזבה, שהביא הך ראייה ודחה וז"ל שאין זו נקרא זחילה שכן דרך הים להתנועע בעצמה, ומאחר שגבול יש לה כדכתיב כו', אין זה נקרא זחילה, עכ"ל הנצרך. וכ"כ בחגיגה יט ד"ה כבר ביארנו. ועוד כתב האשכול לדחות הראיה דאפי' אי ס"ל דים כמעין, מ"מ מכיון שפירש מהמעין לא מהני פחות ממ"ס. וכ"כ הש"ך סי' רא ס"ק כ (וכ"כ לגבי כלים) ועי' ט"ז שם ס"ק ו שכתב דמילתא פסיקא נקט, שיתכסה בהם כל גופו, כעין משי"כ הרא"ה בבדה"ב כאן. ועי' ב"י הגר"א שם ס"ק כז בשם רבינו, וע"ע ס"ק ו בשם רבינו, וכתב דראיות דר"ת אינן מוכרחות. ועיי"ש בליקוט שכתב דהראיה מגל שנתלש, י"ל כהט"ז, ודברי הש"ך אינם ברורים. וע"ע ח"י רבינו חיים הלוי פ"ט מקואות ה"ט, ד"ה ובאמת. וע"ע תוספתא מקואות פ"א הי"ז, וב"י הגר"א (שם) ד"ה וחזרין ונמשכין. וע"ע בעה"נ ריש שער המים ד"ה הא דתנו הזוחלין, שכתב בביאור

המשנה פ"ה מ"ה הנוטפין כמקוה, דר"ל שטפות המטפטפות ממעין, דינם כמקוה וז"ל שם, והטעם שמפני שנעקרו ממקום חיותן, שאין חיותן אלא בארץ, עכ"ל הנצרך, חזינן דדעת הראב"ד דאף שנובע מכת המעין, כיון שנתלש מהמעין אין מועיל למים חיים, ומ"מ מהני לטבילה שלא באשבורן. עי' שעה"מ אות ג' במש"כ בהערה 3, להוכיח מר"ת דלא כהב"ח. 9 כ"כ רבינו בחי' חולין לא, ב ד"ה לגזור משום חרדלית. ובאשכול הג"ל כתב לאפוקי מפ"י זה, דהו"א דניתן דין זוחלין לגל, קמ"ל דלא דמיא לחרדלית של גשמים, דהתם הוי זוחל, משא"כ כאן דהוי אשבורן. ועי' חזו"א מקואות תנינא ס"ט ס"ק א, ואמרי משה ס"א ס"ק יח, ביאור דבריו. מש"כ רבינו מכלל דמעיקרא לא, עי' ב"י הגר"א ס"ק ו שכתב דקשה להולמו, דכל המעין מחובר כאחד, א"כ יש מ"ס בכל המעין, וע"כ לא טבלו מקודם דאין יכולין להתכסות כאחד. ומבואר דהגאון למד "ששם" טובלין וכו' ר"ל דרך בפתחו של ב"ד טובלין, וע"כ הקשה דהמעין מחובר ויש בכלול מ"ס, וע"כ דא"א להתכסות בו כל הגוף. אך נר', דבלשון הגמ' איתא "שבו" טובלין וכו' ור"ל כשהמים הגיעו לפתחו של ב"ד, אזי ידעין שיש במעין מ"ס, וזה כונת רבינו. (והתעוררתי לזה ממש"כ ח"י הריטב"א מכות ד, א סוד"ה וכן התירו בפירוש, במש"כ כיון שהגיע לפתח בית דוד והגדילו למ' סאה, רוחצין בו זבין וזבות, מכלל דמעיקרא אין טובלין בו לפי שאין בו מ"ס עכ"ל הנצרך). ועוד יש לדקדק, דעי' לשון הגמ' שם, מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח ב"ד, כיון שמגיע לפתח ב"ד נעשה כנחל שוטף שבו רוחצין זבין וזבות נדות וילדות, עכ"ל הגמ'. ולולי שרבינו מוכיח מכאן שצריך מ"ס, היה אפשר להסביר דכיון שהגיע לפתח ב"ד, נעשה מים חיים כלשון הגמ' כנחל שוטף דאין זה מליצה בעלמא אלא דזב בעי מים חיים, ועד שם, המעין לא היה חי. ואולי רבינו לא גרס תיבות אלו. וע"ע שערי תשובה ש"ג סי' קכה שכתב דאף מעין צריך מ"ס, והביא דרש דהולכים לאט. 10 מבואר דלד"ת דבעי מ"ס לאדם, הוי מדאורייתא, דאל"כ א"צ להעמידה בכלים, אלא אפי' באדם, וכ"כ ב"י הגר"א סי' קכ ס"ק ד במש"כ אבל אדם כו'. אמנם עי' בה"מ לרא"ש סוף ס"א שכתב דמסתבר כר"י, וז"ל הואיל ושערו חכמים מי מקוה אמה על אמה

וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר. ומקצת היום ככולו ומותרת לבעלה מיד, אלא שחכמים אסרו לעשות כן שמא לאחר שתשמש ביום השביעי תראה בו ביום, ותסתור כל שבעה ונמצאת זבה למפרע בשעת תשמיש, וכיון שאסורה לשמש אסורה לטבול, שאם תחזיק עצמה כטהורה שמא תשמש ואסור לעשות כן כמו שאמרנו. ואע"פ¹⁴ שגזרה לגזרה היא זו, החמירו עליה מפני כרת שבה. ולא עוד, אלא אף בשמיני אסורה לטבול * ביום משום סרך יום שביעי, אלא אם כן יש חשש סכנה או מניעה בטבילת

שבטלו רביעית לכלים, וזה דחוק. אבל הר' אברהם ז"ל כתב¹¹ דאפי' לאדם מטהרין בכל שהן ובלבד שיהא כל גופו עולה בהן בבת אחת, וכן כתב הר' משה ז"ל בהלכות מקואות. ולדברי רבותינו הצרפתים ז"ל שומעין להחמיר בשל תורה¹².

מאימתי¹³ זמן הטבילה, כל הנשים עכשיו כזבות הן שכבר החמירו בנות ישראל על עצמן שאפי' רואות דם טיפה כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים. ואימתי הזבה טובלת ביום שביעי של ספירה משתנן החמה דכתיב

סוף ס"א שכ"כ בשמו. מש"כ רבינו מהר' משה, כ"כ פ"ט מקואות ה"ח, והרא"ש הביאו. 12 עי' בקצר ד"ה אין האשה עולה, שהכריע להחמיר בדבר שיש בו כרת, ונר' נ"מ לענין טהרות א"נ לגר, א"נ לזב, דהוי ד"ת, ואינו כרת, וצ"ב. ועי' שער המים אות יא ד"ה שנינו בתורת כהנים, וד"ה ומה שאמרו, שהביא רק דעת הראב"ד להכשיר בכ"ש לאדם. וכ"כ בקצר שם ד"ה המעין מטהר. ועי' בחי' ביצה יז, ב ד"ה והא דתנן, וכן בתש" ח"ג סי' רכח (הו"ד בב"י סי' רא ד"ה תשובה) שפסק דלאדם בעי מ"ס. וכ"כ בח"ד סי' שיח, והביא ב' הדעות, וסיים ודברי רבותינו הצרפתים ז"ל נראין עיקר. ואולי י"ל דרבינו ס"ל מעיקר הדין כהרמב"ם וראב"ד, אך למעשה החמיר. ועי' תש" הר"ן סי' סז שכתב דנראה לו דא"צ מ"ס, מ"מ ראוי לחוש למחמירים, בדבר שיש בו כרת. 13 עי' ב"י סי' קצז ד"ה כתב הרשב"א מאימתי, בשם רבינו. והעתיק עד כדגרסינן בפרק תנוקת. ושוב כתב מ"יש מקילים" עד סוף הענין. (וג' שיטות הן בסוגיא, שיטת רש"י ותוס', דנידון הגמ' אך לגבי טבילה, ותשמיש פשיטא שאסור ביום ז'. ומדר' שמעון אסרינן אף טבילה. שיטת הרז"ה והוא היש מקילים, דנידון הגמ' רק לתשמיש, ולעולם ר"ש אתשמיש קאי, ולעולם לא גזור לאסור טבילה ביום ז', ושיטת רבינו והרמב"ן דר' שמעון אוסר תשמיש, וסוגיין קאי אטבילה, וגזרינן טבילה אטו תשמיש). 14 כ"כ רבינו בחי' סוד"ה ובנמוקי הרב. אמנם שם מדובר לגבי יום שמיני אטו שביעי, וכנראה דלרבנותא כ"כ שם, דמשום חשש כרת, גזרינן שמיני אטו שביעי, ושביעי שמא תשמש ושמא תסתור. ועי' ח"י הרמב"ן ד"ה הא דאמר ליה, שכתב כרבינו כאן, וכ"כ המאירי שם ד"ה בכמה מקומות. (והנה יש להעיר מסוגיא דלעיל דהגמ' שאלה דנגזור מיעוט שאינו מקפיד אטו מיעוט המקפיד, ומתצינן גזירה לגזירה הוא, ולכאורה גם שם אפשר לבא לידי

ברום שלש אמות, מים שכל גופו עולה בהן, לא פלוג באדם לשער בכל אחד לפי גופו. עכ"ל. באופן דמשמע שאינו אלא לא פלוג, דהוי מדרבנן. שו"מ בחזו"א מקואות ס"ט ס"ק ב שדייק מרבינו כמ"ש, ותמה על הרא"ש הנז'. ועי' דברי חיים בפתחה להל' מקואות שנסתפק בזה, וכתב דקצת משמע מהרא"ש שהוא מדרבנן, ומסיק כן בהל' מקואות ס"ב. ועי' גידולי טהרה סי' רא נחל סוף ס"ק ג, שדייק כן מרבינו ומהרא"ש. שו"מ בדרישה סי' רא ס"ק ג שנקט גם בדעת ר"י שאינו אלא מדרבנן משום לא פלוג. ועי' מי השלוח ס"א ס"ק טז, ודחק בלשון הרא"ש דר"ל שלא מצאנו חלוק בתורה בין אדם לאדם. ועי' תש' מהרי"ק סי' נו שהאריך, דאף לסוברים דאדם צריך מ"ס במעין, מ"מ בפחות מ"ס אינו נפסל בשאובין. וכתב להוכיח כן גם בשיטת רבינו שהחמיר כר"ת להצריך מ"ס, ובתש' מיוחסות דלמב"ן סי' רלא התיר להרבות שאובין על מעין שמימיו מועטין. ועי' שער המים אות יא ד"ה מעין שריבה עליו, גם כתב שאפי' מי מעין מועטין מטהרים את השאובין. (אמנם יל"ע דמשמע דשיטת רבינו מדינא, להקל כהרמב"ם וראב"ד, וכן שיטתו בשער המים שם, אמנם למעשה החמיר מספק, מ"מ אחתי אין להוכיח למאן דס"ל דבעינן מ"ס מעיקר הדין). ולפי"ז היה אפשר לבאר הך ברייתא דמעין מטהר בכ"ש, לענין שיש כח טהרה למשהו דמעין, אף לר"ת. ועי' תוס' הרא"ש סז, א ד"ה מקואות, מש"כ להקשות על פרי"ח, ובשיטת ר"ח י"ל דפליג בזה על המהרי"ק, וס"ל דמעין כ"ש אינו מכשיר השאובין, והוי דומיא דמקוה, כ"ז שאין בו מ"ס, נפסל מהשאובין. 11 שער המים ד"ה ראיתי לפרש בו במש"כ והא דאמרין מעין מטהר בכ"ש כו'. ועי' בסוף השער ד"ה תניא ורחץ במים. (ודייק כן מדלא כתיב כל בשרו אלא במקוה, ובמעין כתיב ורחץ בשרו במים חיים). ועי' רא"ש ה"מ

בדק הבית

אתיא למטביל ביום שביעי ולא סלקא לה טבילה כלל אלא בלילה, דנדה דבר תורה אינה טובלת אלא אחר שבעה מה שאין כן בזבה דמן הדין

גרסינן בנדה בפרק תינוקת אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה פי' דהיינו יום שמיני, לא תטבול אלא בלילה משום סרך בתה דילמא

משמרת הבית

אמר הכותב דעתא שבישתא לא צילתא קא חזינא הכא, אם ראה דברי גדולי ישראל אשר בית ישראל

עוד שם גרסינן בנדה פרק תינוקת אמר רב נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה לא תטבול וכו'.

הלילה כסכנת צנה או משום גנבים וכיוצא בזה. דגרסינן בפרק תינוקת (סז, ב) אתקין רב אידי בר אבין בנרש מיטבל ביממא דתמניא משום אריותא. רב אחא בר יעקב

בדק הבית

ליה רב פפי לרבא מכדי האידנא כלהי נשים ספק זבות נינהו, כלומר לפום מאי דנהוג לספור ז' נקיים, ליטבלין ביומא דשבעה, כלומ' ואפי' בלאו טעמא דאבולאי דהא זבה מן הדין טבלה ביום שביעי, אמ' ליה משום דר' שמעון כלומר שמא תשמש, דתניא ר' שמעון אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר. כלומר מותר לשמש מן הדין אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק כלומר אסורה לשמש ביום שביעי אחר טבילה שמא תראה ותסתור. והכי איתא בהדי' בסיפרא¹ דר' שמעון לא אסר אלא לשמש, והכי מוכח בפרק המפלת (כט, ב). אבל כל היכא

טובלת ביום שביעי. אתקין רב אידי בר אבין בנרש מיטבל ביממא דתמניא משום אריותא רב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי, רב יהודה בפומבדיתא משום צנה רבא במחוזא משום אבולאי. פירוש הא דרבא לאו דומיא דהאי אידך, דאידך אינו אלא בנדה אבל בימי רבא כבר פשטה תקנת בנות ישראל להתנהג בזבות ולספור שבעה נקיים, הילכך לדידהו ביום שמיני מותרת היא לכתחלה לטבול דהא ליכא סרך בתה, דאי נמי טבלה ביום שביעי מן הדין עלתה לה טבילה, הילכך הא דרבא דשרא משום אבולאי ביום שביעי קאמר. והיינו דאמר' דאמ'

וא עי' סיפרא פ' מצורע פרשת זבים פרשתא ה' פרק ט' ה"ב, וז"ל כיון שטבלה מותרת לעסוק בטהרות אבל אמרו חכמים לא תעשה כן שלא תבא לידי ספק. הובא גם בתוה"ב.

משמרת הבית

דאסור לטבול שמא תשמש ושמא תראה ותסתור, אלמא להני גזרות איכא למיחש, אם כן היאך חזר וכתב דביום השמיני מותר לה לטבול לכתחלה בלא טעמא אחרינא וליכא למיגזר כלל, ואפילו טבלה בתה בשביעי ליכא אלא משום שמא תשמש ושמא תראה ולכולי האי לא חייש, ע"כ. ודבריו לא בהשכל, שכבר אמר דרבא השיב לרב פפי דחיישינן להכי, ואפילו לפי דבריו היה לו לומר לשמא תסתרך בתה ותטבול בשביעי ותשמש ושמא תראה, לכולי האי לא חיישינן אלא שאין עושה סדר לדבריו. ולעיקר הענין גם כן יש להקשות אם לשמש קאמר ר' שמעון, מאי קאמר שמא תבא לידי הספק, דאילו שמשה בודאי כבר הכניסה בודאי עצמה, ובאה לידי הספק ומאי שמא תבא דקאמר³. ועוד כיון דאמרו אתקין רב אידי בר אבין בנרש מיטבל ביממא דתמניא משום אריותא ורב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי ורבא משום אבולאי, על כרחין כולן בתר מיטבל ביממא דתמניא גרירי, דאי לא הוה להו למימר ורבא במחוזא ביום שביעי משום אבולאי. ועוד דאם איתא כיון דרבא אתקין בשביעי ורב פפי לא קשיא אלא אמאי אצטריכינן לטעמא דאבולאי, לא הוה ליה למימר ליטבלין ביממא דשביעי, דהא בשביעי אתקין

נכון עליהם איך מלאו לבו להקל במה שאסרו הם, ועוד שהקל ראשו לומר שהדברים שכתב דברים ברורים להתיר מה שהם בעיני הגדולים דברים אסורים. הנה הראב"ד ז"ל שאסר אפילו עכשיו לטבול ביום שמיני משום סרך בתה ואסר ג"כ משם הגאון רב אחא משבחא ז"ל, וגם הרמב"ם ז"ל² אסר גם הוא והוא קורא אותו תמיד מורי רבינו משה ז"ל ומיד חולק על ישיבתו. גם מה שפירש בדרב פפי ורבא, אפי' לפי דבריו דלאו אשמיני קיימי אלא אשביעי, אי אפשר מה שפירש בו, שהוא פירש דרבא אתקין למיטבל ביממא דשביעי משום אבולאי ואמר ליה רב פפי בלא טעמא דאבולאי ליטבלין ביממא ולא תשמש עד הערב, ואמר ליה רבא משום דרבי שמעון דאמר אחר תטהר אחר מעשה הטבילה תטהר לשמש, אלא שאסרו חכמים לשמש שמא תראה אחר ביאה ותסתור. ואם כן מאי קא מהדר ליה רבא לרב פפי, איהו בעא מיניה על הטבילה והוא מהדר ליה מדברי שמעון דאסר לשמש ולא לטבול, אלא כיון שבירר לו אותו דרך היה לו לפרש בדרב פפי וליטבלין ביממא, ליטבלין ולשמש, דטבילה דנקט לישנא מעליא נקט, וכאותה שאמרו (ברכות כד, א) ויום טבילה הוה וכמו שפי' הרב בעל המאור. ועוד דכיון דאהדר רבא

שמעון קאי אטבילה, וע"ע ח"י הרמב"ן שם ד"ה הא דאמר, וכתבו דבנוסחאות מדויקות. הגירסא "שלא", וכ"ה בבד"ב גופיה.

2 נר' דצ"ל הרמב"ן והוא בהל' פ"ט ה"א. 3 כן הקשה רבינו בחי' שם ד"ה ויש מי. וכה"ק תוס' שם ד"ה אבל, והוכיחו דר'

שלא בזמנה טובלת אפי' ביום¹⁶, ואי זבה היא, דינה לטבול ביממא דשביעי ומותרת מיד, ואהדר ליה משום דר' שמעון דתניא ואחר תטהר אחר מעשה תטהר, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן כלומר לשמש¹⁷ שלא¹⁸ תבא לידי הספק, והכי תניא בתורת כהנים (מצורע פ"ט) ואחר תטהר כיון שטבלה טהורה להתעסק בטהרות אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבא לידי הספק.

לעשות כן, שרצה לתלות המחלוקת בדעת ר"ש במחלוקת הראשונים אי ספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא או מדרבנן, דלשיטת דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא, הרי שמדין תורה אסורה בתשמיש ביום השביעי, ונשאר בקושיא ע"ד רבינו, דרבינו ס"ל בב"ד ש"א (קב) ד"ה ומסתברא, דספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא, אי"כ תהיה אסורה בתשמיש מד"ת. ועיי"ש מש"כ בשם הב"י סי' קפג ד"ה ומ"ש בזה שאסורה, דמאחר שיכול לבא לידי איסור כרת אם ישמש ודאי שאסורה לשמש מן התורה, שאדם מזהר ועומד שלא יביא עצמו למקום שיבא לעבור על איסור כרת. א"ה, עי' מש"כ במשה"ב לעיל ש"ב הערה 11, להוכיח דרבינו ל"ל סברת הב"י, ובלא"ה, הב"י קאי בגלל חומר כרת שבו, ולא על כל איסור דאורייתא וצ"ב בזה. ועוד, אמאי צריכה לחשוש מד"ת שמא תראה ותסתור, והרי כבר עברה ז"נ, והוחזק מעינה סתום, כמבואר בחי' רבינו ד"ה ואכתי, וכ"כ בחי' הרמב"ן הנז"ל. ועוד, די"ל דהנ"מ בספק איסור עכשיו, מדאורייתא אסור, אך הכא הוי ספק שמא יתברר אח"כ שעבר איסור, כה"ג י"ל שאינו אסור מדאורייתא. 18 לפנינו הגירסא שמא תבא כו'. ועי' חי' הרמב"ן הנז"ל ובחי' רבינו שכתבו דהגירסא הנכונה שלא תבא, וכתבו כן ליישב קושיית הראשונים דאי ר' שמעון קאי לגבי תשמיש, מאי קאמר שמא תבוא לידי ספק, דהא מיד ששמש נכנסה לספק, אך לגירסת רבינו שלא תבא, מיושב שפיר. וצ"ב מש"כ רבינו במשה"ב במש"כ ולעיקר הענין וכו', דמשמע דרבינו גרס שמא, ודלא כדבריו כאן, ואולי גרס כן ברא"ה, אמנם ברא"ה שלפנינו הגירסא שלא תבא. וצ"ב גם בתוד"ה אבל אמרו חכמים, שגרסו שלא, ואעפ"כ הקשו כקושיית הראשונים, וכנראה דט"ס הוא בתוס' וצריך לגרוס שמא במקום שלא, כמבואר בתוס'

בפפוניא משום גנבי רב יהודה בפומבדיתא משום צנה רבא¹⁵ במחוזא משום אבולאי, פי' שומרי העיר שסוגרין דלתות העיר בלילה. אמ' ליה רב פפי לרבא מכדי האידנא כולהו ספק זבות משוינן להו ליטבולן ביממא דשבעה, כלומר למה לי יומא דתמניא ומשום אבולאי, אפי' ביממא דשבעה נמי ולכתחלה לטבולן ולשתריין לבעל מיד דהא ליכא חששא ולא מידי, דאי נדה היא שמיני לנדחה ונדה

כרת, ברוב המקפיד, ומצאתי בשדי חמד בכללים, ענין אין גזרין גזרה לגזרה, שכתב דלאו כללא הוא. והוכיח כן מגמ' אחרת). 15 כ"ה גרסתינו. ועי' מהרש"א בתוד"ה משום סרך, שהוכיח דתוס' גרסו רבה במחוזא, (עי' רש"ש). ומש"כ רבינו רב פפי לרבא, לפנינו הגירסא רב פפא, וע"ע בחי' רבינו שגרס רב פפי ולגירסא זו מיושב מה שיש להקשות דהכא מבואר דתקנת ר"ז פשטה כמ"ש רבינו לעיל ש"ו (קפז) ד"ה דברים אלו, ועיי"ש מש"כ בהערה 63 דמכאן מקור לרבינו, ואילו בגמ' סו"א אמר רבא לרב פפא היכא דאחמור אחמור כו' באופן דמשמע שלא פשטה תקנת ר"ז, ועי' רא"ש פ"י סוף ס"ד שהוכיח כן, וע"ע ה"מ סל"ו שכתב איפכא, וכבר העיר במעדני יו"ט אות ו, ולגירסת רבינו י"ל דבזמן רב פפא עדיין לא פשטה, אך בזמן רב פפי כבר פשטה התקנה ושניהם שקלו וטרו עם רבא. 16 עי' בסוגיא לעיל בפלוגתא דרב ור' יוחנן בנדה שלא בזמנה, ור' יוחנן אמר אף שלא בזמנה אינה טובלת ביום, משום סרך בתה, ועי' בעה"נ שער הטבילה, ד"ה אמר רב נדה בזמנה, שכתב דקיי"ל כר' יוחנן. עיי"ש עוד במש"כ ואם תאמר וכו', ונראה דכונתו דלדידן ל"ש סרך בתה, דלעולם כיום שמצריכים ז"נ, לא תבא לטבול ביום השביעי לראייתה, דאכתי לא גמרה ז"נ, וכן צ"ל בדעת רבינו הכא. ומ"מ אמרינן דאף לדידן שייך סרך בתה, שמא תטבול בשביעי, ושמא תראה ותסתור. 17 כ"כ רבינו בחי' ד"ה ובנמוקי, וכ"כ חי' הרמב"ן ד"ה והא דאמר ליה (נז"ל). ועי' רש"י ד"ה לידי ספק, ותוד"ה אבל אמרו, שכתבו דר' שמעון אסר הטבילה. והרמב"ן ורבינו העירו דרש"י כט, ב ד"ה ר"ש היא, כתב דר"ש קאי לגבי תשמיש. וע"ע סה"ת סי' ק ד"ה אתקין שכתב כרש"י ותוס', וע"ע סי' קא. ועי' ערוך לנר ד"ה אסור

בדק הבית

מדינא עלתה לה טבילה, וליכא למיחש אלא שמא תשמש ושמא תראה בו ביום ולכולי האי לא חיישינן. ואלו דברים ברורים ושלא כדברי המחבר.

משמרת הבית

דאמר אסור לעשות כן, כלומר אפילו לטבול שמא תחזיק עצמה במותרת בתשמיש, ותבא לידי הספק כלומר תבא לשמש ותכנס בספק שמא תראה ותסתור ולפיכך אסור לטבול אפילו בשמיני משום סרך בתה וכן דעת רוב כל גדולי ישראל וכן ראוי להורות.

דאיכא טעמא כגון אבולאי ודכוותה, שרינן אפילו ביום שביעי לטבול אבל לא לשמש. ומ"מ ביום שמיני מותר לטבול לכתחלה בלאו טעמא אחרינא, וליכא למיגזר כלל דאי נמי טבלה בתה בשביעי,

רבא ליטבולן, אלא הכי הוה ליה למימר מכדי האידנא כולהו ספק זבות נינהו ליטבולן ביממא ותו לא, אלא משום דרבא לא שרי למטבול אלא בשמיני ומשום אבולאי, אקשו אפילו בשביעי ליטבולן לכתחלה, ואהדר ליה דאסור בשביעי מיהא משום דרבי שמעון

ויש מקילין¹⁹ לטבול אפי' ביום שביעי, דר' שמעון לא אמר אסור לעשות כן אלא לשמש וכמו שפרשנו, אבל לטבול לא. ועיקר בעיא דרב פפי לא על הטבילה היתה אלא על הביאה, ומאי לטבול תשמש, ולישנא מעליא כדאמרינן בעלמא (ברכות כד, א) יום טבילה הוה. ואינו נכון, דרב יהודה ורבא דאתקינו ביממא דתמניא משום צנה ומשום אבולאי, בתר חומרא דר' זירא הוה, ורב פפי נמי דבעא מיניה מרבא לכאורה על מאי דאתקין איהו בתמניא ומשום אבולאי הוא דבעא מיניה למה ליה, ועלה הוא דאהדר ליה רבא דאסור לעשות כן דאלמא אף הטבילה עצמה אסורה ביום.

ואם עברה וטבלה ביום השביעי, כתב הר' אברהם ז"ל²⁰ בשם רב אחא משכחא ז"ל דלא עלתה לה טבילה. ואינו מחזור דכולי האי לא נחמיר, שעיקר גזרה זו דבר רחוק הוא ויש בו כמה ספקות, שמא זבה היתה ושמא תשמש מיד לאחר טבילה ושמא תראה בו ביום ותסתור ספירתה למפרע, ובכמה חששות רחוקות כאלו לא נחמיר בדיעבד.

הרא"ש שם ד"ה אסור לעשות כן. וע"ע ח"י הר"ן שם ד"ה רבא במחזוא, שכתב דאי ר"ש קאי אתשמיש, צ"ל שלא תבא. וע"י חש' חת"ס סי' קצז ד"ה ולכאורה. ¹⁹ כן שיטת הרז"ה בהשגות, דהסוגיא מיירי בענין תשמיש גרידא, ולפי"ז מותרת לטבול ביום השביעי כדלקמן. ומש"כ רבינו ואינו נכון, כ"כ בחי' ד"ה ובנמוקי וכן הרמב"ן הנז"ל. וע"ע באשכול סמ"ה בשם יש מי שאומר, ודחה דבריו. ²⁰ שער הטבילה ד"ה וכתב ר' אחא משכחא. וכ"כ הרמב"ן בהל' פ"א ה"כ, ופליג עליה, וע"י ש"ך ס"ק יא שפסק כהראב"ד היכא דאפשר. וע"י ב"י סי' קצז ד"ה עברה וטבלה ביום ז', שגרס והר"א ז"ל מן המתירין במקום והר' זרחיה הלוי, והבין דהראב"ד חזר בו ממש"כ כאן, וס"ל דעלתה לה טבילה, ותמה על הר"ן שהביא בשם הראב"ד שטבלה ביום שביעי לא עלתה טבילה, וכתב דהראב"ד לחוד והר"א לחוד, וע"י דברי חמודות ה"מ ס"ק קמא שכתב דהראב"ד נחלק על השאלות, וכנראה שראה הב"י הנז', והבין ממנו דתיבות "ואינו מחזור" מדברי הראב"ד הוא. וע"י סד"ט שם ס"ק טו שכתב דט"ס נודמנה לב"י, וצ"ל הור"ה במקום הר"א, כמבואר להדיא בבעה"ז ובהשגת הור"ה שם. (ואל תתמה שהרי הב"י לעיל בד"ה וכתב הרשב"א מאימתי, כ"כ בשם הרז"ה וכמו שהוא לפנינו, דשם המדפיסים העתיקו לשון הרשב"א בת"ה, וגם שם צ"ל והר"א). ²¹ בהשגות ד"ה ואני אומר. ועי"ש שתמה איך נטיל איסור על טבילה מחמת ספקות רחוקים, כעין מש"כ רבינו לעיל לחלוק על השאלות בדיעבד. וע"ע ח"י רבינו ד"ה וגדולה מזו, שכתב

והר' זרחיה הלוי ז"ל²¹ מן המתירין לטבול ביום השביעי ואפילו לכתחלה, וכתב כי מדברי רב אחא ז"ל אין ראיה, שהוא ז"ל לדאורייתא קאמר. ונראין דבריו לפי הלשון שכתב הגאון ז"ל, אלא שכבר אמרנו כי לטבול בשביעי ואפילו בשמיני לכתחלה אינו נראה, אבל בדיעבד נראין הדברים, ולדברי הכל בטובלת בשמיני בדיעבד עלתה לה טבילה, דהא שרינן אפילו לכתחלה משום צנה.

גרסינן בפרק תינוקת (סו, ב) אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. ואסיקנא טעמא משום דבעיתא ולא טבלה שפיר ואסילתא נמי בעיתא. וכתב הר' אברהם ז"ל²² דמסתברא דאי טבלה בין על גבי כלי חרס בין אסילתא בדיעבד עלתה לה טבילה. ופ"י סילתא בקעת. עוד כתב הוא ז"ל²³ דכלי חרס דנקט ולא נקט כלי עץ, משום דההיא פשיטא, דהא אית ביה משום גזרת מרחצאות הואיל ומיטמא מגבו, אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה, אבל כלי חרס איצטריך ליה הואיל ואינו מיטמא מגבו ואינו ראוי

כדבריו כאן. וע"י ח"י הריטב"א ד"ה ר' יוחנן אומר, שכ"כ בשמו. וע"י באשכול סמ"ה שכ"כ, דר' אחא קאי אעיקר הדין, וכ"כ המאירי הנז"ל. מש"כ רבינו ולדברי הכל, כ"כ הרמב"ן בהל' פ"ט ה"א וע"י ב"י שם ד"ה ומ"ש ואם עברה וטבלה, בשם רבינו, וע"י טוש"ע ס"ג שפסק כרבינו לענין טבילה ביום שמיני, דלכתחילה לא תטבול. וע"ע ס"ה שפסק דבדיעבד עלתה טבילה אף ביום שביעי. ²² שער הטבילה ד"ה ואמר רבא. וכ"כ רבינו בחי' שם ד"ה אמר רבא אשה לא תעמוד, וכ"כ בחש' סי' תתכח בשם הראב"ד. וכ"כ ח"י הר"ן שם ד"ה אשה, וכ"כ הרמב"ן בהל' פ"ט הי"ז, וכ"כ חוס' הרא"ש שם ד"ה סבר רב הונא. וכ"פ טוש"ע סי' קצח סל"א. וע"י ב"ת שם ד"ה לא תעמוד ע"ג כלי, שלמד בדעת רש"י וחוס' דבדיעבד לא עלתה טבילה. וע"י ש"ך ס"ק מג שתמה ע"ד. מש"כ רבינו מהראב"ד ופ"י סילתא בקעת, כ"כ הראב"ד בפ"י לע"ז לח, א ד"ה התם כגון דאותביה, וכ"כ רש"י נדה שם. ²³ שם. וכ"כ רבינו בחי' הנז"ל בשמו, וכן בתש' הנז"ל. ודע, דבחי' כתב רבינו בשמו דאפשר דלא עלתה טבילה, וכ"כ הראב"ד במהדורה קמא. והכא כתב רבינו בשמו דלא עלתה טבילה, ומשמע דפשיטא ליה. וכ"כ הראב"ד במהדורה בתרא. וע"י ח"י הריטב"א שם ד"ה ומפצי, בשם הראב"ד. וע"י ט"ז סי' קצח ס"ק לא שכתב טעם החילוק בין גזרת מרחצאות לביעותותא, דגזרת מרחצאות הוא מפני הוראין, ולכן אפי' בדיעבד לא עלתה טבילה, משא"כ ביעותותא, אינו מפני הוראין אלא שמא היא לא תטבול שפיר, ואם טבלה שפיר. עלתה לה טבילה. וע"י מש"כ

שלא יטביל על גבי הספסל, אלמא אפי' בספסל איכא משום גזרת מרחצאות, ואי משום דבעית ליכא, דמנא הוא דקא מטביל. ואי איכא טינא וקא מנחא תותי רגלה חבילי זמורות, שפיר דמי, ואפי' לכתחלה דהא לא בעיתא. ולפי דברי הרב ז"ל, מפצי דעביד להו שמואל לבנתיה, לצניעותא²⁶ בעלמא הוא דעביד להו ולא משום טיט שבנהר, דאף הן מקבלין טומאה * וכדתנן (סוכה יט, ב) עשאה לשכיבה מקבלת טומאה.

ס"ט וכן בפי' המשנה פ"ה מ"ב דטעמא שלא יטביל ע"ג ספסל, גזירה שמא יטבול בתוך כלי, ולכאורה יל"ע בב"י, דלמבואר לעיל בשיטת רבינו, הך גזירה שמא יטבול בכלי הוי גזירת מרחצאות, וכע"ז יל"ע, דהר"ש שם כתב טעמא דמתני', דגזרינן שמא ישים כלי שאין בפיו כשפוח"נ במוצא המעין, ולכן גם לא יטביל ע"ג הספסל, ועי' מש"כ רבינו בשער המים סוף אות ג ד"ה וא"ת והלא שנינו, שהביא מהר"ש דביאור המשנה משום גזרת מרחצאות, באופן דמשמע דרבינו למד ביאור הר"ש דהוי גזירת מרחצאות, דהיינו שמא יבא לטבול בכלים, א"כ שפיר י"ל דגם הרא"ש ס"ל כן, דהוי משום גזירת מרחצאות. אמנם הר"ש והרא"ש לא חילקו בין כלי המק"ט לכלי שאינו מק"ט, וכקושיית ערוך השלחן הנז'. (עי' מש"כ שם בהערה 14, שדקדקנו דהר"ש והרא"ש שם חלוקים בביאור הגזירה, אם גזרו שמא יטבול בכלי או שמא יטבול במים שאובין. והרא"ש מדויק כשיטתו דלעיל דגזרת מרחצאות היינו טבילה בשאובין, ע"כ בפי' המשנה לא הזכיר גזירת מרחצאות, אלא גזרה שמא יטבול בכלים). ועי' טוש"ע סל"א שפסק כרבינו והראב"ד, ועי' ט"ז ס"ק לא (נז"ל) דפליג בזה וס"ל דלא חיישינן לשיטתם, אלא כהר"ש והרא"ש. וע"ע באשכול סוף סי' נז שכתב דאירי בכלי חרס נקוב, שבטל ממנו דין כלי, אפי' גזרינן גזירת מרחצאות. 26 כ"כ ח"י הריטב"א ד"ה ומפצי. [וע"ע בח"י שבת סה, א ד"ה ומפצי, שכתב דהראב"ד השיב ע"ד רש"י שפי' דמפצי משום הטיט, מדקיי"ל גזרת מרחצאות, (ולפנינו ליתא בראב"ד ד"ז) וכתב דאי איתא לרש"י, היינו בשפת הנהר, מפני הטיט הנדבק שם, אמנם ברש"י בכורות נה, ב ד"ה ומפצי, כתב להדיא שעומדות עליהן במים בשעת טבילתן.]. וכ"כ פי' הר"ן שבועות (ו, ב) ד"ה גרסינן בגמ'. ויל"ע, דרבינו לקמן (קצ) ד"ה וכתב הר' אברהם, כתב דדינא דלא תטבול בנמל והך דאבוה דשמואל דעביד מפצי וכו' סמוכים לדינא דלא תעמוד על כ"ח דכולם משום בעתותא ולא תטבול יפה, ואילו הראב"ד בריש שער הטבילה ד"ה וגרסינן במסכת נדה, כתב דגרסינן אשה לא תטבול בנמל וכו' אימא בדינוי נפל, דהיינו משום הטיט הנדבק, וכאן כתב רבינו דמפצי דאבוה דשמואל היינו מטעם צניעות, ועי' שמלה ס"ק לב ד"ה הראב"ד,

למדרס לית ביה משום גזרת מרחצאות, וסד"א²⁴ לישתרי, קמ"ל דמשום (דף קפ"ט) דבעיתא מיהא איכא. עברה וטבלה עלתה לה טבילה. ופשוטי כלי עץ כיון דחזו²⁵ למדרס אית בהו משום גזרת מרחצאות, ואפי' עברה וטבלה אגבייהו לא עלתה לה טבילה. והביא ראיה מדתנן במקואות (פ"ה מ"ב) מעין שהעבירו על גבי כלים או על גבי הספסל הרי הוא כמות שהיה, דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה ובלבד

כ"ד ש"ד בארוך, הערה 78. 24 עי' מש"כ רבינו בשער המים סוף אות ג ד"ה אלא דקשה לי, שכתב רבינו ביאור אחר בסוגיא, דסבר רב כהנא דטעמא דרבא רק משום גזרת מרחצאות, ולפי"ז בסילתא שפיר עלתה הטבילה, וע"ז אמר רב דגם משום ביעתותא איכא, ולפי"ז בסילתא גם לא תעמוד, ולפי"ז נמצא דהסוגיא לא חזרה בה כלל ממאי דס"ד מעיקרא, ולעולם אף בכ"ח יש גזרת מרחצאות. ולפי"ז אף בדיעבד לא עלתה טבילה כשטבלה ע"ג כ"ח. וכפירוש זה כתב הב"ח שם ד"ה לא תעמוד ע"ג, ברעת רש"י ותוס'. ומ"מ נמצא דאיכא גזירת מרחצאות אף בכלי שאינו ראוי למדרס, ואינו מקבל טומאה. ועי' מש"כ שם הערה 15. 25 עי' סד"ט ס"ק סד שדקדק דס"ל לרבינו שאין פשוטי כלי עץ מקבלין טומאה אפי' מדרבנן, ועי' בדק הבית לכ"י סי' רא (קה, ב) ד"ה ואפשר, שכתב דפשוטי כ"ע מקבלין טומאה מדרבנן וכ"כ הראב"ד בבעה"נ ריש שער הטבילה וכ"כ רמב"ם פ"א כלים ה"י. אי' דגזירת מרחצאות היינו רק במקבלין טומאה מדאורייתא, דאל"כ תיפ"ל דמקבלין טומאה, ואמאי בעי רבינו למימר דחזי למדרס. (ועי' ט"ז הנז' שכתב דר"ל שאם היו מיוחדים למדרס, היה מטמא טומאת מדרס). והנה הראב"ד ורבינו מחלקים גזרת מרחצאות שייך רק בדבר הראוי למדרס ומקבל טומאה. ועי' ערוך השלחן סי' קצח סס"ט שתמה ע"ז דמנין להם חילוק זה, דבטבילה בתוך כלי אין חילוק בין המק"ט לאינו מק"ט. וביותר, דלהור"א סבר רב כהנא דטעמא דלא תעמוד ע"ג כ"ח ותטבול היינו משום גזרת מרחצאות, אף דכ"ח אינם מקבלין טומאה ואינם ראויים למדרס, והיכן מצינו חזרה מזה. מש"כ רבינו והביא ראיה מדתנן, כ"כ הראב"ד שם ובשער המים ד"ה ולמדנו עוד מכאן, במש"כ ובלבד שלא יטביל וכו'. והנה מרבינו משמע דגזרת מרחצאות שמא יבא לטבול בתוך הכלי, ממש"כ בקצר ד"ה אין האשה עולה, אין טובלין בכלים וכו'. וכ"מ בתש"י סי' תתכח במש"כ אם אתה מתיר לה כן תבא לטבול במרחץ בכלים. וכ"כ המאירי שם ד"ה אשה לא תעמוד. אמנם ברש"י ד"ה גזרת מרחצאות, מבואר דהגזרה אטו טבילה בשאובין. וכ"מ בתוס' הרא"ש שם ד"ה סבר. ועי' כ"י סי' קצח ד"ה לא תעמוד ע"ג כ"ח, שכתב דהרא"ש לא הזכיר גזירת מרחצאות, והוא ממש"כ הרא"ש בה"מ

בדק הבית

איכא משום גזרת מרחצאות והכי נמי בכלי עץ. אבל בכלי חרס דלא מטמו מגבן שרי לעמוד עליהן בשעת טבילה כל היכא דליכא טעמא דבעיתא.

הא דאמרי' בבנתיה דשמואל דעביד להו שמואל מפצי ביומי תשרי, למאן דפריש משום טיט, מיירי במחצלאות דלא חזו לשכיבה² דאי לא, כיון דמיטמו

2 עי' ערוך"נ סז, ב ד"ה ומפצי, בשם רבינו. ועי' הערה 26 בארוך.

גרסינן בפרק קמא דעירובין (ד, א) אמ' רב חייא בר אשי אמ' רב שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני. ואקשינן (שם, ב) חציצין דאורייתא נינהו, דתניא ורחץ את בשרו במים שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים. ופרקי' כי איצטריך הלכתא לשערו וכדרכה בר רב הונא, דאמ' רבה בר רב הונא נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתיים איני יודע. ואקשינן שערו נמי דאורייתא הוא, דתניא את בשרו [את] הטפל לבשרו וזהו שערו, כי איצטריך הלכתא לרובו ולמיעוטו, למקפיד ושאינו מקפיד, וכדר' יצחק, דאמ' ר' יצחק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.

אך אינו ענין לכאן, דהתם מד"ס משא"כ הכא מיירי מד"ת. (א"ה, בבי' הגר"א הנז' הוכיח מגמ' ב"ק שם כהגאונים דס"ל דשערות הן כגוף בפ"ע, ממש"כ דילמא מקטיר, ולהרמב"ם לא משכח"ל בשערות גרידא שיהיה חציצה מדאורייתא, אלא בהצטרפות עם הגוף, ובגמ' משמע דמחמת שערות גרידא, מדקאמר א"נ מאוס מידי, משמע דמקטיר הוי בלא הגוף. וע"ע ב"י הגר"א סי' קצט ס"ק ד וז"ל מדאורייתא עיוני כו' אי"נ כו' והך טעמא איכא בכל הגוף. עכ"ל הנצרך, שלמד "א"נ" קאי לגבי הגוף כדבריו כאן. ועי' אור"ש פ"ד איסור"ב ה"ח ד"ה והנה, מש"כ בדעת הרמב"ם, ואף כי ידעתי שאיני כראי, נראה דלשון אי נמי מתפרש בדרך "אם גם" ור"ל מדאורייתא בעיוני בעלמא דילמא מקטיר אם גם יש דבר מאוס בגוף. ובלא"ה נר' דכצ"ל ביאור הסוגיא, דיחש להקשות מה ענין עיון בגוף כדי לראות אם יש חציצה ברוב הגוף, דה"ז גלוי וניכר לעין, ולפי"ד כל דין העיון דבר תורה קאי אך ורק על השערות, באופן שיש דבר מאוס על הגוף, אזי צריך עיון בשערות שבראש וכו' כדי לידע שאין רוב חוצץ. ועוד י"ל דאי נמי וכו' קאי על השערות ר"ל אם יש דבר מאוס בשערות ולא על שאר הגוף, וכ"מ מלשון רבינו להלן (בסוף הדבור) במ"ש ש"מ דאפי' בשאר כל הגוף צריכה עיוני כו' דלענין חציצה מקום שער ושאר הגוף שוין עכ"ל, דמשמע שלא הביא ראיה מהסוגיא, אלא מסברא, דמקום שער ושאר הגוף שוין, דמשמע דה"א נמי קאי על מקום שער וכמ"ש. ובלא"ה י"ל כן, דהסוגיא כלל לא איירי בדין הגוף אלא בראש, כמו שהוכיחו הראשונים דחפיפה הוא בראש מדאמרינן התם את הטפל לבשרו וכו'. ועוד, י"ל דהרמב"ם לא גרס להך אי נמי וכו', דנראה דאף ר"ת לא גרס לה, כמבואר בלשון ספר התרומה סי' קב ד"ה אמר, ותוס' סו, ב ד"ה אם סמוך במ"ש ושוב פירש ר"ת כו' ומשני לעיוני מדאורייתא דלמא מקטיר ואתא איהו ותקן חפיפה, עכ"ל הנצרך, דתוס' השמיטו אי נמי מאיס מידי. 28 כ"כ רבינו בחי' סו, ב ד"ה אמר רבא אשה לא תחוף. וכ"כ הראב"ד בדיני חפיפה ד"ה והאי לעיוני. וכ"כ הרמב"ן בחי' שם ד"ה חפיפה, וכ"פ בהל'

הקשה כן. והנה, הרא"ה בבדה"ב כתב דמיירי במחצלות דלא ראויים לשכיבה, והערול"ג ד"ה ומפצי כתב דאיירי במחצלות שעשאן לסיכון, דלא מקבלים טומאה. ונר' מרבינו שלא העמיד כה"ג, דס"ל כהט"ז ס"ק לא (הנו"ל) דכתב דדעת רבינו והראב"ד דאף בנסרים העומדים לבנין, דודאי לא מקבלים טומאת מדרס, אעפ"כ שייך בהו גזירת מרחצאות, דהרואה יטעה ויאמר דבכל הנסרים מותר לטבול. ולפי"ז י"ל בזה השגת הרא"ה הנ"ל. אמנם הראב"ד במהדורא בתרא חזר מזה, בסוד"ה ואמר רבא אשה לא תעמוד, וז"ל והיכא דאיכא טינא מיתא חבילי זמורות כו' א"נ נסר רחב שאינו משופה ומנחא וכו', מבואר להדיא דלא כט"ז. שו"מ בשיורי טהרה שם ס"ק סג ד"ה אך מ"ש הרשב"א והמחבר, שהעיר כמ"ש, וכתב לדחות דמכיון ששם הנסרים לעמוד עליהם בשעת הטבילה מפני הטיט, שוב יחדום למדרס. וכתש' מהר"ם פאדוה סל"א דחה סברא זו. 26 א הך סמוך לטבילה אינו דבר תורה, אלא עצם העיון הוי דבר תורה, ושו"מ שהב"ח ד"ה כתב הרשב"א חפפה ועיינה, נקט כן בדעת רבינו, במ"ש וחכמים הצריכוהו כו'. וראיה מ"ש רבינו לקמן ד"ה ומסתברא, דבדאורייתא לא מקילין, דמבואר דהוא סברא דבעינן סמוך אך אינו ד"ת, ועוד מ"ש רבינו לקמן ד"ה מיהא דרבא, דלכתחילה בעינן עיון סמוך, ובדיעבד אין מעכב, ולפי"ז אף מש"כ הרמב"ן בהל' פ"ט ה"א כלשון רבינו, י"ל דלא קאי על סמוך, וכ"נ מחי' ד"ה חפיפה סו, ב. ועי' פרישה סי' קצט ס"ק ה וס"ק יא, שלמד בדעת הרמב"ן דמעכב בדיעבד. 27 מלשון רבינו נראה לכאורה דאעפ"פ שאין חוצץ מן התורה אלא רוב ומקפיד, מ"מ חייבת לעיין אפי' בכל שהוא, ועי' ב"י הגר"א סי' קצח ס"ק יא, במש"כ ול"נ ראיה לדבריהם, דמבואר איפכא, דאם אין חוצץ מדאורייתא, אין חיוב עיון מדאורייתא. ונראה דרבינו לא מיירי בכמות החציצה, אלא ר"ל כל מין שמקפידה עליו, ולעולם באופן שיש רוב. ואולי י"ל דזה גופא החיוב עיון ובדיקה, לידע אם החציצה הוי רוב או רק מיעוט. ועי' שיורי טהרה סי' קצח ס"ק נא שדייק דאם לא עיינה אפי' במיעוט הגוף וברוב הגוף עיינה, לא עלתה טבילה.

תורת הבית הארוך והקצר - ג <מוה"ק> אבן-אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) עמוד מס 209 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול. ולמה ליה למיתלי בדיקת גופה בחפיפה, דנמצא עליה על גופה משמע ולא על מקום שערה בלחוד, והוה ליה למימר אם באותו יום שבדקה וחפפה טבלה, אלא שמע מינה בשעת חפיפה עיונה. ושמעינן תו מינה דברחיצה היא, דאי עיוני בלא רחיצה, למה לי דעבדה בשעת חפיפה אלא שמע מינה ברחיצה. ואיני מבין ראיתו דאם כן אף אנו נאמר דצריכה חמין כחפיפה, דאי לא למה לה דעבדה בשעת חפיפה, ואם אתה אומר כן נמצאת חפיפה בכל הגוף, וליתה כדאמרן, ואף הוא ז"ל כן כתב. ונראה שהוא ז"ל מפרש מקום שער בחפיפת חמין, ושאר הגוף ברחיצת צונן. ומכל מקום נפרכה ראייה, דממקום שבא יש לנו לומר שהיא כעין חפיפה הואיל ותלה אותה בחפיפה, אלא בודאי לא תלה כאן בדיקת גופה בחפיפה אלא משום דדרכה של אשה בכך לבדוק

במקום שער, שלא במקום שער לא, מדאקשינן את הטפל לבשרו ומאי ניהו שערו, הא שאר הגוף בעיוני בעלמא סגי לה. ומיהו עיוני בעלמא דליכא מידי דממאס צריכה מדאורייתא, דמדאמר' דילמא מקטיר אי נמי מיאוס מידי ומשום חציצה, שמע מינה דאפי' בשאר כל הגוף צריכה עיוני מדאורייתא דלענין חציצה מקום שער ושאר הגוף שוין. חפיפה זו שאמרנו בחמין²⁹, דאמ' אמימר משמיה דרבא (סו, ב) אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה. מאי טעמא חמימי³⁰ משרו מזיא קרירי מסבכי מזיא, כלומר והוא חציצה.

ומסתברא דעיוני דשאר גופא דקאמרין אפי' בלא רחיצה כלל ואפי' בקרירי³¹. אבל הר' אברהם ז"ל כתב³² דעל ידי רחיצה הוא ובשעת חפיפה. והביא ראיה מאידך דרבא דאמ' (שם) טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר

בחמין, באופן דמשמע שאין זה עיקר דין חפיפה. שו"מ בשו"ר טהרה סי' קצט ס"ק ט ד"ה הנה מדברי, כתב בדעת רבינו (בקצור הגו') דעיקר שם חפיפה ע"ש המים. ואולי למד כן כדי להשוות דברי רבינו בארוך ובקצר. ועי' הל' גדה לרמב"ן פ"ט ה"א, ב דמבואר דחפיפה היינו בחמין ומסרקת או מפספסת. (וכתב דמים חמין הוא בכלל תקנת עזרא, ולפי"ז צ"ל דמימרא דרבא דאשה לא תחוף אלא בחמין, בא ליתן טעם לתקנת עזרא דמים חמין) ועי' באשכול סי' סג שכתב דתקנת עזרא הוא חפיפה במסרק. 30 לפנינו הגירסא צונן מ"ט לא, משום דמשרו מזיא, ופרש"י מקשין השער. ועי' בעה"נ ריש דיני חפיפה, שגרס כגירסת רבינו. ועי' ב"ח סי' קצט ד"ה חפיפה שבמקום שער, הרגיש בזה, וכתב דפי' משרו היינו מתירין. אמנם בקצור ד"ה הטובלת צריך (גז"ל) כתב רבינו שהחמים יפים להחליק השער. ועי' ערו"ל ד"ה בגמ' ואפי' בחמי חמה. 31 כ"כ רבינו בחי' סו, ב ד"ה אמר רבא אשה לא תחוף, וכ"כ עוד שם ד"ה ומיהו האידנא במ"ש ובדקו גופן בעיוני בעלמא. וכ"כ חי' הריטב"א שם ד"ה נמצאת למד, וכתב גם דעת הראב"ד. וכ"מ מתוס' שם ד"ה אם סמוך, (בסוה"ד) במ"ש הלכך אין לנו ראיה כו' אלא לעיוני בעלמא כמו בראש מדאורייתא. 32 ד"ה שער הטבילה דיני חפיפה ד"ה והאי לעיוני נפשה דקאמר. ועי' רבינו שגם כ"כ בדעת הראב"ד ודחה ראיתו. ועוד דייק מהראב"ד דחפיפה ע"י מסרק בלי חמין ומבואר דהראב"ד פירש נמצא עליה, ר"ל על גופה, וכ"מ לקמן ד"ה אמר רבא טבלה ועלתה, במ"ש והלכך אם בשעת כו' ועיינה בגופה, דמשמע דקאי לגבי גופה. וכ"כ חי' הרמב"ן שם ד"ה חפיפה [גז"ל] במש"כ דמשמע עליה על גופה וכ"כ חי' הר"ן שם ד"ה אשה כו'. ועי' תוד"ה אם סמוך במש"כ ושוב פירש בשם ר"ת דחפיפה אינו אלא בראש, דמבואר להדיא דס"ל לר"ת דנמצא עליה ר"ל על הראש. וכ"כ תוס' חולין י, א ד"ה עד שיאמר,

פ"ט ה"א. וכ"כ בחי' חולין י, א ד"ה טבל ועלה, בשם י"א, וחי' הריטב"א שם ד"ה אמר רבא אשה לא תחוף. וכ"כ תוס' שם ד"ה אם סמוך, בשם ר"ת, ותוס' ב"ק שם ד"ה ושתהא. ותוס' חולין י, א ד"ה עד שיאמר, וסה"ת סי' קב בשמו. ועי' ספר הישר חידושים סי' קצט שכ"כ. אמנם שיטת ר"ת מבואר רק לגבי הראש, ולא לגבי שאר השער. ובתוד"ה אם סמוך, הביא במחזור הרב שמריה שפירש בשם רש"י, דחפיפה הוי בכל הגוף. ועי' חי' הר"ן שם ד"ה אשה לא תחוף, שכתב בדעת רש"י דחפיפה היינו בשער בכל מקום בגוף, וכ"כ בפי' בשבועות (ו, א) ד"ה והך חפיפה. וכ"כ מהרש"ל בחכמת שלמה על תוס' הנ"ל, בדעת רש"י דר"ל חפיפה בכל מקום שער שבגוף, ולפי"ז צ"ל דר"ת קאי על הראש בלבד, ולרש"י בכל מקום שער. ועי' רש"י ב"ק פב, א ד"ה האשה חופפת, ושם ב ד"ה חפיפה, שכתב דחפיפה במסרק, ולפי הר"ן ומהרש"ל מובן, דשיטת רש"י הוי רק על מקום שער שבכל הגוף. ועי' דרישה סי' קצט ס"ק ג, שהעיר על רש"י, וכתב דרש"י לאו דוקא קאמר. ועי' ס"ק ד שכתב בדעת ר"ת חפיפה דוקא בראש, ולא בשאר מקום שער שבגוף. ועי' טור ריש סי' קצט שכתב בשם ר' שמעיה בשם רש"י שצריכה לעיין בכל גופה ולחוף אותו במים ולשטפו, דחפיפה שייכא בכל הגוף עכ"ל הנצרך. ובתוס' וברא"ש שהביאו ד"ז מרש"י כתבו דחפיפה שייכא בכל הגוף ולא הזכירו שטיפה במים, אך משמע כן מדהוכיחו כרש"י מדורי חסרת וכו'. ולפי"ז מבואר דלרש"י חפיפה בכל הגוף בחמין. 29 רבינו לא הזכיר כלל מסרק או פספוס ביד, ומשמע דס"ל דחפיפה היינו רחיצת הראש בחמין. אמנם בקצור ד"ה הטובלת צריך, משמע איפכא דעיקר חפיפה במסרק או פספוס ביד, דעיי"ש היטב בסדר הענין, דקודם כתב רבינו מסרק, ומביא מנהג בנות ישראל לחוף כל גופן ולשטוף בחמין. ואח"כ כתב דחפיפה דמקום שער לא תהא בקרים אלא

שער שפיר דמי ועלתה לה טבילה. אמר רבא (סו, א) אשה לא תחוף לא בנתר ולא באהל, נתר מקטיף מזיא אהל מסוך מזיא.

אמר רב הונא (סו, ב) אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת למוצאי שבת. אשה חופפת באחד בשבת וטובלת ברכיעי בשבת שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יום טוב שלאחר השבת. חופפת באחד בשבת וטובלת בחמשי בשבת, שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת למוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת. ורב חסדא אמר כולהו אמרינן שכן לא אמרינן, כלומר אי איתרמי לה טבילה למוצאי שבת אי נמי למוצאי יום טוב שלאחר

עצמה בשעת חפיפה, כדי שלא תהא בודקת וחוזרת ובודקת. ועוד, דאי מדאורייתא על כרחין עיוני בעלמא בלא רחיצה היא, דאי ברחיצה [כי] מקלעא לה טבילה במוצאי יום ראשון של גליות או של ראש השנה שלאחר השבת, וחפפה בערב שבת וטובלת בשני בשבת, ההיא שעתא אי איפשר לה לרחוץ ראשה ואפי' בקירי³², ובלא עיוני אי איפשר דבדאורייתא לא מקילינן כדבעינן למיכתב קמן. ועוד³³ דהא נתעסקה טובא בדברים החוצצין בנתיים ואפילו נתנה תכשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה כדרכ גידל אמר רב (סו, א). ומיהו האידנא נהוג כולי נשי למשטף כל גופייהו בחמימי דהא שפיר להו, ומיהו כיון דמעיקר דינא לא צריכן, אי עיינה בעיון בעלמא שלא במקום שער וחפפה במקום

ותמה על קושיית רבינו. וע"ע פרישה ס"ק טו, ונ"ל דפליג על המהרי"ק, ודע, דרבינו בחי' ד"ה ומיהו האידנא (נז"ל) שדחה דברי הראב"ד, לא כתב ראייה זו. ³³ משמע קצת דמש"כ רבינו לעיל מיניה דבדאורייתא לא מקילינן, ר"ל אפי' בשלא נתעסקה בין חפיפה לטבילה, מ"מ בעינן עיון סמוך לטבילה, ודלא כמ"ש בחי' ד"ה ומיהו האידנא, דביודעת שלא נתעסקה בדבר חוצץ, א"צ בדיקה סמוך לטבילה. ועי' הערה 26א' ויבואר עוד לקמן. מש"כ רבינו ומיהו האידנא, כ"כ רבינו בחי' הנז"ל, וכ"כ הראב"ד דיני חפיפה סוד"ה והאי לעיוני, וכ"כ בחי' הרמב"ן שם סוד"ה חפיפה וכ"כ בהל' פ"ט ה"ג. וכ"כ חי' הריטב"א שם ד"ה נמצאת למד (נז"ל), וכ"כ הרא"ש ה"מ סוף סל"ז. וכ"כ תוס' שם ד"ה אם סמוך, וכן ב"ק פב, א ד"ה ושתהא. וכ"פ טוש"ע סי' קצט ס"א. ומלשון רבינו שכתב שאם עיינה בעיון בעלמא עלתה טבילה, משמע דהיינו רק בדיעבד לאחר שטבלה. ועי' ב"י ריש סי' קצט ד"ה ומ"ש שיה' שמעיה, שכתב וז"ל וכדברי הר"ן כך הם דברי הרשב"א בת"ה הארוך עכ"ל הנצרך, נר' דכונתו למ"ש רבינו דהאידנא נהגו כו'. ובתוס' ד"ה אם סמוך, משמע דטעם המנהג כדי לחוש לשיטת רש"י וכ"כ הב"ח ד"ה ושתהא חופפת. אמנם בתוס' ב"ק הנז' לא הביאו כלל שיטת רש"י, והזכירו המנהג. ועי' אשכול סי' סד וברא"ש ובטור כתבו דנהגו לשטוף כל גופן, ולא הזכירו בחמין, ואפשר כדי לחוש לשיטת הראב"ד דמצריך רחיצת מים לכל הגוף מדאורייתא מדין עיון, עבדינן הכי. וקצת ראייה יש בלשון חי' הר"ן סוד"ה אשה לא תחוף, שכתב וז"ל ומשום דמדאורייתא בעיא עיוני בכולא גופא, נהוג השתא נשי למשטף כולא גופא וכו'. וזה אינו ענין לרש"י, דקאי לגבי חפיפה. מיהו בחי' הרמב"ן הנז"ל משמע דגם בזמן הגמ' נהגו כן, וכ"כ בהדיא בחי' הר"ן, ולמד כן מעבדי חסרת דודי חסרת כעין רש"י ולא מטעמיה. שו"מ בשו"ר טהרה ס"ק כט ד"ה עוד נ"ל, דעשה מזה מחלוקת הר"ן ורבינו, אם בזמן הש"ס נהגו בשטיפת כל הגוף. ולכאורה דבריו שם נסתרים מהרמב"ן, דס"ל דנהגו, ואעפ"כ ס"ל כרבינו בענין עינה בסמוך ולא חפפה בסמוך. עיי"ש היטב.

בהדיא וז"ל והתם מיירי בנמצא בראש, עכ"ל הנצרך. ³² כ"כ המאירי שם ד"ה וענין חפיפה הוא, לרחות דברי הראב"ד. אמנם כתב וז"ל ואם כן אתה מצריכה לרחוץ ביו"ט וא"א לומר כן אפי' בצונן. עכ"ל באופן דמשמע דמקשה לגבי רחיצת כל הגוף, ולא רק הראש. ויל"ע, דלא מצינו איסור רחיצה בצונן אף לכל גופו כמבואר בטוש"ע או"ח סי' שכו ס"א, [שו"מ בהערות הגאון ר"ד מקרלין (הנדפס בקובץ בור"י, שבט נט) שתמה כן, וכתב וצריך לדחוק שחושב במקום השערות לסחיטה, וצע"ג], ואף בחמין מותר לרחוץ אבר אבר. ועי' שו"ט ס"ק כח ד"ה אח"ז מצאתי, שכתב ביאור הקושיא, דא"א בקרים מחמת דמסבכים השער, (עי' כע"ז ב"ח סי' קצט ד"ה כתב הרשב"א חפפה ועיינה). ולפי"ז הוכיח שאם חפפה מקודם בחמין, וחוזרת לחפוף בקרים, גם מסבכים השער. אך עדיין יל"ע דא"כ תקשי אף בחול, איך רוחצת שערוותיה בקרים מדאורייתא, והא מסבכים השער, ואם תאמר דבעלמא רוחצת שערוותיה בחמין, א"כ מה תקנת עזרא, דלהראב"ד כל תקנת עזרא היה לחלק בין מקום שער בחמין, לשאר הגוף בצונן, ובלא"ה צריך חמין לשערות כדי שלא יסבכו השער, ואולי י"ל דבחול תעייין אף בשערותיה בפושרין, דלא מסבכים, (וכמבואר להדיא בחכ"א סי' קכא ס"א) ותקנת עזרא דבעינן חמין למקום שער ולא סגי בפושרין. ועדיין לא העלינו ארוכה לקושיית רבינו כאן, דאכתי תחמם מים ביו"ט כדי לרחוץ ראשה כדקיי"ל סי' תקיא ס"ב דמותר להחם מים לצורך רחיצת פניו ידיו ורגליו ועי"ש ביאור הלכה ד"ה אבל לא לכל גופו, שהביא שיטת רבינו בחי' לשבת לט ד"ה וכו', דס"ל פניו ידיו ורגליו ל"ד, אלא ה"ה לשאר אבריו עד רוב גופו, א"כ ה"ה לצורך ראשה תוכל לחמם מים, ואף בחמי חמה תשתרי, וצ"ע בזה. ועי' שו"ט סי' קצט ס"ק כ ד"ה ותדיח, שהוכיח דשיטת רבינו דאסור להחם מים לצורך שאר אברים. ובמש"כ לעיל ביאור קושיית רבינו, דקרים מסבכים השער, והאיך תעשה עיון, י"ל עפ"י המהרי"ק סי' קנט שכתב דבדיעבד חפפה בקרים ובדקה שאינו קשור ומסובך, מהני, י"ל אף כה"ג הוי כבדיעבד, שעלתה אפי' בקרים. שו"מ בבדי השלחן שם ס"ב ביאורים ד"ה שרי, שכי"כ

אשה חופפת ביום וטובלת בלילה, כלומר דסמוך לחפיפה טבילה בעינן, ואסיקנא (שם) הלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה. קשיא הלכתא אהלכתא, לא קשיא הא דאיפשר הא דלא איפשר. כלומר בחול דאיפשר לחוף בלילה ולטבול בלילה לא תחוף לכתחלה אלא בלילה, אבל³⁵ היכא דאיתרמי לה טבילה בשבת אי נמי ביום טוב, דאי איפשר לחוף בלילה, חופפת ביום וטובלת בלילה. ולאו דוקא ביום וטובלת בלילה שלאחריו, אלא אפי' לחוף בערב שבת ולטבול למוצאי יום טוב ראשון שלאחר השבת בין של גליות בין של ראש השנה דהא [אי] איפשר לחוף בליל טבילה וכדרב חסדא.

ודוקא בשעינה גופה וראשה בשעת טבילה, דבחפיפה דרבנן הקלו כי היכי דלא נדחי טבילה בזמנה^{35א}, אבל עיוני דמדאורייתא, לא איפשר בלאו הכי³⁶. ולא עוד, אלא אפי' היכא דעינה קודם טבילה ונתנה תבשיל לבנה וטבילה לא עלתה לה טבילה כמו

השבת ואי נמי שני ימים של ראש השנה שלאחר השבת בכולהו חופפת בערב שבת ודי לה, אבל אי איתרמי לה בחול לא, דשכן טובלת בכענין זה לא אמרינן, דהיכא דאיפשר איפשר היכא דלא איפשר לא איפשר. דסבירא ליה לרב חסדא דהיכא דאיתרמי לה במוצאי שבת או יום טוב אי איפשר לחוף, משום דאין אשה חופפת בלילה וטובלת בלילה דילמא מתוך שמהומה לביתה לא תחוף שפיר, וכסבריה דרב חנינא מסורא דאסר³⁴ בסמוך (שם) מהאי טעמא דאמרן. רב יימר אמר אפי' שכן אמרינן, לבד מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת דלמוצאי שני ימים טובים שלאחר השבת ליכא איפשר, דחייפא בליליא וטבלה בליליא, דסבירא ליה לרב יימר כמר זוטרא דשרי לחוף בליליא ולמיטבל בליליא. דרש מרימר הילכתא כותיה דרב חסדא וכדמפרש רב יימר.

ולא קיימא לן כותיה, דהא שלח רבין באגרתיה (סת, א) אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול למוצאי שבת. ותמה על עצמן היאך

חפיפה מהטבילה היינו רק בטבילה בזמנה ולא לטבילה שלא בזמנה. וכ"נ דזה כונת רבינו בקצר ד"ה חפיפה, במש"כ שלא דחו זמנה של טבילה. ועי' ב"י סי' קצז ד"ה כתוב באגור, שכתב בשם האגור דאין טובלין בליל שבת אלא טבילה בזמנה, וכ"פ ד"מ שם אות ב' והגה שם ס"ב. אמנם הב"י פליג וס"ל דבכל ענין מותר, וכן עמא דבר. ורבינו תנא דמסייע לאגור, דבסיפא אומר האגור דגם טבילה דמוצאי שבת אין טובלין אא"כ הוי טבילה בזמנה, חזינן דהאגור בא מדין היכא דאפשר אפשר דסוגין, דחשש לשיטת רש"י דבעי חפיפה ביום לכתחילה. וכ"כ הרמ"א הנז' להדיא במש"כ דמאחר שהיה אפשר לה וכו'. וגר' דלפמש"כ בדעת האגור, יש ליישב קושית ב"י הגר"א ס"ק ו' שהוכיח מהמשנה דלאדם מותר לטבול בשבת אפי' אם היה אפשר לטבול קודם, דלפמש"כ, י"ל דרק משום הרחקת חפיפה מהטבילה אסור, ולא מדין טבילה בשבת. ³⁶ כ"כ רבינו בחי' שם ד"ה רב חסדא אמר. וכ"כ חי' הר"ן שם ד"ה שכן אשה, וכ"כ פי' הר"ן הגל'. וע"ע פי' הר"ן (ו, א) ד"ה והך חפיפה, שכתב דעיון דמדאורייתא לא מקילים וראיה לדבר וכו', ועי' דברי חמודות (ה"מ) סי' קמט בשם רבינו. וע"ע חי' רבינו סו, ב ד"ה ואמר רבא, שכתב דאם יודעת שלא נתעסקה בנתיים בדברים החוצצים, א"צ עיון סמוך. (ועי' מש"כ בהערה 26א) וכ"מ בחי' הרמב"ן שם ד"ה חפיפה, במש"כ וההיא דאמרינן לקמן בחופפת בע"ש כו', וכ"פ בהל' פ"ט ה"ז. וכ"כ חי' הריטב"א שם סוד"ה נמצאת למד, וכ"כ בבעה"נ שער הטבילה דיני חפיפה ד"ה והלכתא אשה חופפת,

34 לפנינו גרסינן דמר זוטרא אסר ורב חנינא שרי. ומרבינו חזינן איפכא, דמר זוטרא התיר ורב חנינא אסר. ועי' מהרש"א שהביא כגירסת רבינו מגמרות ישנות, ולפי"ז גרסינן א"ל רב אדא לרב חנינא מסורא. עיי"ש הגהות הב"ח אות א'. ושינו"ט ס"ק יא. 35 כ"כ רבינו בחי' שם ד"ה הג' בכלהו נסחי. וכשיטת השאלות (הו"ד בתוס' סח, א ד"ה כך אמרו) ועי' ב"י סי' קצט ד"ה ומ"ש רבינו ובלבד שתזהר, בשם רבינו, עד אלא אם כן עיינה. ועי' תש' באר שבע (קיא, א) ד"ה והשבת, שהוכיח דרבינו כתוס' ס"ל. וכ"כ בעה"ג דיני חפיפה ד"ה והלכתא אשה חופפת, בשם שאלות וכו' פ' הרמב"ן בהל' פ"ט ה"ה, ו, וכ"פ הרמב"ם פ"ב מקואות הט"ז, וכ"כ פי' הר"ן שבועות (ז, א) ד"ה לא קשיא. ועי' שיו"ט סי' קצט ס"ק כ שתמה לפי המבואר בקצר ד"ה הטובלת צריך, דחפיפה היינו במסרק או פספוס ביד (עי' מש"כ בהערה 29), והא קיי"ל באו"ח סי' שג סכ"ז ברמ"א דמותר לחוף ולפספס ביד, א"כ אמאי קרי רבינו לליל יו"ט אי איפשר, הא שרי להחם מים ולפספס ביד, (א"ה, עיי"ש ב"י ד"ה ומ"ש אבל יכולה לחלוק, דנקט בפשיטות דחפיפה היינו במסרק כרש"י, והוכיח מסוגיא זו דאסור לסרוק שערות בשבת ויו"ט). והוכיח דרבינו ס"ל כהמשאת בנימין ס"ה דס"ל דשרי רק לצורך פניו ידיו ורגליו, ולא לשאר איברים, דלא הוו בכלל שוין לכל נפש. ועי' לעיל הערה 32 בשם ביאור הלכה שהוכיח דשיטת רבינו דשרי אף לשאר איברים. ועי' העמק שאלה בשאלתא צו (עמ' קעג) שתירץ בע"א. ^{35א} נראה לדקדק דהא דשרינן להרחיק

שיתבאר בסמוך, כל שכן זו שיש כמה עונות בין חפיפתה לטבילתה ושנתעסקה בכמה תבשילין ומיני חציצה, שלא עלתה לה טבילה אלא אם כן עיינה בשעת טבילה ממש. וכתב הר' אברהם ז"ל³⁷ מדברי הגאון רב אחא ז"ל בחופפת בערב שבת וטובלת למוצאי שבת ולמוצאי יום טוב, צריכה לשמור שעה שלא יתלכלך ושללא יקשר משום דלא איפשר לה לתקן שעה בשעת טבילה, אבל עצמה אינה צריכה לשמור ויכולה לשמור עצמה בשעת טבילה.

אמר רבא (סו, ב) טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבילה

אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. מאי ביניהו סמוך לחפיפה טבילה איכא ביניהו. וכבר איפסיקא הלכתא סמוך לחפיפה טבילה³⁸, והילכך אם סמוך לחפיפה טבילה ועיינה³⁹ בגופה עלתה לה טבילה שאני אומר לאחר טבילה נדבק בה ולא אדעתה, אבל אם לא חפפה ולא עיינה סמוך לטבילה אע"פ שחפפה ועיינה קודם טבילה אני אומ' בשעת טבילה היה שם, ולא אדעתה. ומאי סמוך, בו ביום שעל ידי כן נזהרת בחפיפה יותר, כן כתב הר' זרחיה הלוי ז"ל⁴⁰.

ששומרת גם מפני לכלוך וגם מסכך השערות. 38 מבואר דרבינו למד מאי ביניהו ואיכא ביניהו לענין דלעיל דבעינן סמוך לחפיפה טבילה, וכ"כ רבינו בחי' שם ד"ה ואמר רבא. והגידון באופן שלא נמצא ד"ח. וכ"כ בחי' הר"ן שם ד"ה איכא ביניהו, אמנם עי' תוס' שם ד"ה איכא ביניהו, שכתבו דלא מיירי בהך ענין אלא בענין דנמצא עליה ד"ח אם תלינן. 39 עי' ט"ז ס"י קצט ס"ק ד דס"ל דחפיפת כל גופה הוי במקום עיון, וא"צ עיון בפ"ע, והט"ז קאי אפי' בחפיפת הגוף דהוי רק ממנהגא ולא מדינא דגמרא, ואעפ"כ פשיטא ליה דהוי במקום עיון (ואף שי"ל כעין מש"כ מהר"ם מלובלין למסכתין ב, א על רש"י ד"ה מפקידה, דבדיקה דלאו מדינא אינה ממעטת ע"י מעל"ע, וה"נ י"ל דחפיפה דכל גופה אינה מדינא, ולא תבא במקום עיון). ועי' שיו"ט ס"ק ה דפליג עליה, (עי' הערה 36) ואין להוכיח מכאן כהשיו"ט מדרבינו מנה חפיפה ועיון בפ"ע, דהכא בדינא דגמרא קאי, ומכאן נר' דרבינו פליג על הרמב"ן והר"ן (הו"ד בהערה 33) דס"ל דבזמן התלמוד היו חופפות כל גופן. אלא רבינו קאי בחפיפת הראש גרידא. 40 בהשגות לשער הטבילה ד"ה והא דאמר רבא. וכ"כ המאירי סו, ב ד"ה מאחר, בשם הגאונים וכ"כ האשכול ריש ס"י סד, ועי' בי' הגר"א (שם) ס"ק כד שכתב בשם רבינו ז"ל מאי סמוך בו ביום, ואיני מבין דבריו דהוא לישנא קמא, עכ"ל הנצרך, ר"ל מאי איכא בין לישנא קמא דבעי סמוך ור"ל באותו היום, ללישנא בתרא דגם בעי באותו יום וכן הקשה תפ"מ שם ד"ה בב"י ס"י קצט. אמנם עי' בקצר ד"ה הרי שחפפה, שכתב כמה הוא סמוך שאמרנו, באותה עונה שחפפה שע"כ נזהרת כו'. וכ"כ הטור בשם רבינו, ועי' ב"י ד"ה ומ"ש וכמה הוא סמוך, שהביא דברי רבינו כאן, ונראה שבא להורות דמש"כ רבינו בקצר עונה, הוא כונת רבינו כאן, ולפי"ז נ"מ בין ל"ק לל"ב דל"ק בעינן באותה עונה, ולל"ב בעינן באותו מעל"ע. (ולפ"מ ש"כ בהערה 38 בדעת רבינו, דקאי בענין סמוך לחפיפה טבילה, נמצינו למדים דסגי באותה עונה). והתפ"מ כתב דזה דוחק. ועי' שיו"ט סוף ס"ק כז ד"ה ובספר תפ"מ, הביא תירוצ' זה בשמו, והוסיף להקשות ממ"ש רבינו כאן באותו היום ממ"ש בקצר, ועי' שמלה ס"ק יג שקיים תירוצ' זה. עוד כתב התפ"מ ליישב דלעולם אף ללישנא בתרא יום הוי עונה, ונ"מ ביניהם דלמ"ד סמוך בעינן תרת, באותה עונה וסמוך, ולל"ב סגי באותה

במש"כ ואם לא שמרה את עצמה כו', דמשמע דשמירה מהני וא"צ עיון סמוך כה"ג. ועי' שו"ע ס"ו דפסק דבעי עיון בשעת טבילה. ועי' ש"ך ס"י קצט ס"ק יא שדייק דרבינו ס"ל דבעי עיון בשעת חפיפה אפי' שצריכה עוד עיון בשעת טבילה, ממש"כ רבינו ולא עוד כו', ואי לא עיינה מקודם, פשיטא שלא עלתה טבילה. (ונר' דפליג על ט"ז ס"ק ד דס"ל דחפיפה כולל עיון, וא"צ עיון בנוסף לחפיפה, ומלשון הש"ך הנו' משמע דעיון לחוד וחפיפה לחוד, וכ"כ בריש דבריו וז"ל תעיין ותבדוק גם בשעת החפיפה. עכ"ל הנצרך. ועי' שיו"ט ס"ק ה דפליג על הט"ז). ועי' ברי השלחן ביאורים ד"ה בערב שבת, שתמה על הש"ך, די"ל דלעולם בעינן רק עיון אחד, ורבינו כאן דן אימתי תעיין, והוכיח מדר' גידל דע"כ צריכה עיון בשעת טבילה, לכה"פ היכא שנתעסקה. 37 דיני חפיפה ד"ה והלכתא אשה חופפת. ועי' טוש"ע ס"ו. ומשמע מלשון רבינו. דאם חל טבילתה בליל שבת, וחופפת בערב שבת, א"צ לשמור שערותיה, והמעין בבעה"נ יראה דהראב"ד קאי על כל האופנים שחופפת שלא בסמוך לטבילתה. וכ"כ בשאלות, ואף חפיפה בע"ש וטבילה בליל שבת הוי שלא בסמוך לטבילה כמבואר בראשונים, דזה הוי אי אפשר. ובענין זה יש להבין מש"כ בט"ז ס"ק ח דקאי על טבילה בליל שבת, דפסק השו"ע שחופפת ביום, ומוסיף הט"ז דה"ה שצריכה לזוהר בכל הדברים הנזכרים ברמ"א בס"ו, עכ"ל הנצרך. ולכאורה הו"ל טפי, דה"ה שצריכה לעיין בעצמה ובשערות בליל שבת, כמבואר מלשון רבינו לעיל ד"ה ולא קיימא לך, במש"כ אבל היכא דאתרמי וכו' ודוקא בשעינה וכו' וכן בטור. והנה ברא"ש ה"מ סוף סל"ז וכ"פ בטוש"ע הנ"ל כתבו לקשור השערות, ורבינו לא כתב קשירה אלא שמירה, ועי' ב"י ד"ה ומ"ש רבינו ובלבד שתזהר, שכתב דהרא"ש נתן טעם כדי שלא יתלכלך, ורבינו כתב כדי שלא יסתככו זה בזה. ונר' דכונתו לדייק מהקצר ד"ה הטובלת, במש"כ עזרא ובית דינו כו' שלא יהו שערותיה קשורין וכו', דמבואר דטעם תקנת עזרא שלא יהיו שערותיה מסוככין, א"כ הבין הב"י דצריכה לשמור שערותיה עד הטבילה מטעם זה, דאלי"כ לא הועיל תקנת עזרא, אך יל"ע דבקצר ד"ה חפיפה, כתב רבינו הטעם שלכתחילה צריך סמוך לחפיפה טבילה, ושללא תחוף ביום וטבול בלילה, כדי שלא יתקשר שום דבר על שעה, ולא כתב טעם שלא יתקשרו זב"ז. אך מלשון רבינו הכא נראה ברור

מישטרי מזייה, אי נמי ההיא דהוה קטיר בשעת טבילה מנתר בהדי מסרקיתא ולא ידעה, ומשום הכי כי טבילה בלא בדיקת הגוף ובלא חפיפה לא עלתה לה טבילה כלל.

מיהא דרבא⁴³ שמעינן דלכתחלה הוא דבעינן עיוני סמוך לטבילה, הא עיינה שלא בסמוך לטבילה וטבילה עלתה לה טבילה, דעד כאן לא קאמ' רבא הכא בנמצא עליה דבר חוצץ דלא עלתה לה טבילה, אלא בשלא חפפה סמוך לטבילה, אלמא דוקא נמצא עליה ולא חפפה ולא עיינה הוא דלא עלתה לה טבילה הא לא נמצא עליה דבר חוצץ עלתה לה טבילה, ואע"פ שלא עיינה סמוך לטבילה, וכל שכן בחפיפה דכיון דלכתחלה היכא דלא

ודוקא⁴¹ כשאינה יודעת אם נתעסקה בין חפיפה לטבילה בדברים החוצצין אם לא, אבל נתעסקה בדברים החוצצין בנתיים אע"פ שטבילה ועלתה ולא נמצא לה דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה, דאמר רב גידל אמר רב (סז, א) נתנה תבשיל לבנה וטבילה לא עלתה לה טבילה, ואע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל. והא דרב גידל ודאי כשחפפה וכשעיינה קודם לכן היא, דאי לא אפי' לא נתנה תבשיל לבנה אי לא עיינה בנפשה ולא חפפה לא עלתה לה טבילה⁴². וגדולה מזו כתב הר' אברהם ז"ל דאפילו עיינה נפשה בשעת טבילה, חפיפת הראש לא סגי לה בעיוני דהא מתקנת עזרא היא, ואפי' שדיא מסרקא בתר טבילה ולא משכחת מידי דסריך במזיא, דילמא בהדי דמסרקא רישא השתא

עליה, דדייק מלשוננו דאם סרקא קודם במסרק, מהני אף שלא חפפה בחמין, ואין נראה כן. (עי' הערה 31א). ומש"כ דאפילו עיינה נפשה בשעת טבילה, ר"ל שעיינה גם בשערותיה כדן תורה אעפ"כ לא עלתה טבילה, כמבואר בלשוננו חפיפת הראש לא סגי בעיוני כו'. ועי' לשון טוש"ע שם אע"פ שעיינה בעצמה בגופה, וצ"ל דגופה כולל שערוותיה. 43 עי' ב"י סי' קצט ד"ה גרסינן בפרק תנוקת, בשם רבינו. עי' שו"ט סי' כז (הנו"ל) ד"ה אלא דקשה שהקשה מנין ללמוד דמהני אף שלא באותה עונה, דלפי מש"כ התפל"מ אליבא דב' הלישנות בעינן חפיפה בעונה אחת עם הטבילה, ולישנא קמא ס"ל דבעינן סמוך, א"כ לעולם מיירי בחפפה וטבילה באותה עונה, עיי"ש מש"כ. והנה רבינו אזיל לשיטתו לעיל ד"ה ומסתברא, במש"כ שדרכה של אשה בכך לבדוק עצמה בשעת חפיפה, וכ"כ לעיל ד"ה אמר רבא, במש"כ עיון וחפיפה כהדדי. א"כ רבינו ס"ל דכמו שלא חפפה בסמוך לטבילה, ה"ה דלא עיינה בסמוך, ואעפ"כ מהני. ויל"ע ממש"כ לעיל ד"ה ומסתברא, וכן בד"ה ודוקא בשעיינה, דבדאורייתא לא מקילים להרחיק עיון מהטבילה, ואולי התם מיירי בנתעסקה בינתיים, משא"כ הכא דלא נתעסקה בינתיים. ועי' ח"י רבינו סו, ב ד"ה ומהא דרבא וד"ה ומיהו, שכתב דמיירי שעיינה בסמוך לטבילה א"נ שלא נתעסקה בינתיים. ועי' פ"י הר"ן (ו, ב) ד"ה איכא בינייהו, שכתב בפשיטות דעיינה סמוך, דבדאורייתא לא מקילים, והב"י הנו"ל לאחר שהביא דברי רבינו כאן, כתב וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות. ועי' תש"ר עק"א סי' סג בשולי המכתב, שהקשה האיך השוה הב"י דברי הר"ן ורבינו, דלהר"ן אם לא עיינה סמוך לא עלתה טבילה אף בלא נמצא ד"ח, ולרבינו מהני בדעיבד, כמבואר כאן. אמנם גם בדעת הר"ן יל"ע ממש"כ שם (ו, א) ד"ה והך חפיפה, דעיוני דמדאורייתא לא מקילים, דודאי אי אפשר שלא נתנה תבשיל לבנה, דמשמע דאם ודאי לא נתעסקה בנתיים, א"צ עיון, וכ"כ בח"י הר"ן סו, ב ד"ה אשה לא תחוף, אע"כ צריך לחלק בין נתעסקה בנתיים, שאז צריכה עיון, ללא נתעסקה בנתיים שא"צ עיון סמוך, ולפמש"כ לעיל הרי זה כשיטת רבינו. (שו"מ באשכול סי' סד שכתב דרב גידל איירי בלא עיינה סמוך, ומבואר מזה דאם עיינה ולא מצאה עלתה טבילה אף

עונה. ועיי"ש מה שדקדק בלשון רבינו כאן שכתב ומאי סמוך, ובקצר כתב כמה הוא סמוך. ועי' שו"ט הנ"ל ד"ה והנה המחבר שכ"כ בשמו, ועיי"ש עוד בארוכה שהקשה דלפי"ז מה ענין הך סמוך דפירושו סמוך, לענין סמוך לחפיפה טבילה, דענינו באותה עונה. וכתב דדעת רבינו לפסוק כל"ב דסגי באותה עונה ולא בעינן סמוך ממש. אמנם המעיין בח"י רבינו שם ד"ה ואמר רבא, (נו"ל) מבואר להדיא איפכא, דכתב רבינו דקיי"ל כלישנא קמא דבעינן סמוך דהא אפסיקא הלכתא לקמן דהיכא דאיפשר, לא תחוף אלא בלילה. 41 עי' בח"י רבינו שם ד"ה ומיהו האידנא שכתב דמיירי בעיינה בסמוך א"נ ידיעה שלא נתעסקה בנתיים בדברים החוצצים. ומשמע שצריכה לדעת שלא נתעסקה בנתיים, ומלשון רבינו כאן נראה דאף אם מסופקת בזה, כגון שאינה יודעת אם הדבר שנתעסקה בו הוא מהדברים הנדבקים (עי' בקצר ד"ה הרי שחפפה ובדקה, במ"ש אם אותו התבשיל כו') או לא, מ"מ עלתה לה טבילה, ולמד כן מרב גידל, דאיהו מיירי בדברים הנדבקים, דאז אמרינן ברדיוני נפל ומשמע שאם אינה יודעת ולא נמצא עליה, לא אמרינן ברדיוני נפל. ויל"ע באופן שחפפה סמוך לטבילה (דקיי"ל אפי' אם נמצא ד"ח, עלתה טבילה) ועסקה בנתיים בדבר שאינה יודעת אם חוצץ, דפשטות לשון רבינו משמע אף כה"ג עלתה טבילה, דרבינו קאי על אופן זה. ונר' דהוי ספיקא דרבנן. ועי' חכמת אדם סי' קכ ס"ב, שכתב דהוא בגדר חזקה, דכשחפפה ועיינה קודם הוי בחזקה שאין עליה דבר חוצץ, ואם חזרה ונתעסקה, שוב יצאה מחזקתה זו. ויסוד לחכמת אדם הנו' הוא מדברי רבינו בקצר ד"ה הרי שחפפה, במש"כ ובחזקת בדוקה היא עומדת, וקאי היכא שחפפה שלא בסמוך לטבילה. 42 כ"כ הראב"ד שם דיני חפיפה ד"ה גופא אמר רבא, במש"כ והיכא דטבילה בלא חפיפת הראש וכו'. ועי' רמב"ם פ"ב מקואות הט"ז, שלא הזכיר דין עיון כלל אלא הזכיר תקנת עזרא. ועי' שמלה סי' יב, ועי' טוש"ע סי' קצט ס"ח שפסקו כרבינו. ועי' טוש"ע סי"ג חפפה קודם טבילה, ובי' הגר"א סי' כח, בשם רבינו. מש"כ רבינו וגדולה מזו כו', כ"כ הראב"ד שם, וכ"פ הרמב"ן בהל' פ"ט ה"ח וכ"כ ח"י הריטב"א סו, ב ד"ה נמצאת למד, בשמו. וכ"כ רבינו בח"י ד"ה עוד כתב הרב, בשמו, ופליג

איפשר חופפת בערב שבת וטובלת בשני בשבת, היכא דלא חפפה נמי בחול⁴⁴ סמוך לטבילה, בדיעבד עלתה לה טבילה⁴⁵.

הא דאמר רב גידל אמר רב (סז, א) נתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה, מסתברא⁴⁶

דוקא בשלא נתעסקה באותו מין לאחר שטבלה, הא נתעסקה תולה * דרגלים לדבר, הואיל והיתה לה בדיקה קודם טבילה, ועוד שנתעסקה באותו מין לאחר טבילה. והר"א ז"ל כתב⁴⁷ דאפי' נתעסקה כל היום באותו מין לאחר טבילה, לא עלתה טבילה עד

היכא שעדיין לא טבלה, וחפפה ביום, אמרינן לה לחוף שוב בלילה ואח"כ טבול, ואולי למד מכאן דרבינו הוה איפשר לבדיעבד. וגם מדכתב עלתה לה טבילה, דמשמע שטבלה. וכ"מ מהקצו ד"ה חפיפה במש"כ חפפה ועיינה עצמה בחול או למחרתו וטבלה בערב וכו' בדיעבד כו' דמשמע שכבר טבלה. וכ"מ בבעה"נ דיני חפיפה ד"ה גופא אמר רבא, במש"כ ואם לא טבלה סמוך לחפיפה, אם לא נמצא ד"ח, טבילתה טבילה, מידי דהוי אמוקם דלא אפשר כו'. אמנם עי' לעיל ד"ה ולא קיימא לן, במש"כ וז"ל כלומר בחול דאיפשר לחוף בלילה ולטבול בלילה, לא תחוף לכתחלה אלא בלילה, עכ"ל הנצרך, דמשמע לכאורה דבדיעבד א"צ עוד חפיפה. ועי' שמלה ס"ק יא, שכתב דמ"מ צריכה לעיין לאחר הטבילה, שאין ד"ח. ⁴⁶ מבואר דאם חפפה ועינה ונתעסקה בינתים בדברים התוצצים, וגם לאחר הטבילה נתעסקה בד"ח, תולין שבא לאחר הטבילה. וד"ז למד רבינו מסוגיא דחולין כמבואר בב"י סי' קצט ד"ה ומ"ש בד"א. ויל"ע דסו"ס באופן זה הרי אינה בחזקת בדוקה, דסו"ס נתעסקה בינתים בד"ח, ואמאי נתלה בעסק שלאחר הטבילה טפי מעסק דקודם הטבילה. ותו, דאם נתעסקה בינתים בד"ח, הו"ל כאילו לא חפפה ובדקה כלל, והאיך תעלה טבילה אפי' בלא נמצא ד"ח. ועי' בקצו ד"ה הרי שחפפה, שרבינו כתב הך דין לגבי מימרא דרבא, טבלה ועלתה ונמצא ד"ח, באופן שלא היה עסק בין חפיפה לטבילה, כה"ג אמרינן שאם יש תליה בעסק שלאחר הטבילה, תולין, ולא קאי אמימרא דרב גידל אמר רב. וכ"כ רבינו בחי' שם ד"ה ומסתברא דוקא. וכן הקשה תפ"מ ד"ה בב"י דף רל, ותיירץ דאירי שעינה לאחר העסק, ואם לא נמצא ד"ח, עלתה לה הטבילה. ואם נמצא ד"ח לא עלתה (דלא כהש"ו"ט בדעת רבינו, הו"ד הערה 43). ומ"מ אם נתעסקה לאחר הטבילה, תולין שבא לאחר הטבילה, ושפיר כתב רבינו דבריו על רב גידל. ועי' שו"ט ס"ק לו דפליג על התפ"מ, וכתב דהוא ט"ס ברבינו, וקאי על רבא. ⁴⁷ שער הטבילה דיני חפיפה ד"ה והאי לעיוני נפשה. ועי' ח"י רבינו הנז"ל, שכ"כ בשמו והקשה ע"ד, עיי"ש. ובקצו הביא דעת הראב"ד, בשם יש מן הגדולים. ועי' ב"ח (שם) ד"ה חפפה ועיינה במש"כ ואיכא לתמוה, ופרישה ס"ק טז שכתבו דדעת רבינו כהראב"ד, והב"ח הוסיף שהרי רבינו בארוך גם הביא דבריו. וכן הוכיח הש"ך ס"ק טז מח"י רבינו חולין י, א ד"ה מתיב ר' אבא, שהעמיד הברייאא בחפפה שלא בסמוך לטבילה, ובעינן ברי לי כמבואר בברייאא. וכ"כ רבינו לעיל ב"א ש"ב (יז) ד"ה וקשיא לי. אמנם עי' באה"ג אות כז שכתב איפכא בדעת רבינו, עיי"ש.

בנתעסקה אחרי החפיפה). ועוד כתב רעק"א וז"ל דלהרשב"א מכח מה דס"ל דבעיינה סמוך לטבילה אינו מזיק מה דנמצא עליה ד"ח, וע"כ מה דאמר רבא ואם לאו, היינו שלא חפפה ולא עיינה, עיי"ש בלשונו, דהמציא פלוגתא נוספת, דלרבינו אם היה עיון סמוך, אף שנמצא ד"ח, עלתה טבילה, משא"כ לר"ן, דחיישינן שמא לא עיינה יפה, עכ"ל. ולפמ"ש לעיל אין ראיה דרבינו ס"ל כן, אלא דבפשטות דרכה לחוף ולעיין יחד, ע"כ הבין רבינו דסוגיא דלא חפפה סמוך, ה"נ דלא עיינה בסמוך, ואעפ"כ מהני כשלא נמצא ד"ח, ומניין ללמוד היכא שעינה בסמוך ונמצא ד"ח דמהני הטבילה, וביותר, דבחי' הנז"ל, כתב רבינו להדיא כהר"ן דאם עיינה בסמוך ונמצא ד"ח, חיישינן שמא לא עיינה יפה. ועי' הערה 33. שו"מ בשו"ט ס"ק כ"ט שגם כתב כרע"א בדעת רבינו, ותמה על הש"ך ס"ק טו שהביא דעת הר"ן בדעת השו"ע, והשו"ט תמה ע"ז, דרבינו לא ס"ל כהר"ן בזה. והשו"ט עצמו כתב דרבינו ס"ל בסתם דעיון עושה עם החפיפה וכמ"ש, ואעפ"כ דייק דאם עיינה, עלתה טבילה אף במצאה ד"ח. ונראה ראיה דרבינו ס"ל דאף בעיינה קודם טבילה, ומצאה ד"ח לא מהני, דהב"ח והש"ך ס"ק טז הביאו שיטת רבינו דס"ל דבעינן שתאמר ברי לי, ולפי מש"כ השו"ט ורע"א, אמאי צריך ברי לי, תסגי בעיון גרידא (דבלי עיון א"א להיות בדרגת "ברי", אע"כ שעינה), ומבואר דלא סגי בעיון עד שתאמר ברי, חזינן מזה דגם בעיון אפשר שלא עיינה יפה, אך כשאומרת ברי אז עיינה יפה, ורק באומרת ברי עלתה טבילה כשנמצא ד"ח. ומש"כ השו"ט בד"ה ועוד, לתת תבלין במחלוקת רבינו והר"ן לרבנו, עי' לעיל הערה 33, שכתבו דמהרמב"ן מבואר דלא כדבריו, דהרמב"ן ס"ל דבזמן הש"ס נהגו לשטוף כל גופן, ואעפ"כ השו"ט שם כתב דדעת הרמב"ן, כרבינו. ⁴⁴ לגבי הרחקת טבילה מחפיפה, רבינו למד מסבורא, מסוגיא דלא איפשר דשרינן לכתחילה, ה"ה בדיעבד היכא שאפשר, ולפי"ז אפי' בהרחיקה שני ימים בנתים, מהני. אך לגבי עיון שנלמד מהך דרבא, רבינו לא כתב בארוך עד כמה מועיל בהרחיקה העיון. ועי' בקצו ד"ה חפיפה צריכה להיות, שכתב חפפה ועיינה בעצמה בחול ביום וטבלה לערב, או למחרתו, עלתה לה טבילה וכו'. דמשמע דלא יותר מיום אחד בנתים. ויל"ע בזה, דלפי התפ"מ (הו"ד הערה 40) כו"ע ס"ל דבעינן באותה עונה, ואף להשו"ט כן. ועי' שו"ט ס"ק כג שכתב דמש"כ רבינו בקצו הנ"ל, ל"ד אלא ה"ה ליל שלישי לחפיפה, וכמ"ש, (ולגבי עיון לא דיבר שם) ועי' טוש"ע ס"ח, ובי' הגר"א ס"ק כב. ⁴⁵ עי' שו"ט ס"ק כב שכתב דדעת רבינו דמהני רק בטבלה כבר, אך

בדק הבית

בעסקה וטהורה. ואם נתעסקה בשום דבר בין חפיפה לטבילה אפי' לא נמצא עליה דבר חוצץ, כל שלא עיינה בגופה קודם טבילה, אינה טהורה.

נמצא עליה דבר חוצץ אחר טבילה אם סמוך לחפיפה טבלה אינה חוששת לו, ואם לאו חוששת. והוא שלא נתעסקה באותו מין אחר טבילה אבל נתעסקה באותו מין תחלה תולין

שתאמר בריא לי שלא היה עלי בשעת טבילה, ואינו מחזור. ונראין הדברים⁴⁸ דאפי' לא נתעסקה באותו מין ממש אלא שנתעסקה במינין אחרים, שאני אומר כשם שנתעסקה במינין אחרים נתעסקה בזה ולא אדעתה, אלא (דף קצ) שיש להחמיר.

אמר רב שמואל בר רב יצחק (סו, ב) אשה לא תטבול בנמל, אע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל. כך היא⁴⁹ הנוסחא בספרים. ולפי נוסחא זו הוי טעמא מפני הטיט שמתקבץ בשפת הנהר והוא עב טיט כטיט הוין ונדבק הרבה וחוצץ, ואע"ג דלא הרגישה בו וגם כשעלתה לא נמצא עליה טיט, אפי' הכי כיון דשכיח שם טיט, כודאי משוינן לה דאימר עם יציאתה מן המים נתנדנד

ונפל. ואע"פ ששנינו במסכת מקואות (פ"ז מ"ז) המטביל את המטה שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה, מפני שהמים מקדימים, יש מי שאומר * שאין הדין הזה באדם אלא במטה בלבד אבל רגלי האדם כיון שנכנס לו הטיט בין אצבעות רגליו והוא מקום דחוק, איפשר שיהא חוצץ, וכן דעת הר' אברהם ז"ל⁵⁰. ויש מי שאומר שהוא הדין לאדם, דהא דר' שמואל בר רב יצחק דוקא בטיט שעל שפת הנהר וכן כתב שם רבינו שמשון ז"ל בפירושי המשנה שלו.

וכתב הר' אברהם ז"ל⁵¹ דמאותה משנה שבמסכת מקואות יש ללמוד שאין האשה צריכה לעקור רגליה מן הקרקע בשעת טבילה ולשוט באמצע המים. ואם תאמר הרי היא

במש"כ שהוא עב כטיט הוין, וע"ע ח"י הרמב"ן שבת שם ד"ה ומפצי, בשם רש"י, וכתב שאפשר שהיה עבה ביותר, ואין חוצץ אלא טיט הוין והיוצרים וכיוצא בהן, דמבואר דלאו דוקא מינים אלו, אלא כל הדומה להן בעוביו. וכ"כ פ"י הר"ן שבת (כט, ב) ד"ה ודאמר' ועביד, ועי' ב"י ס"י קצח ד"ה לא תטבול בנמל, שכתב דדעת רש"י דבנמל שכיח טיט הוין, ועי' ש"ך ס"ק מז שכתב דכונתו דשכיח טיט עבה כטיט הוין, וכמ"ש. ועי' ח"י הריטב"א שבת שם ד"ה ומפצי, בשם רש"י והביא דתוס' הקשו עליו דטיט הנדבק ברגלים הוי דבר שאין מקפידין עליו, ומיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ. ⁵⁰ שער הטבילה דיני חפיפה ד"ה שנינו. מש"כ רבינו דכ"כ הר"ש, לפנינו ליתא. והר"ש שם למד המשנה דהטיט אינו חוצץ ולא מיירי בטיט היוצרים וכו', אלא דמיירי בטיט שאין טובלין בו, דהיינו טיט שאינו נרוק, ובזה מהני מים מקדמין וכו' שיש חבור וע"כ עלתה טבילה למיטה, ואינו ענין כלל לכאן, דמשמע דמים מקדמין אינו מועיל לענין שלא יחשב חציצה, ולפי"ז לק"מ מהמשנה אסוגין, דטיט דנמל הוי טיט החוצץ, משא"כ שם דהוי טיט שאינו חוצץ. ומרבינו משמע שלמד בר"ש דאם קדם המים מהני אף בטיט החוצץ. ועוד מבואר בר"ש הגו' כמ"ש לקמן הערה הבאה בדעת רבינו דבדוחק הרבה א"א מים מקדמין דהוי חציצה. עי' מש"כ חזו"א מקואות קמא ס"ח ס"ק יד ברש"י וצ"ע. וע"ע ר"ש פ"ט מ"ב ד"ה שאין טובלין בהן, במש"כ כעין מטה שרגליה שוקעת בטיט דלעיל פ"ז עכ"ל, ומשמע דאף לאדם אמרינן מים מקדמים, וע"כ צריך לחלק בין טיט הנדבק ביותר לטיט בינוני. ⁵¹ שם. וכ"כ ח"י הריטב"א הנז"ל בשמו, וכ"כ הרא"ש בה"מ סכ"א. ועי' רא"ש ה"מ סל"ג שהביא שיש שמחלקים בין אדם שהוא כבד

והב"ח והפרישה תמהו על הטור שכתב בדעת רבינו דתולין בנתעסקה באותו המין, אפי' בלי שאומרת ברי לי, וכן הקשה התפלי"מ (הנו"ל). ⁴⁸ יש להעיר מסוגיא דנט, א אמר רבא נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינים. מיתביי נתעסקה באדם אין תולה בו שחור, נתעסקה שאני, עכ"ל הנצרך, שמבואר דלגבי נתעסקה במין אחד לא אמרינן כי היכי דנתעסקה במין זה, נתעסקה במינים אחרים, (וכבר העיר כן רא"י בינשטוק) ונר' דרבינו בשיטת הראב"ד אמרה, דלהראב"ד אין מתירין מדיני תליה, אלא דהיא ברי לה ע"י בדיקה קודם הטבילה, וכדי שלא נאמר שמא לא עיינה יפה מהני הברי. וכה"ג אומר רבינו דמהני אף בנתעסקה במין אחר, דהעסק שנתעסקה אינו המתיר אלא הברי, משא"כ לרבינו דהמתיר הוא העסק שנתעסקה, פשיטא שאין תולין בנתעסקה במין אחר. וזה סיוע דברי רבינו, שיש להחמיר, דלשיטתו פשיטא שיש להחמיר. ובזה י"ל מה דרבינו בקצר כתב בפשיטות באותו המין, וגם בטוש"ע לא רמזו שיש בזה צד ספק, דהם אולי לשיטה דנתעסקה לבר הוי היתר, א"כ פשיטא דרק בנתעסקה באותו המין, תולה בו. ואם כנים אנחנו, נמצא שרבינו צידד כהראב"ד גם בארוך. עי' הערה קודמת מהב"ח. ⁴⁹ כן גירסתנו, וגירסת רש"י ד"ה ברדיוני. ועי"ש ד"ה בנמל. ועי' ח"י רבינו שם ד"ה אמר ר' שמואל שהביא ב' הפירושים. ועי' ח"י רבינו שבת סה, א ד"ה ומפצי, שכ"כ בשם רש"י, ותמה עליו, מהא דקיי"ל דאינו חוצץ אלא טיט הוין וטיט היוצרים, ועוד, דאין טיט בנמל יותר מבנהרות. וכתב והנכון כפי' הגאונים דמשום צניעות עשה להן מפצי. וזה טעם שלא תטבול בנמל. ועי' בינת אדם אות יד שהעיר שהוא כעין סתירה בדברי רבינו. וגם מש"כ דאינו חוצץ אלא טיט הוין והיוצרים, נראה דרבינו כאן מיישבו

בדק הבית

במקואות לענין רגלי המטה, ואיכא מאן דאמר דשאני אדם שהטיט נכנס בין אצבעות רגליו ודבק שם, ואיפשר דשמואל להכי עביד מפצי לבנתיה.

ואשה לא תטבול בנמל משום צניעותא אבל משום טיט שכנמל לא חיישינן, דלא חאיץ אלא בטיט הוין או של יוצרים. ואפילו בהא לא חיישינן שהמים מקדימין לרגליה כדאיתא

דתשרי משום צניעותא, מפני שטובלות על שפת הנהר. ולפיכך סמכום לההיא דלא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול, דכולהו ענין דומה לה דהוי טעמא משום דבעיתא ולא טבלה שפיר.

אמ' רמי בר אבא (סז, א) הני רבלי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי. אמ' מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ. אימתי נקרא יבש משיתחיל לירוק. אמ' שמואל כוחל שבעין אינו חוצץ שלגב העין חוצץ, ואם היו עיניה פורחות בין כך ובין כך אינו חוצץ. פירו' מפני שעם נדנוד העין אילך ואילך מתנדנד הכוחל ונופל⁵³, והמים נכנס בו. אמ' ר' יוחנן פתחה

חוצצת בדריסת רגליה על הרצפה ואין המים נכנסין תחת כפות רגליה ואין טבילתה בבת אחת, הרי אמרו במשנה זו שהמים מקדימין ברגליה. ועוד⁵¹ שהרי שנינו (עי' גיטין טז, א) טופח [על מנת] להטפיד חבור לטומאה ולטהרה, ואי אפשר שלא יהא תחת רגליה טופח להטפיד המחובר עם שאר המים, מפני שהמים קדמו לשם. ויש ספרים⁵² דלא גרסי כאן בד' שמואל בר רב יצחק אימא ברדיוני נפל, אלא הכי גרסי אשה לא תטבול בנמל ותו לא. ולפי גירסא זו אינו משום חציצה אלא מפני בני אדם שמצויין בנמל, ושמא מתוך שהיא יראה שלא יקדמו בני הנמל ויראוה תמהר לטבול ולא תטבול כראוי, וזו היא דאבוה דשמואל דעביד לה מפצי ביומי

כו', ומ"ש ואינו דומה כו' דמשמע דלא כמ"ש כאן, אלא דזה סברת מים מקדמין, וכשאין חבור, לא אמרינן מים מקדמין, וע"ע ט"ז ס"ק ל בסוף דבריו שדייק מלשון רבינו דאפי' במים תלושים אמרינן מים מקדמים. (וצ"ב בדבריו האין בחדא מחתא מחתינהו לרבינו והרמב"ם ורמב"ן, דבס"ק כז כתב להדיא דפליגי, ולרבינו ל"מ כשדוחק הרבה בתלושין). ועוד יש ללמוד מכאן דסגי בחבור המים בטופח להטפיד, להחשיב ביאת מים כאחד. וכע"ז מצאתי בחזו"א או"ח סי' כג ס"ק י. 52 כ"כ תוס' שם ד"ה אשה לא תטבול, בשם ר"ח, וכ"כ רבינו בחי' שבת סה, א וחי' הרמב"ן וריטב"א שם, בשם הגאונים. וכ"פ הרמב"ם פ"א מקואות ה"א. וכ"כ רבינו בקצר בסוף השער ד"ה לא תטבול. וכתב דלפי' זה, בדיעבד עלתה טבילה. וכ"פ טוש"ע שם סל"ד, ועי' הל' נדה לרמב"ן פ"ט הי"ז שכ"ב. 53 עי' רש"י ד"ה פורחות, שכתב ב' פירושים, ופי' א' קרוב למש"כ רבינו. מש"כ רבינו ולית הלכתא כו' אלא כי הא כו', כ"ה גירסת רבינו בחי' שם ד"ה גירסת הספרים. וכ"כ בחי' יבמות מז, ב ד"ה גירסת הספרים. ובחי' חולין לא, א ד"ה עון כרת. וכה"ג הראב"ד שער הטבילה, דיני חציצה ד"ה גרסינן בגמ', וכ"ה הרמב"ן בחי' ד"ה הא דאמרינן, וע"ע חי' הרמב"ן יבמות שם ד"ה הכי אשכחן, וחי' הר"ן ד"ה ולית הלכתא. וכ"כ בפ"י שבועות (ו, ב) ד"ה ולית הלכתא. ועי' לקמן ד"ה תוספתא השירין והנומים, במש"כ רבינו כבר איפסיקא הלכתא, דמשמע דרבינו פוסק כהר"ף וצ"ע. וע"ע ש"ך סי' קצח ס"ק יג שכתב דדעת רבינו והראב"ד כשיטת הגאונים והר"ף. ומבואר מדבריו רבינו דלית הלכתא כהנך שמעתתא, קאי אמירות דרמי בר אבא ולהלן, וכ"מ בראב"ד הנז"ל, אך בתוס' שם ד"ה פתחה עיניה, מבואר דקאי גם לגבי טבילה אסילתא, ובנמל, ונתנה תבשיל לבנה, ומפצי, וכ"מ מתשובת רש"י המובא בתוס', במש"כ לתמוה על לשון אשה לא תעמוד, אשה לא תטבול בנמל. וכן במש"כ אבל הנך חומרות דכלי חרס וסילתא ונמל ומפצי כו'. ועי' ב"י סי' קצח ד"ה ודע שמדברי רש"י, דייק כן מרש"י הנז', וגם מרבינו דייק דאע"פ שנראה שגורסין דלית הלכתא ככל הני שמעתא, מ"מ כתב דלא תטבול ע"ג כ"ח ולא בנמל, ש"מ דלא קאי אלא מנתנה תבשיל לבנה ואילך, עי"ש. ויל"ע אמאי הוצרך לדייק כן, והכא מפורש כן כמ"ש, ועוד במש"כ מנתנה תבשיל

ומכביד לבין כלים ורק בכלים שייך מים מקדמין ולא באדם, מפני כבדו. וכתב הרא"ש דאין לחלק. ועי' ב"י סי' קצח ד"ה לא תטבול בנמל, שכתב לפי"ז, דאין לחלק החילוק שרבינו כתב לעיל, דנכנס בדוחק בין אצבעות רגליו, דסו"ס המים מקדמין. אך מהראב"ד משמע דפליג על הרא"ש, דאיהו ס"ל מים מקדמין, ואעפ"כ ס"ל דהטיט שנכנס בין אצבעותיו חוצץ, כמבואר לעיל, וכ"ד רבינו. והב"י לא הביא ד"ז מהראב"ד ורבינו. ודעת רבינו י"ל עפ"י מש"כ במשה"ב לקמן ד"ה א"ה משענתו, בענין מחלוקת ר' שמעון ות"ק, דכ"ז שאין דוחק ידיו, אמרינן מים מקדמין, אך בדוחק הרבה, לא אומרים מים מקדמין ותו ליכא חבור למים. רק דת"ק לא גוזרים, אך אם תדחוק, לא עלתה טבילה. משא"כ בעמידה על רצפה, שפיר איכא חבור. ולפי"ז מובן דטיט הנכנס בין האצבעות, שהוא דוחק הרבה, ל"א מים מקדמין, ואעפ"כ אין צריך לעקור רגליה, דאיכא חבור. אמנם עי' ט"ז ס"ק ל שכתב דעמידה על הרצפה הוי דיבוק חזק, וכן נקט בפשיטות השו"ט שם ס"ק נו, ובס"ק סא, דאין לך דיבוק חזק מזה. (ובענייני לא זכיתי להבין דבריהם, דהחוש מכחיש, וטבע האדם לצוף ולעלות מעלה). ונראה דגם הרא"ש אזיל לשיטתו, דבפי' למשנה מקואות פ"ח מ"ה כתב כשיטת הרמב"ן (המובא להלן ד"ה שנינו בפרק שמיני) דלת"ק לא מהני רפתה ידיה, גזרה שמא לא תרפה, ואעפ"כ מהני מים מקדמין, מבואר דאמרינן מים מקדמין אף בדוחק הרבה, כמ"ש בפסקים סל"ג, דאין לחלק בין אדם לכלים בזה, וכ"כ ט"ז ס"ק כז בדעתו, והרא"ש מוכיח ד"ז ממשנה הנז' מת"ק דס"ל הדיחה ידה מהני, ולשיטתו אזיל דאף בדוחק אמרינן כן. ושיטת הרמב"ן בהל' פ"ט הי"ז אינה מיושבת לפי"ד, דפסק שטיט במקום עמידת רגלים, חוצץ, אע"פ שפסק מים מקדמין אף בדוחק. ועי' טוש"ע סי' קצח ס"ל שפסק דא"צ להגביה רגליה, ובסל"ג פסק דלא תטבול במקום טיט, דמבואר דפסק כהראב"ד ורבינו. 51 משמע דמים מקדמין אינו מדין המים המחברים, אלא טעם נוסף, וכן מבואר להדיא בקצר סוד"ה לעולם ילמד אדם. ועי' רא"ש ה"מ סכ"א במש"כ והמים מחברים כו', דמשמע דזה טעם דאמרינן מים מקדמים. ועי' ט"ז סי' קצח ס"ק לח ונקה"כ שם שהשיג עליו, דנראה דפליגי בזה. ועי' ע"ע משה"ב לקמן ד"ה א"ה משענתו, במש"כ הוה ליה כטבעות אוצין

כולי האי הואיל ודרכן להיות בה, אלא בכי הא דריש לקיש בלחוד הוא דנחמיר דבעינן טבילה דרך גדילתה. ואיכא טובא בתלמודא דלית הילכתא ככל הני שמעתתא דלא פליגן ולא סתרה חדא לחברתה.

ויש ספרים⁵⁵ דגרסי והני מילי לטהרות אבל לבעלה כריש לקיש. ואע"פ ששנינו בברייתא בפרק החולץ (יבמות מז, ב) וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה, ומשמע דכל דבר שחוצץ בטבילה לטהרות חוצץ באלו קאמר, נראה לי דהתם הכי פירושא ולענין כל דבר שחוצץ בטבילה אחד גר ואחד עבד משוחרר ואחד נדה שוין בו, דכל שחוצץ בזה חוצץ בזה. והרב ר' משה ב"ר נחמן ז"ל⁵⁶ תירץ דהכי קאמ' וכל דבר

נגעים פ"ב מ"ד, וכן בה"מ ס"ה. מש"כ רבינו והאשה כאורגת וכמניקה, ע"י ב"י סוד"ה ולא תטבול בקומה זקופה, שתמה אמאי השמיט רבינו כעורכת, והבין מזה הב"י בדעת רבינו, שלומד דר"ל השמיט דין עורכת לענין רגליה, ותמה ע"ז. א"ה, ע"י בקצור בסוף השער ד"ה לא תטבול, שרבינו כתב כעורכת וכמניקה, א"כ ש"מ דרבינו בארוך ציטט לשון ר"ל, אך לעולם מסכים לזה. וצ"ב אמאי השמיט שם כאורגת לבית השחי. 55 כ"כ רבינו בחי' ד"ה ובהלכות הריא"פ, בשם קצת ספרים, והוא כעין גירסת הרי"ף והגאונים. מש"כ רבינו ואע"פ ששנינו כו' נראה לי כו', כ"כ רבינו בחי' יבמות שם ד"ה אבל הרמב"ן נ"ר. ובסוגין ד"ה ולדידי קשיא, וכ"כ בחי' יבמות שם ד"ה גירסת הספרים, וכ"כ חי' הריטב"א שם ד"ה גרסינן. וע"י תוד"ה פתחה עיניה בשם ר"ת, דהך גמרא קאי על המשנה, ולענין טהרות. וע"ע תוס' יבמות שם ד"ה וכל דבר, שכתב דבסוגין איירי בספק חציצה, והתם איירי בודאי חציצה. 56 בחי' ד"ה הא דאמרין ולית הלכתא. וע"י חי' הרמב"ן יבמות שם ד"ה הכי אשכחן שכתב דגירסת הרי"ף צריכה רבה. והביא גם גירסת רבינו. ועוד הביא גירסת

עיניה ביותר עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה, ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה, כדתנן האיש נראה כעודר וכמסיק זתים. פירו'⁵⁴ לירכותיו כעודר, שירכותיו רחבות מעט. ולזרועיו כמסיק זתים. והאשה כאורגת וכמניקה את בנה. ופי' לית הלכתא ככל הני שמעתתא * דרבלא דכוסילתא, ולפלוג יבש שבעין, וכוחל שעל גב העין, ולא כי הא דר' יוחנן דפתחה עיניה ביותר או שעצמה עיניה ביותר, אלא כי הא דריש לקיש. ולא למימרא דהני פליגאן אדריש לקיש, דהא איפשר דאיתנהו להני ואיתא לדריש לקיש. ועוד דריש לקיש לחומרא איתמר והיכי ילפינן מינה להקל, אלא הכי קאמר לית הלכתא דנחמיר בה

לבנה, דמשמע דלית הלכתא כשמעתא דנתנה תבשיל לבנה, והרי רבינו בקצר ד"ה הרי שחפפה, פסק כן להדיא, וכ"מ מכאן דרבינו קאי רק מרבדי דכוסילתא, ואולי כונת הב"י מאחרי שמעתא דנתנה תבשיל ואילך. שו"מ בב"י ד"ה והראב"ד כתב דגליד, במש"כ לחלק בין שיטת הרמב"ם לשיטת רבינו והראב"ד, וכתב חלוק לענין לפלוג שבעין, דהרמב"ם פ"ב מקואות הכ"ב לא הזכירו גבי הנך דלית הלכתא אלא לטהרות, י"ל דהרמב"ם לפלוג שבעין חוצץ. ויל"ע, אמאי לא כתב נ"מ גם בנתנה תבשיל לבנה דהרמב"ם שם כתב דאינו חוצץ לנדה לבעלה, ואילו רבינו ס"ל דחוצץ ואינו בכלל השמועות שאין הלכתא כמותן, ואולי הב"י למד דרבינו לא פסק הך שמעתא דנתנה תבשיל לבנה, כדמשמע פשוט לשונו כאן. ועוד יל"ע אמאי לא כתב נ"מ לטהרות, דלגירסת רבינו אף לטהרות אין חוצץ, ולגירסת הרמב"ם חוצץ לטהרות. 54 ע"י רש"י ד"ה כעודר, שכתב לענין בית השחי ומוסק לענין ביה"ס. וכ"כ מאירי שם ד"ה ולענין טבילה. וע"י בעה"ע דיני חציצה ד"ה היכי דמי, שכתב כרבינו, וכ"כ תוד"ה וכמניקה, והביא כן מת"כ. וכבר העיר כן המהרש"א שם. וכ"כ הר"ש והרא"ש בפ"י המשנה

בדק הבית

ביותר אין לחוש לה, אלא בקריצת שפתים בלבד.

ורבידא דכוסילתא ולפלוג שבעין וכוחל שבעין אינו חוצץ. ועצמה³ עיניה ביותר או פתחה עיניה

3 ע"י ש"ך סי' קצח ס"ק נא בשם רבינו.

משמרת הבית

עיניה ביותר ולעצמה עיניה ביותר. אבל הראב"ד ז"ל פי' דיש לחוש לפתחה עיניה ביותר ולעצמה עיניה ביותר כמו שיש לחוש לקרצה שפתותיה ביותר, שאמרו לא עלתה לה טבילה. וראוי לחוש לדבריו לרבות טהרה בישראל וצריך אדם ללמד כן בתוך ביתו.

עוד שם עצמה עיניה ביותר ופתחה עיניה ביותר אין לחוש אלא בקריצת שפתים. אמר הכותב כבר כתב המחבר שאפשר לפרש ההלכה דפ' התינוקת דאמרין התם לית הלכתא ככל הני שמעתתא דסליק, פירושא כי הא, דלא חיישינן לפתחה

לה לקרצה שפתותיה. ופי' דלית הלכתא ככל הני שמעתתא, לא קאי אדר' יוחנן אלא על הנך תלת שמעתתא, אבל הא דר' יוחנן דמיא לדריש לקיש דכל שפתחה עיניה ביותר או עצמתן ביותר אינה דרך גדילתה. ואע"פ שאין פירושו מתחזור לפי שיטת הגמרא, ראוי לחוש ולהחמיר כדבריו⁵⁹.

אמר רבה בר רב הונא (סו, א) נימא אחת קשורה חוצצת. פי' לאו אחת בלבד קאמר דהא מיעוטו ושאינו מקפיד עליו הוא, אלא⁶⁰ הרבה שעורות קשורות אחת אל אחת⁶¹ עד

שהביא דעת הראב"ד בתחלה, ואח"כ דעת המתירים, ולא הכריע. וע"ע בחי' סוד"ה ולענין שמעתתא, הביא דברי הראב"ד וסיים דאין פי' מחזור. 60 כ"כ רבינו בחי' עירובין ד, ב ד"ה נימא אחת. וכ"כ חי' הריטב"א שם ד"ה נימא, וסוכה ו, ב ד"ה הא דאמרין. וכ"כ האשכול סי' סא. וכ"כ המאירי סו, ב סוד"ה אע"פ במש"כ וא"כ זו שאמרו נימא אחת. והנה, יש לדייק מדכתב רבינו עד שדרכה להקפיד, ולא כתב דרוב שעורותיה קשורות, ולהוי חציצה מדין רוב אע"פ שאין מקפיד, רבינו לשיטתו בעירובין שם, דפסק כשיטת הרמב"ם, דהשער הוי כחלק מהגוף ואינו כגוף בפ"ע, ע"כ לעולם ליכא דין רוב בשער, אלא מיעוט המקפיד, (ומש"כ בחי' עירובין שם לישנא ד"רוב שעורות", נר' דצ"ל דרוב מלשון הרבה, וכמ"ש כאן). ועי' פי' הר"ן שברעות (ו, א) ד"ה נימא אחת, שכתב דמיירי ברוב שעורותיה קשורות נימא נימא, ועי"ש שכ"כ גם בדעת רש"י, וברש"י שלפנינו אינו כן, ובסוכה ו, ב משמע דמבאר מדין מקפיד. וע"ע רא"ש ה"מ סכ"ו שכתב דרוב שעורותיה קשורות כו'. ועי' ב"י סי' קצח ד"ה רוב השער שנקשר, שדדק מכן דהרא"ש כהגאונים, (וכמ"ש בהערה 5 הנ"ל). והנה גם הטור כ"כ וז"ל רוב השער שנקשר נימא נימא כו', ופשוט דמקורו מהרא"ש הנ"ל. וע"ע ב"י (בריש הסימן) ד"ה ומ"ש בד"א שהן בשני שעורות שכ"כ. אמנם עי' ט"ז ס"ק ח שכתב דמש"כ הטור רוב שעורות, ר"ל דכה"ג היא מקפדת. ולפי"ז אינו ענין לגאונים, וגם ברא"ש י"ל כן. ועי' מש"כ לעיל הערה 5. 61 עי' ב"י סי' קצח ד"ה ובענין פי' נימא, שלמד מרבינו דאחת אל אחת הוי מדין נימא אחת דחוצצת. וכ"כ האשכול הנז"ל בהדיא. ועי' חי' הריטב"א סוכה הנז"ל וז"ל אלא הכי פירושו נימין הרבה כל אחת קשורה בעצמה לבדה, חוצצת. וכ"כ הרא"ש ה"מ סכ"ו. ונראה מקור רבינו הוא מירושלמי שבת פ"ו ה"א הובא בבעה"ג ריש שער הטבילה ד"ה וכשהאשה טובלת, וז"ל קשר נימא אחת לחברתה אחת היא. עכ"ל הנצרך. מש"כ רבינו עד שדרכה להקפיד, עי' ב"י ריש סי' קצח ד"ה ומ"ש או אפילו אינה מקפדת, שדייק מלשון רבינו בקצר ד"ה האשה שטבלה, במש"כ עד שדרך האשה להקפיד, דמשמע שאם אין דרך הנשים להקפיד, אף שהיא מקפידה, אינו חוצץ, דלא כהרמב"ם והטור. אך מלשון רבינו כאן נראה דתלוי בקפידה שלה, ולשונו בקצר י"ל שדרך האשה הזו, ואין כונתו לדרך הנשים בעלמא. ועי' לקמן הערה 66 שהוכחנו כהב"י, וע"כ צריך לדחוק דלשון "דרכה" ר"ל שדרך נשים בעלמא. ועי' מש"כ גלות עליות פ"ט מ"א פסקא ג'.

שחוצץ בטבילה אחרת חוצץ באלו, ואע"פ שאין טבילתן מפורשת מן התורה. ואם תאמר מאי שנא פתחה עיניה ביותר ועצמה עיניה ביותר דעלתה לה טבילה, ומאי שנא קרצה שפתותיה דתנן (מקואות פ"ח מ"ה) כאילו לא טבלה, יש לומר דקריצת שפתותיה מעכבת ביאת מים במקום הגלוי⁵⁷, אבל פתחה עיניה אינה מעכבת כלום אלא קמטין בעלמא הן במקום שדרכן בכך, ואיפשר שאינן מעכבין כלל מלבא בהן מים. וזו כדעת הר"ם ב"ן ז"ל, אבל הר' אברהם ז"ל⁵⁸ פסק בעצמה עיניה ופתחה עיניה ביותר כר' יוחנן, ומדמה

בגמ' יבמות, דל"ג ובנדה. ורמז למש"כ בחי' כאן. 57 ג"ז מהרמב"ן הנ"ל. וע"ע בעה"צ שער הטבילה דיני חציצה ד"ה שנינו במשנת מקואות, שכתב כע"ז. אמנם עי' תוס' סו, א ד"ה פתחה וכ"מ בר"ש בפ"י המשנה שם, בפ"י ראשון, דמבואר דקריצת השפתים דמעכב בטבילה, היינו משום שהפה אינו ראוי לביאת מים. ונר' דיש ג"מ בין הטעמים אם יועיל ללחלח השפתים (דומיא דמים מקדמים או משנת האוחז באדם וכלים ומטבילין אם הדיח ידיו במים טהורים). דלשיטת רבינו לכאורה יועיל ללחלח, אך לשיטת תוס' דמעכב ביאת מים לפה, לא מהני כה"ג. ואולי י"ל דקריצת שפתים הוי כדיבוק חזק דלא מהני, כמ"ש הערה 51 בדעת רבינו. שו"מ במשנה אחרונה (פ"ח מקואות מ"ה) שדן בזה, ותמה אמאי השמיטו הפוסקים ד"ז. מש"כ רבינו ואיפשר כו', עי' חי' הר"ן ד"ה ולית הלכתא, שתירץ כן על קושית רבינו. 58 שם ד"ה גרסינן בגמ' דנדה. ועי"ש ד"ה עוד נראה לי, שהוכיח כן דמ"ש מקרצה שפתותיה וכו', מבואר דפליג על הרמב"ן ורבינו המחלקים בין עינים לשפתים. והראב"ד ס"ל דעצמה ופתחה עיניה מעכב מים מלבא בהם, משא"כ לרבינו דהעינים אינם צריכים ביאת מים, אלא ראוי לביאת מים דדינן כקמטין. ונר' דלראב"ד דס"ל דהוא מקום גלוי, מהני ללחלח מקום עצמת העינים, (כמ"ש לעיל לענין שפתים). 59 עי' ש"ך סי' קצח ס"ק יג שתמה על פסק השו"ע שפסק ככל הנך שמעתתא, אמאי, והא בדרכנן הלך אחר המיקל, ומידי דרבנן הוא, ומסיק דלא כפסק השו"ע, ומרבינו הכא משמע לכאורה דלא כדבריו, וע"ע ט"ז שם ס"ק כז שגם פסק להקל מחמת ספיקא דרבנן לקולא (בע"א). ונר' דיש לחלק כסברת החזו"א סי' צה ס"ק ב, דשאני חציצה מדבר החוצץ על גופו, דאמרין דבטל הדבר החוצץ לגוף, (כמבואר ברש"י סוכה ו, ב ד"ה אין מקפיד ושבת נו, א ד"ה הא נמי), משא"כ בטובלת שלא כדרך גדילתה דהוי כטבל חצי הגוף, דמחשיבים כאילו לא היה ביאת מים, וכאן לא שייך שיתבטל הגוף לגוף. ומשמע דהוי מדאורייתא, ולפי"ז י"ל דהש"ך מיירי בדברים החוצצים על הגוף, דודאי הוי רק מדרבנן, משא"כ עצמה ופתחה עיניה, י"ל דס"ל לרבינו דהוי מדאורייתא ולכן חשש והחמיר. אמנם החזו"א גופיה חזר בו וכתב דנראה שאינו אלא מדרבנן. ולסברת החזו"א י"ל דמדויק היטב בלשון המשנה שם כאילו לא טבלה, ומשמע אף מדאורייתא, דל"ה מדין חציצה דמיעוט המקפיד, אלא כאילו לא טבלה, וגם קושית התפארת ישראל שם דהוי מין במינו, ואמאי חוצץ. ועי"ש משנה אחרונה ד"ה כאילו לא טבלה. ועי' בקצר ד"ה האשה שטבלה ונתנה.

מעשה בשפחתו של ר' שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם בין שיניה והצריכה ר' טבילה אחרת. תניא בתוספתא (פ"ו ה"ד) ר' שמעון שזורי אומר בית הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ. פי' לפי שהנשואה מקפדת כדי שלא תתגנה על בעלה. ושפחתו של ר', שמא נשואה היתה. אי נמי בין השינים אפי' פנויה מקפדת, כך פיר' רבינו שמשון ז"ל⁶⁴ בפירושי המשנה. וקשה לי קצת דלכאורה הוה משמע דר' שמעון שזורי דתוספתא אתי כר' אלעזר דמתני' דפרק תשיעי של מקואות דתנן התם (מ"ג) ואלו שאין חוצצין קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש. ר' אלעזר אומר אחד האיש ואחת האשה על

שדרכה להקפיד בכך קאמר. שלש אינן חוצצות לפי שאין הקשר מהודק ואינו מונע מלבא בו מים. שתים איני יודע. ר' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא אחת. ולחומרא אזלינן כדברי רבה בר רב הונא⁶².

אמ' רבא (סו, ב) לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה קמטיה. ואע"פ ששנינו בפרק שמיני של מקואות⁶³ (עי' מ"ה) בית הקמטים ובית הסתרים אין צריכין שיבא בהן מים, נהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לביאת מים בעינן, כדר' זירא, דאמר ר' זירא כל הראוי לביילה אין כילה מעכבת בו. אמ' רבין בר רב אדא אמ' ר' יצחק

בבבא ה"בית כתב ד"ז להלן בשם אורחות חיים). והנה, מבואר מדברי רבינו דבית הסתרים שחוצץ היינו באופן של מקפיד, וכ"מ בר"ש פ"י מקואות מ"ח, ד"ה מפני שהוא, במש"כ אלא משום דלא קפדי אחיציה דביה"ס. וגר' דלאו כ"ע ס"ל הכי, דעי' מאירי סו, ב ד"ה זה שביארנו שבית הסתרים, שכתב דעצם בין השנים, מקפידה, אך בשר בין השנים אין דרך להקפיד עליו ואינו חוצץ, אע"פ שגדולי המפרשים נראים כחולקים בה. וע"ע ש"ך סי' קצח ס"ק לג בשם הרוקח דנמצא בשר בין השנים, והצריכה טבילה אחרת. וכ"מ בבעה"נ שער הטבילה דיני חציצה ד"ה אמר רבא, במש"כ שצריכה האשה לבדוק בין שניה משום עצם או משום בשר כו', וכ"כ סה"ת סי' קג, א"כ מכל הראשונים האלה נראה דס"ל דביה"ס חוצץ אף שאין מקפדת, (דאין סברא לומר שנחלקו על המאירי וס"ל דמקפידות על בשר) וגם רבינו סבר כן במש"כ להלן בקושיתו אלמא לרבנן בין מקפדת בין אינה מקפדת חוצצין. וי"ל דס"ל דבשלמא בחציצה על הגוף, אמרינן היכא שאין מקפדת, דבטל לגוף והוי כהגוף, אך בביה"ס שצריך מקום ראוי לביאת מים, מה לי שאינה מקפדת, סו"ס אינו ראוי לביאת מים. והמאירי סובר דאין מסתבר שביה"ס יותר חמור מהגוף. ואם כנים אנחנו, יש ליישב בזה דברי תוס' התמוהים דעי' תוס' סו, א ד"ה פתחה עיניה, שהביאו ראיה לחלק בין בעלה לטהרות, כהגירסא דלית הלכתא וכו' מהא דקיי"ל דביה"ס אין צריך ביאת מים ובפ"ט דמקואות גבי ואלו חוצצין באדם, קחשיב ביה"ס שבאשה, חזינן דבעי ביאת מים, וע"כ דהמשנה לטהרות והסוגיא דלעיל לבעלה, עכת"ד. והרואה דבריהם משתומם, דהא אמרינן לעיל נהי דביאת מים לא בעי, ראוי לביאת מים בעינן, א"כ מה קשיא להו ממקואות, והוא פלאי, וכבר הקשה כע"ז הבי"י שם ד"ה וא"א הרא"ש ז"ל לא כתב כן, על הסמ"ג, ונשאר בצ"ע, ושו"מ בתוס' הרא"ש כאן ד"ה לפלוג שבעין, שחירץ כן. ולפמש"כ יש ליישב כמין חומר, דתוס' ס"ל בפשיטות כסברא שכתבנו, דביה"ס אין ג"מ בין מקפדת לאינה מקפדת, וכונתם להקשות דאמאי תנן ביה"ס שבאשה, ולא באיש, ע"כ דאשה מקפדת ואיש אינו מקפיד, והא אמרינן לעיל דא"צ ביאת מים, וכונתם פשוטה, דודאי צריך ראוי לביאת מים, אך א"כ אמאי תלינן רק בקפידא, והא ביה"ס חוצץ אף באינה מקפדת, ע"כ צריך לחלק דהמשנה שמחלקת מיירי לטהרות, וסוגיין לבעלה. (אמנם לפי"ז נמצא קולא לטהרות

62 וכן מבואר בח"י רבינו שכתבנו, כ ד"ה אמר רב נחמן, מדתירץ במשולשין, ועי"ש. ועי' מאירי סו, ב סוד"ה אע"פ (נו"ל) שכתב דלדעת קצת, קשורים שנים שנים חוצץ, ולא יראה כן שהרי ר' יוחנן אמר אין לנו אלא אחת. ועי' ב"י סי' קצח ד"ה ומ"ש כד"א שהן בשני שערות, בשם רבינו, ותמה האיך פסק כרבה בב"ח במקום ר' יוחנן, ומסיק וצ"ע בת"ה הארוך. ועי"ש בב"ח ד"ה חוטין של שער, שכתב דמקור רבינו מסוגיא דעירובין, שהביאה דברי רבה בר רב הונא ולא דעת ר' יוחנן. והנה, עי' ירושלמי שבת פ"ו ה"א הובא בבעה"נ שער הטבילה ד"ה וכשהאשה טובלת, שנראה דס"ל דשנים הוי חציצה, מדמספקא ליה בדין נימא אחת קשורה לשנים, אי הוי כשנים או כשלש, חזינן דאם הוי כשנים הוי חציצה. ועי' שו"ט ס"ק יד שכתב דהראב"ד ס"ל כרבינו, וגר' דגם סה"ת סי' קג שהביא רק דברי רבה ב"ר הונא, ס"ל הכי. ומש"כ הבי"י לתמוה האיך פסק כרבב"ח במקום ר' יוחנן, גר' דלגירסת הבי"י דגרס רבה בר בר חנה, קשה, דר' יוחנן רביה דרבה בב"ח, אך גירסת רבינו הוא רבה בר רב הונא, תו ל"ק. וע"ע רא"ש סכ"ו (נו"ל) שגרס רבה בב"ח. ועי' בשו"ט הנז"ל שכ"כ. 63 עי' במשנה שם דגרסינן בית הסתרים ובית הקמטים. מ"מ רבינו למד דהגמ' שאלה ממשנה זו. וכבר הרגיש בזה שו"ט סי' קצט ס"ק א והרש"ש. 64 פ"ח מ"ה. עי"ש שכתב ב' פירושים בחילוק בין נשואה לפנויה, פ"א דהיינו רק באותו מקום. פ"ב כל ביה"ס מקפדת בנשואה כדי שלא תתגנה על בעלה, וזה מש"כ רבינו כדי שלא תתגנה, מדברי הר"ש. וגר' דהקושיא משפחתו של ר' היינו לפי' זה ולפי' קמא אינו מיושב. ובאמת כן הוא שיטת רבינו (קצא) ד"ה נשים, במש"כ כדרך שחלקו וכו', ושיטת הר"ש כמבואר בהערה 84 לענין בית השחי דבאשה חוצץ. ועי' טוש"ע סי' קצח ס"ו דמיירי בשער א"מ, באיש אינו חוצץ ופנויה א"ח ובנשואה חוצץ. בפשטות משמע דפסקו דרך בא"מ חילוק בין פנויה לנשואה, ורק בא"מ מקפדת. ולפי"ז הא דמבואר בס"י קצט ס"א שצריכה להדיח בית השחי וביה"ס, אף שאינה מקפדת אלא על א"מ, כמבואר כאן, נשמע מכאן דאף המחבר ס"ל כרמ"א סי' קצח ס"א, דלכתחלה לא תטבול אף בדברים שאין חוצצין. ובאמת הבי"י שם ד"ה ומ"ש וריר שבתוכה, הביא בשם הסמ"ק שהרגילו הנשים להסיר מעליהן כל גרב וכל שחיזי אע"פ שמדינא א"צ. (ובזה יש להעיר שהבי"י

המקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ, אלמא⁶⁴ לרבנן בין מקפדת בין אינה מקפדת חוצצין, ויש לומר דלרבנן כיון דדרכן של נשים נשואות להקפיד אפילו אינה מקפדת בטלה דעתה, ולעולם בנשואה⁶⁵ שדרכה להקפיד, וההפך באיש, דכיון שאין דרכן של אנשים להקפיד אע"פ שזה מקפיד בטלה דעתו⁶⁶, ולר' שמעון כל אחד ואחד לפי הקפדתו בין איש בין אשה. וקיימא לן כרבנן⁶⁷.

שנינו בפרק שמיני דמקואות (מ"ה) נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה אגב רוקה. פ"י שאינו דומה לעצם שבין שיניה דהתם מהדק והכא לא מהדק. נתנה שורה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה. האוחז באדם ובכלים ומטבילן טמאין ואם הדיח ידיו במים

טהורין. ר' שמעון אומר ירפה שיבואו בהן המים. פ"י לתנא קמא די אם הדיחה ידה במים מפני שמשקה שעל ידיו טופח להטפיח⁶⁸ ומתחבר במי המקוה ואין כאן חציצה, ור' שמעון מחמיר ומצריך שירפה ידיו שיבואו בהן המים, כן נראה לי. אבל בהלכות הרב ר' משה בר נחמן ז"ל⁶⁹ ראיתי שכתב בהפך, דלתנא קמא דוקא הדיחה ידה במים אבל רפתה ידה עד שיבואו בהן המים לא עלתה לה טבילה, [גזור] גזרה שמא לא תרפה. ואינו מחזור בעיני מדאמרין ביבמות בפרק החולץ (מו, א) מנימין עבדיה דרב אשי בעיא לאטבוליה, מסריה לרבינא ולרב אחא בריה דרבא אמר להו חזו דמינייכו בעינא ליה, רמו ליה אריסיה בצואריה ארפו ליה וצמצמו ליה. ארפו ליה כי היכי דלא ליהוי חציצה, וצמצמו ליה כי היכי דלא נקדים ונימא כו', אלמא לא גזרינן * רפוי אטו

וחומרא לבעלה, ואינו במשמעות (תוס'). 64 א ע' תוי"ט שם ד"ה רבי אליעזר, שלמד בפשיטות דכל המקפיד עליו כו' היינו אליבא דכ"ע, ומביא בשם בנו כמ"ש רבינו, ודברי רבינו אלו נעלמו ממנו. ועיי"ש משנה אחרונה. 65 ע' ב' הגר"א סי' קצח ס"ק יב שתמה אמאי פסק כר' שמעון שזורי, הא קי"ל שאין הלכה כמותו אלא בב' מקומות, ואפשר שמפרש דרש"ש מפרש דברי חכמים, וכן מבואר מדברי רבינו כאן. מש"כ רבינו ולר' שמעון כל אחד כו', נר' דצ"ל ולר' אלעזר. 66 ע' ב"י סי' קצח ד"ה ומ"ש או אפילו אינה מקפדת, שמסופק היכא שאין דרך העולם להקפיד, והיא מקפידה, ותלה במחלוקת הרמב"ם ורבינו בקצר ד"ה האשה שטבלה, (ע' לעיל הערה 61) ודייק דדעת רבינו שתלוי ברוב העולם. וכדבריו מבואר כאן להדיא, דתליא בפלוגתא דרבנן ור' אלעזר, וקיי"ל כרבנן. וכ"כ להדיא הרמב"ן בהל' פ"ט הי"ג. וע' ב"ח ריש סי' קצח ד"ה ומ"ש לפיכך, דפליג על הבי"ד וס"ל דאם היא מקפדת, אף שאין הדרך להקפיד, ה"ז חציצה, ולכאורה נסתר מכאן. שו"מ בשו"ט שם ס"ק ה הרגיש בזה, והביא גם הבי"ד או"ח סי' קסא ד"ה וכתב עוד הרשב"א, שהסתפק בזה ונשאר בצ"ע, ולא הביא מרבינו ומהרמב"ם, וע"ע ערוך השלחן ס"ו. ועוד תמה דמנין לרבינו דת"ק ס"ל דאע"פ שהאיש מקפיד, בטלה דעתו אצל שאר האנשים, נימא דת"ק לחומרא אזיל אף בתר רוב העולם, אך מנין דאזלינן

רק בתר רוב העולם וצ"ע. א"ה, נר' דרבינו הבין כן מדברי ר' אלעזר א' האיש וא' האשה על המקפיד עליו חוצץ וכו', דלכאורה תיבות אלו מיותרות, והל"ל כל המקפיד עליו חוצץ, אע"כ צ"ל דת"ק ס"ל דפעמים אפי' מקפיד עליו אינו חוצץ כגון איש או פנויה, ובוה פליג ר' אלעזר דאם מקפיד, חוצץ, אף שאין העולם מקפיד, וכן להיפך, אם אינה מקפידה א"ח אף שהעולם מקפידים. וע' תוס' רע"א במשנה בשם רבינו. וע"ע ב' הגר"א סי' קצח ס"ק ג בשם רבינו. 67 כ"כ הרמב"ם בפ"י המשנה שם. וכ"פ טוש"ע סי' קצח ס"א. דע, שהגירסא במשנה ובכל הראשונים ר' אליעזר. 68 ע' ט"ז סי' קכ ס"ק ד בשם רבינו. וכתב דהיינו מדין השקה למקוה וע"כ מהני ללחלח ידו אפי' בתלושים, ודלא כרמ"א שם. וע' חזו"א מקואות קמא ס"ח ס"ק יד שהעיר מהר"ש ספ"ח טהרות, דלא סגי טופח להטפיח אלא צריך קליפת השום. 69 פ"ט ה"י. וכן שיטת הרמב"ם פ"ב מקואות הי"א, וכ"כ בפיה"מ. וע"ע פ"י הרא"ש למשנה ד"ה טמאין שכ"כ. וע' שו"ט סי' קצח ס"ק נז, שכ"כ בשמו. וע' טור שכתב דמסתבר דעת רבינו, וכנ"ל שלא ראה פ"י המשנה, אלא רק הלכות, וע' אשכול סוף סי' סו שהביא ב' הפירושים, ודחה דעת הרמב"ן. וע' ח"י הריטב"א סז, א ד"ה ומפצי, שנראה דס"ל כהרמב"ן. (ואפשר דזה מקור לרבותיו של רש"י הו"ד ברש"י שבת נז, א ד"ה הא נמי אריג, דס"ל דאם מקפדת אסורה לטבול אפי' אם אינו מהודק

בדק הבית

אומר ירפה שיבא בהן מים. ופירש מורי רבנו משה בר נחמן ז"ל דלתנא קמא לא סגי ליה

גרסינן במקואות האוחז באדם וכלים ומטבילן טמאים, ואם הדיח ידים במים טהורין. ר' שמעון

משמרת הבית

אמר הכותב משענתו משענת הקנה הרצון דמאי שנא אוחז באדם דגזרינן ריפוי אטו מהודק ומאי שנא

עוד שם שנינו במקואות האוחז באדם וכלים ומטבילן וכו'.

רפתה ידיה עד שיכואו בהן המים כל שכן דעדיפא.

שנינו בפרק תשיעי של מקואות (מ"א) אלו חוצצין באדם חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שבראשי הבנות. ר' יהודה אומר של צמר ושל שער אין חוצצין, מפני שהמים

מהודק, וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד, ותניא בתוספתא (מקואות פ"ו ה"ד) השירין והנזמים והקטלאות והטבעות אוצין חוצצין רפין אין חוצצין, אלמא לא גזרינן רפויין אטו דחוקין. פי' אוצין דחוקין מלשון והנוגשים אצים. על כן נראה לי כמו שפירשתי דר' שמעון להחמיר, וקיימא לן כרבנן, ואם

בדק הבית

סגיא בלאו הכי, דהא ודאי ר' שמעון מודה הוא לתנא קמא וכולי עלמא מודו דבהדחת ידים סגי ליה מידי דהוה אקרקע של מקוה, וטעמא כאן וכאן שהמים מקדמין והווי חבור ומבטלי לחציצה, הילכך האוחז בחבור ובכלים ומטבילין אם לא הדיח ידיו הרי הם טמאים ואע"פ שמרפה ידיו, ואם הדיח ידיו הרי הם טהורים. ועלו דברינו בטהרה תושבחתא למרי שמיא דעמיה שרי נהורא יתברך ויתעלה מרי נצחן קרביא דחילא רבא וגוברא יתברך ויתעלה לעד ולנצח נצחים אמן אמן, שלום רב לאוהבי תורתך אמן אמן.

בהכי כלומר שירפה ידיו, דגזרינן שמא לא ירפה. והקשה המחבר מההיא דאמרין ביבמות גבי מנימין עבדיה דרב אשי כי בעא למטבליה מסריה לרבינא ורב אחא, אמר להו חזו דמנייכו בעינא ליה. רמו ליה אריסיה בצואריה ארפו ליה וצמצמו ליה, ארפו ליה דלא ליהוי חציצה וצמצמו ליה דלא לקדים ולימא לשם בן חורין טבלתי. והא התם דארפו ליה ולא חיישינן, ולא מילתא היא דהתם באריסא לא חיישינן, אבל הכא באוחז בחבור שחברו נשען עליו, עשוי הוא ומצוי⁴ שלא ירפה ושפיר שייך למיגור. ותדע לך דפירושא דההיא משנה לא

4 ע"י ח"י הריטב"א סו, ב סוד"ה ומפצי, שכתב כסברת רבינו לגבי אוחזת בכלים. וע"י ש"ך ס"ק לה בשם רבינו. וע"י ט"ז ס"ק כו בשם רבינו, והוכיח דבהדיחה ידה מהני אף אם מהדק בכח.

משמרת הבית

שהוא עשוי לדחוק את ידיו על האדם והכלים שהוא מטביל, הוה ליה כטבעות אוצין וליכא חבור אפילו במשקה טופח. ואינו דומה לרגלי הטובל שעל גבי קרקע המקוה, דהתם כיון שהמים קדמו ועדיין איכא משקה טופח מחובר למקוה לא הוי חציצה, אבל כאן סבר רבי שמעון שדרך האוחז בכלים להטבילין שדוחק ידיו עליהן כדי שלא יפלו מידו, וכן אוחז בחבירו כדי שלא יפחד להשתקע במים דרכו לדחוק ידיו עליו, וימנע מהיות המשקה שעל ידו חבור כלל למקוה⁴. ות"ק לא חייש להכי ואיכא משקה טופח

באריסא דעל צואר העבד דלא גזרינן, וכן השירים והנזמים והטבעות והקטלאות דתניא בתוספתא אוצין חוצצין רפויין אין חוצצין דאלמא לא גזרינן. וטעמ' דקאמר בחולם חלום, דאריסא לא חיישינן אבל באדם שחברו נשען על ידו איכא שפיר למגור, קול דברים שמענו טעם לא שמענו. ועוד דאי באדם משום נשען על ידו, מה נעשה לכלים ששנו במשנה מקואות, ומאי אדם חברו נשען על ידו איכא, ולפיכך פי' המחבר דת"ק לקולא ור' שמעון לחומרא עד שירפה את ידו ויעלו שם מים להדיא, דאי לאו הכי כיון

צ"ב דהחוש מכחישו, דידוע שהאדם קל מהמים ונוטה לצוף ע"ג המים באופן שקשה העמידה על הרצפה. והט"ז לומד דכונת רבינו לחלק דעמידה על רצפת המקוה דאמרין מים מקדמין, היינו מפני שאיירי במי מקוה המחוברין, וכה"ג אמרין מים מקדמין אפי' בדוחק הרבה, משא"כ באוחז בחבירו, דאיירי במים תלושין (לשיטתו) התם בעינן שלא יהא דוחק גדול, דאל"כ יש הפסק בין מים למים והוי חציצה. וסברא זו צ"ב דאי איכא הפסק, האין יועיל במי מקוה המחוברים, בדוחק גדול. שו"מ בבדי השלחן ס"ק רכה, ובצינונים תעה, וביאורים סכ"ח ד"ה שרי, שכתב כמ"ש לעיל בדעת רבינו.

4 לכאורה כונת רבינו לחלק בין עמידה על הקרקע, דאמרין מים מקדמין דלא הוי דבוק חזק, משא"כ באוחז ביד חבירו או בכלים, דהוי דבוק חזק, כה"ג ל"א מים מקדמין, וכמ"ש בארוך הערה 51, ות"ק לא חייש שיכא להחזיקם בכח כדי שיהא דבוק חזק. וע"י ט"ז סי' קצח ס"ק כז שלמד בדעת רבינו דאף לת"ק ל"מ בדוחק בכח כמבואר לקמן במש"כ ואינו דוחק הרבה כו' וכ"כ גם בסי' קכ ס"ק ד. אך בט"ז שם ובסי' קצח ס"ק ל מבואר היפך מש"כ לעיל, אלא ס"ל דעמידה על הרצפה הוי דבוק חזק וכ"כ שו"ט שם ס"ק נז ד"ה עוד כתב בס' מ"ב, וגם בס"ק סא ז"ל דהא אין לך דבוק חזק ממה שעומדת על רצפת המקוה עכ"ל הנצרך, (וד"ז

באין בהם. פי' ⁷⁰מדקתני סופא (שם מ"ה) אלו חוצצין בכלים, קתני הכא באדם. שבראשי הבנות, [בפרק במה אשה] (שבת נו, א) אמרינן דאכולהו קאי דבראש חוצצין בצואר אין חוצצין לפי שאין אשה חונקת את עצמה. ושם (שם, ב) אמרו דמודים חכמים לר' יהודה בחוטי שער לפי שאינו מתהדק. (מ"ב) קילקי הלב והזקן ובית הסתרים באשה, לפלוף שחוץ לעין גליד שחוץ למכה והרטיה שעליה, ושרף היבש גילדי צואה שעל בשרו, ובצק שתחת הצפורן, והמלמולין, טיט היון וטיט היוצרים וגין יוני, איזהו טיט היון טיט הבורות דכתיב ויעלני מבור שאון מטיט היון, וטיט היוצרים כמשמעו. ר' יוסי מטהר בשל יוצרים ומטמא בשל מרקה. וגין יוני אלו יתדות דרכים שאין טובלין בהן ולא מטבילין אותן, ושאר כל הטיט מטבילין בו

¹²³⁴⁵⁶⁷תנח"ך

כשהוא לח. לא יטבול באבק שעל רגליו לא יטביל את הקומקום בפחמין אלא אם כן ישפוש. פירוש קילקי הלב והזקן, השער שבזקן ושכנגד הלב שנתלחלח בזיעה עד שנעשה עבה כצמר מסובך, והאיש מקפיד על אלו. אבל שבשחי' ⁷¹ובית הסתרים אינו מקפיד, אבל האשה מקפדת אפי' אבית הסתרים. לפלוף, צואת העין. גליד שעל ⁷²המכה, לחה היוצאה מן המכה ומתיבשת ונעשה גלד. שרף היבש, כגון שרף היוצא מן הפרי ומן האילן. גילדי צואה שעל בשרו, כשיש זיעה מרובה על בשרו מתיבשת ונעשה גליד. והמלמולין, פי' בערוך אדם שידיו מלוכלכות בטיט או בבצק או בזיעה ומולל ידו אחת על חברתה ונעשין על ידו כמין גרגרין של שעורים, וכן פירשו הר' אברהם ⁷³ורבי שמשון ז"ל.

בתוס' הנז"ל ד"ה בא"ד ובפ"ט, שכתב עפ"י רבינו ליישב מאי קמ"ל רבא לעיל דבעי ראוי לביאת מים, הא מוכח מסתירת המשניות דביה"ס שבאשה חוצץ, ולמש"כ רבינו ניהא דאינו ענין לביה"ס אלא לקלקי שהם דבר שבגלוי. ועוד מבואר מדברי רבינו כאן, דבית השחי דיני כבית הסתרים. וע"ע לקמן הערה 84. ⁷²גר' דצ"ל שחוץ למכה, דרבינו מבאר עתה המשנה דלעיל דתני גליד שחוץ למכה. ומש"כ רבינו לחה היוצאה מן המכה, גר' דר"ל שיוצא חוץ מהמכה, ואז חוצץ. וכ"מ בקצר ד"ה לפלוף יבש, במש"כ וגלד שהוא חוץ למכה, ובד"ה חציצה באשה הנשואה, במש"כ גליד שעל המכה, שאינו חוצץ. וע"י הערה 31 בקצר. ⁷³דיני חציצה ד"ה כתב בעל ההלכות. והר"ש במשנה

עיי"ש, וע"ע טור ריש סי' קצח ורמ"א ס"ד. מש"כ רבינו וקיימא לן כרבנן, כ"פ טוש"ע סכ"ח ועיי"ש בי' הגר"א ס"ק כו בשם רבינו. וכ"פ סי' קכ ס"ב ועיי"ש בי' הגר"א ס"ק ו. וע"י ש"ך שם ס"ק ו שתמה שלא הביאו דעה החולקת על רבינו. ⁷⁰כ"כ הר"ש שם ד"ה אלו חוצצין, ורש"י שבת נו, א ד"ה תנן התם. ⁷¹משמע דרבינו לומד בית הסתרים, דכונת המשנה לקלקי בית הסתרים, והאשה מקפידה ע"ז והאיש אינו מקפיד. אמנם ע"י תוס' סז, א ד"ה פתחה עיניה, מש"כ בשם ר"ת שלמד מהך משנה דביה"ס באשה א"ח, מבואר שלמד המשנה בביה"ס, ולא בקלקי ביה"ס. וכ"כ שיו"ט סי' קצח סוף ס"ק יח. וע"י בעה"ג דיני חציצה ד"ה כתב בעל ההלכות, שכתב להדיא כרבנן. וע"י רש"ש

משמרת הבית

עם נדיבים באפריון. והוא בחמלתו לא יגרע מדורשו עינו. וכל מבקש למענו. שומר פיו ולשונו. וברוך אל אמת שחותמו אמת אשר בחר בזרע יעקב איש אמת, כלו זרע אמת ונתן אלינו את תורתו תורת אמת, כי הוא ה' אלהים אמת. ברוך הוא אשר הנחני בדרך אמת, ואשר הפליא חסדו לי, ויורני ויאמר לי עלי אתי בגורלי להציל נפשך משחת בלי, ותמך בידי לא ביושר לבבי ולא בחסדי, רק בחסדיו עד בלי די, הוא ברחמיו ישים בלבנו אהבתו ויראתו ישמרני משגיאות ויראנו נפלאות מתורתו, ויכין לבנו עוד לאהבה אותו בכל לב ובכל נפש ובכל מאד, למען יזמרנו כבוד ולא נבוש כי נביט אל מצותיו משמרתו חוקיו ותורותיו, ככתוב אחלי יכוננו דרכי לשמור חקיך אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך ברוך אלהים אמן ואמן.

מחבר ואין כאן חציצה. והוא שכתב שהמים מקדימין ומבטלי לחציצה, לשון נערות הוא דלא שייך כאן ביטול חציצה אלא שאין כאן חציצה דמשקה טופח הוי חבור. וקיימא לן כת"ק דאין צריך לרפות אלא אפי' אין מרפה את ידיו, כל שהדיח ידיו תחלה ואינו דוחק הרבה עלתה להן טבילה וטהורין. אשריהם ישראל שאביהם שבשמים מטהר אותם שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ונאמר מקוה ישראל ה', מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

ברוך אל עליון. השוכן ברום חביון. אשר לא תשיגהו מחשבה ולא יתארוהו לשון שפה והגיון, כי נעלה מכל עליון ומכל דמיון ונעלם מכל רעיון. גאה ושפל יראה ועומד לימין אביון. מקים מעפר דל להושיב

חוצצין. ר' שמעון שזורי אומר בית הסתרים
בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ. סם יבש
שעל גבי המכה והכוחל שבעין הרי אלו
חוצצין⁷⁵. הדם והדבש והחלב ושרף התאנה
ושרף השקמה ושרף החרוב יבשין חוצצין
לחין אין חוצצין. פי' האי לחין אכולהו קאי
ולא אשרף בלחוד, והיא הבריתא השנויה
בפרק כל כתבי הקדש (שבת קכ, ב) דתניא
הדם והדיו והדבש והחלב יבשין חוצצין
לחין אין חוצצין. ושאר כל השרפין בין
לחין בין יבשין חוצצין⁷⁶ מפני שהן שטף
לכלוכי פירות. והכוחל שחוץ לעין הרי אלו
חוצצין. צואה שתחת הצפורן שלא⁷⁷א כנגד
הבשר, והטיט והבצק שתחת הצפורן⁷⁷ הרי
אלו חוצצין. ועוד שנינו שם (תוספתא הנ"ל)

ואלו שאין חוצצין (מ"ג) קילקי הראש ובית
השחי ובית הסתרים באיש. ר' אלעזר אומר
אחד האיש ואחד האשה כל המקפיד עליו
חוצץ [וכל] שאין מקפיד עליו אינו חוצץ.
וכבר כתבתי למעלה⁷⁴ דדוקא בנשואה אבל
בפנויה כל שבבית הסתרים אינו חוצץ. ולדעת
תנא קמא כל בנשואה בין מקפדת בין אינה
מקפדת חוצצין דבטלה דעתה אצל כל הנשים
וקיימא לן כוותיה. לפלוף שבעין (מ"ד) גלד
שעל המכה שרף הלח לחלוחי צואה שעל
בשרו, צואה שתחת הצפורן וצפורן
המדולדלת.

תוספתא (מקואות פ"ו ה"ד, ה) השירין והנזמים
והקטלאות והטבעות אוצין חוצצין רפין אין

השני שכתב רבינו לגבי נט"י, היינו שאינה מהודקת כ"כ, א"כ
אכתי אמאי חוצץ בטבילה, (א"ה, מחומר הקושיא אולי י"ל דהא
דצפרנים בעו טבילה, מבואר בתפ"ל"מ סי' קצח ד"ה בב"י דף
הנ"ל ע"א, דהוי דומיא דשער, דגלמד מאת בשרו, את הטפל
לבשרו, א"כ י"ל דבטבילה אתרבו, אך בנט"י דליכא רבוי, אולי
סובר רבינו דלא נכללו כלל בחיוב הנטילה, א"כ ל"ש כלל חציצה
בצפורן שלא כנגד הבשר, והא דהיה שייך חציצה בצואה שתחת
הצפורן, היינו חציצה כלפי הבשר, ולא כלפי הצפורן. אמנם לכ"י
פשיטא דצפורן בכלל חיוב הנטילה דרבנן תקנו נט"י כעין טבילה
דאורייתא וממילא פשיטא ליה דהוי דומיא דטבילה, שיש חציצה
על צפורן שלא כנגד הבשר, אך אולי בדעת רבינו י"ל דפליג
בזה. ומה שהקשה הב"י דאם אינו מהודק, אמאי חוצץ, י"ל דרק
מה שכנגד בשר אינו מהודק, דהוא מקום דחוק, ומחמת הזיעה
והחום מבשרו, אינו מתייבש, אך שלא כנגד הבשר, שהאזיר
שולט, מתייבש היטב ומהודק. ועי' מאירי מקואות פ"ט מ"א
במש"כ אלא שיש לפקפק, שהקשה דאיפכא מסתברא, דכנגד
הבשר מהודק יותר משלא כנגד הבשר. ועי' תפ"ל"מ ד"ה בב"י
דף רכד, שמחלק בין צפרני רגלים לידים, ומש"כ רבינו כאן
דחוצץ שלא כנגד הבשר היינו ברגלים, שמתייבש, משא"כ בידים
אינו מתייבש כ"כ ואינו חוצץ. (ובפת"ש סי' י כתב איפכא,
דצפרני ידיו חמורים מצפרני רגליו). ועי' ש"ך סי' כב שכתב
דסתם צואה אינה נדבקת, ומדינא אין חוצץ אלא צואה הנדבקת
שלא כנגד הבשר, אך פעמים שיש צואה שנדבקת, ולכן בטבילה
נוהגות הנשים לקצוץ הצפורן שמא יש צואה הנדבקת, משא"כ
בנטילה א"א להחמיר. ועי' מאמר מרדכי סי' קסא ס"ק ב שהאר"ך
בזה. ומצאתי ברא"ש פ"ח חולין סט"ו שכתב להדיא דצואה שלא
כנגד הבשר חוצץ לנט"י, וכדעת הב"י. ⁷⁷ לפנינו הגירסא
אפי' כנגד הבשר, וכ"כ רבינו בקצר ד"ה לפלוף יבש. וכ"מ בר"ש
שם הנז"ל, והרא"ש ה"מ סכ"ו. וכ"כ בפ"י המשנה שם ד"ה
לפלוף. מש"כ רבינו האבר והבשר וכו' אין חוצצין, כ"ה גירסתנו,
וכ"ג הר"ש. אמנם עי' רא"ש הנז"ל שגרס חוצצין, וכ"ג הרמב"ם
פ"ב מקואות סוף ה"ב. ועי' כס"מ שכתב ב' פירושים בדבריו,
ופירוש השני דלעולם הם עצמם א"ח, וכונת הרמב"ם דאם יש
עליהם חציצה, חוצץ, ול"א שאינם חשובים כגופו. וכ"כ ב"י

שם ד"ה והמלמולים. ⁷⁴ ד"ה אמר רבא. ומש"כ וקיי"ל
כוותיה, כ"כ שם בסוה"ד. ⁷⁵ עי' בתוספתא דגרסינן אין
חוצצין וכן גרס הר"ש פ"ט מ"ג ד"ה כשות, שהביא התוספתא.
ועי' רא"ש ה"מ סכ"ו שגרס כרבינו. אמנם גרס דם יבש במקום
סם יבש. ויש להבין לגירסת רבינו דכחול שבעין חוצץ, ולהלן
מבואר דכחול שחוץ לעין חוצץ, א"כ מאי בינייהו. ועי' ברא"ש
הנז' שכתב וראיתי בתוספתא הכחול שחוץ לעין, וכן מסתבר
וכו', ונר' דכונתו למחוק כחול שבעין, ובמקומו יבא כחול שחוץ
לעין, ויל"ע. ויש ד' גירסאות שונות בתוספתא, לפנינו הגירסא
סם יבש שע"ג מכה והכחול שע"ג העין א"ח. והר"ש גרס כאן
סם וכו' והכחול שבעין א"ח. והגר"א מוסיף להלן סם יבש חוץ
למכה וכחול שחוץ לעין חוצצין. ורבינו גרס סם וכו' והכוחל
שבעין חוצץ ולהלן כחול שחוץ לעין חוצץ. והרא"ש גרס דם
יבש שעל המכה והכחול שבעין הרי אלו חוצצין, ותיקן כחול
שחוץ לעין, ומ"מ מבואר מגירסתנו בתוספתא ומגירסת הר"ש,
דלשון ע"ג אינו חוץ. ודלא כהב"י סי' קצח ד"ה ומ"ש וריר
שבתוכה, ושמא כ"כ רק בדעת הרמב"ם. ועי' ב"י הגר"א סי'
קצח ס"ק טו שכתב דסם יבש הוא ט"ס, וצ"ל דם יבש. ⁷⁶ עי'
הגהות הגר"א שגרס אין חוצצין. וכן הגיה בר"ש פ"ט מקואות
מ"ג. ועי' טור סי' קצח שכתב דלכאורה נראה דשרף שאר האילנות
אפי' יבש אין חוצץ, והרמב"ם כתב דאפי' לח חוצץ. וכ"ה בפ"ב
מקואות ה"ב. ועי' ב"י ד"ה ומ"ש רבינו ולכאורה נראה. ⁷⁷ א"ע
ב"י אור"ח סי' קסא ד"ה ומ"ש ואם יש לו בצק, בשם רבינו.
(ומכאן נראה דהב"י ראה הבית הארוך, הגם שבס"י קצח כמעט
ואינו מביא מלשונו, ובכ"מ כתב וצ"ע בת"ה הארוך, מ"מ חזינן
להדיא שהב"י ראה. ועי' טור מכוון ירושלים שכתב המהדיר דהב"י
לא ראה). והב"י הקשה סתירה דכאן פוסק רבינו דצואה שלא
כנגד הצפורן חוצץ, וכ"כ בקצר ד"ה לפלוף יבש, ובבית ששי
שער חמישי (קסא) ד"ה וצבעים, ובקצר שם ד"ה הנוטל ידיו,
כתב דצואה שתחת הצפורן אינה חוצצת, ולא חילק דשלא כנגד
הבשר, חוצץ כדבריו כאן. וקושיא זו הקשה גם בקצר ד"ה ודע
שכתב הרשב"א ונשאר בצ"ע. ובכ"י באור"ח מסיק דמש"כ רבינו
שם ע"כ דקאי כנגד הבשר, ושלא כנגד הבשר חוצץ, וכ"פ בשו"ע
שם ס"א. אמנם הב"י בקצח העיר, דאכתי אינו מיושב דהטעם

וכיוצא בזה, וכן חוטי צמר וחוטי פשתן והרצועות שבראשי הבנות אע"פ שאינן מקפידות עליהן בשעת טבילה, מקפידות הן להסירן בשעה שחופפת את (קצא) הראש, ולא אמרו מקפיד ושאינו מקפיד בשעת טבילה, אלא כל שדרכה להקפיד עליו שעה אחת.

נשים שצובעות ידיהן⁸⁰ לנוי מסתברא שאינו חוצץ דנוי הוא להן ואינן מקפידות להסירו אדרבה רוצות הן בקיומו. ועוד דליכא אלא חזותא בעלמא. ונשים הללו שמלאכתן לצבוע מסתברא שאין הצבע ההוא חוצץ⁸¹ דכל

שויה של הטבעת, דענין הקפידא הוא מחמת גופה, שאינה חפצה בזה, אך בטבעת הרי רצונה בזה לעולם, אך מחמת שויה מורידה, וכתב דלא כהראב"ד אלא שמקפידה להוריד הטבעת כדי לנקות מקום הטבעת עיי"ש, ועיי"ש שכתב עוד יסוד גדול בענין מיעוט ומקפיד. ונ"ל, דלפמשי"ל דאם מקפידה להסיר, תו אינו בטל לגוף, (ועי' לעיל הערה 59 מש"כ בשם רש"י בסוכה ושבת, דכשאינו מקפיד בטל החציצה לגוף) וכל קושיתו הוא לצד שאין צריך קפידא להסיר מהגוף, אלא עצם קפידתה משיא חציצה, ע"ז שפיר טען די"ל הנ"מ קפידא מחמת גופה. ⁸⁰ כ"כ הרא"ש ה"מ סכ"ו. וכ"כ המאירי סו, ב ד"ה זה שביארנו, וכ"כ ח"י הר"ן (ז, א) ד"ה דבר תורה. וכ"כ בחי' סז, ד"ה נ"מא אחת, בשמו. מיהו, עי' ח"י הר"ן חולין עג, ד"ה מטביל, דמבואר דפליג על הראב"ד, וס"ל דרק קפידא בשעת טבילה, מעכב הטבילה. וכבר העיר כן אבנ"ז סי' רסז אות ג'. מש"כ רבינו מקפידות הן להסירן כו', מבואר דבעינן קפידא להסיר החציצה ולא סגי בקפידא שהחציצה נמצא שם. וכ"כ ר"ש מקואות פ"ט מ"ז ד"ה כל המקפיד עליו וכן פ"י מ"ח ד"ה בזמן שנראה, במש"כ א"נ בשל מתכת, דאף שאינו רוצה בחץ, מ"מ אינו מקפיד להוציאו, ע"כ אינו חוצץ וכ"כ המאירי סו, ב ד"ה אע"פ שכלו, במש"כ ושיהא מקפיד על אותה חציצה ליטלה, וכע"ז בסה"ת סי' קג וז"ל דעתה לא היה דעתו להסיר וקריו אינו מקפיד. אמנם עי' רש"י עירובין ד, ב ד"ה ומקפיד עליו שכתב דמצטער על לכלוך זה, משמע דבזה שמצטער הוא כבר מקפיד. וכ"מ בקרית ספר פ"ב ממקואות. וכ"מ בלשון רבינו בקצר ד"ה הטובלת צריך במש"כ ואינה חפצה שיהיו עליה. אמנם ברש"י שבת טו, ב ד"ה בכלי זכוכית, נראה איפכא, דאפי' שאין רצונו בהך חציצה מ"מ אינו מקפיד להסירו, מקרי אינו מקפיד. ועי' שו"ת אבני נזר יו"ד ר"ס אות ג'. ונר' דחליא באשלי רברבי, דעי' שפ"א עירובין ד, ב שהקשה לגבי שערות דאמנם אינה רוצה בקשרים, מ"מ אינה מתירה אותם ואינה מסירה השערות א"כ אמאי הוי קפידא, באופן דמבואר דס"ל כמ"ש לעיל דבעי קפידא להסיר. ומצאתי בראב"ן סי' שכו שכתב וז"ל אמר ר' יצחק ד"ת רוב שערותיו קשורות אחת אחת ומקפיד על בלכול שערותיו ועתיד ליטלן חוצץ, עכ"ל, חזינן להדיא דבאמת מקפידה ליטלן, ורק בכה"ג חוצץ. אמנם עי' חכ"א כלל קיט סי"ח ובביתא אדם סי' יב שדן בענין סתימות השנים הקבועות, וכתב דהוי חציצה דכל מידי דרפואה מקפידה, ולכאורה כ"ז שייך אי סגי במה שמצטער מזה, שפיר י"ל דהוי חציצה מכיון שמקפידה, אך סו"ס אינה מקפידה להסיר הסתימה, הגם שזה מחמת רפואה, אך סו"ס אינה מסירתן, ואמאי תחוצץ, ע"כ חזינן מיניה דלא בעינן קפידא להסיר. ועי' גלות עליות פ"ט מ"א פסקא ב' שהקשה על הראב"ד דמה ענין הקפידא שמקפידה להוריד הטבעת מחמת

האבר והבשר המדולדלין באדם הרי אלו אין חוצצין ר' יונתן בן יוסף אומר צפורן שפרשה רובה הרי זו אינה חוצצת. כוחל שחוץ לעין כבר איפסיקא הילכתא כאן בשמעתין דפרק תינוקת (סז, א) שאינו חוצץ לבעל אלא לטהרות בלבד⁷⁸. פי' צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, כגון שהצפורן גדול ועודף על הבשר.

ואם תאמר טבעות [אע"פ] שדחוקין למה חוצצין והלא מיעוטו שאינו מקפיד עליו הוא, כבר פי' הר' אברהם ז"ל⁷⁹ פעמים שהיא מקפדת עליהם כגון בשעת לישה

בארוכה סי' קצח ד"ה וצריך לתת טעם. ⁷⁸ כן הוא לגירסת הרי"ף הובא לעיל ד"ה ויש ספרים דגרסי, אך שיטת רבינו משמע דל"ל גירסת הרי"ף, ואינו מחלק בין בעלה לטהרות. ועי' הערה 53 מש"כ בארוכה דעת רבינו. ⁷⁹ שער הטבילה דיני חציצה ד"ה ואי קשיא לך. וכ"כ הרא"ש ה"מ סכ"ו, בשמו. וכ"כ המאירי סו, ב ד"ה זה שביארנו, וכ"כ פי' הר"ן (ז, א) ד"ה דבר תורה. וכ"כ בחי' סז, ד"ה נ"מא אחת, בשמו. מיהו, עי' ח"י הר"ן חולין עג, ד"ה מטביל, דמבואר דפליג על הראב"ד, וס"ל דרק קפידא בשעת טבילה, מעכב הטבילה. וכבר העיר כן אבנ"ז סי' רסז אות ג'. מש"כ רבינו מקפידות הן להסירן כו', מבואר דבעינן קפידא להסיר החציצה ולא סגי בקפידא שהחציצה נמצא שם. וכ"כ ר"ש מקואות פ"ט מ"ז ד"ה כל המקפיד עליו וכן פ"י מ"ח ד"ה בזמן שנראה, במש"כ א"נ בשל מתכת, דאף שאינו רוצה בחץ, מ"מ אינו מקפיד להוציאו, ע"כ אינו חוצץ וכ"כ המאירי סו, ב ד"ה אע"פ שכלו, במש"כ ושיהא מקפיד על אותה חציצה ליטלה, וכע"ז בסה"ת סי' קג וז"ל דעתה לא היה דעתו להסיר וקריו אינו מקפיד. אמנם עי' רש"י עירובין ד, ב ד"ה ומקפיד עליו שכתב דמצטער על לכלוך זה, משמע דבזה שמצטער הוא כבר מקפיד. וכ"מ בקרית ספר פ"ב ממקואות. וכ"מ בלשון רבינו בקצר ד"ה הטובלת צריך במש"כ ואינה חפצה שיהיו עליה. אמנם ברש"י שבת טו, ב ד"ה בכלי זכוכית, נראה איפכא, דאפי' שאין רצונו בהך חציצה מ"מ אינו מקפיד להסירו, מקרי אינו מקפיד. ועי' שו"ת אבני נזר יו"ד ר"ס אות ג'. ונר' דחליא באשלי רברבי, דעי' שפ"א עירובין ד, ב שהקשה לגבי שערות דאמנם אינה רוצה בקשרים, מ"מ אינה מתירה אותם ואינה מסירה השערות א"כ אמאי הוי קפידא, באופן דמבואר דס"ל כמ"ש לעיל דבעי קפידא להסיר. ומצאתי בראב"ן סי' שכו שכתב וז"ל אמר ר' יצחק ד"ת רוב שערותיו קשורות אחת אחת ומקפיד על בלכול שערותיו ועתיד ליטלן חוצץ, עכ"ל, חזינן להדיא דבאמת מקפידה ליטלן, ורק בכה"ג חוצץ. אמנם עי' חכ"א כלל קיט סי"ח ובביתא אדם סי' יב שדן בענין סתימות השנים הקבועות, וכתב דהוי חציצה דכל מידי דרפואה מקפידה, ולכאורה כ"ז שייך אי סגי במה שמצטער מזה, שפיר י"ל דהוי חציצה מכיון שמקפידה, אך סו"ס אינה מקפידה להסיר הסתימה, הגם שזה מחמת רפואה, אך סו"ס אינה מסירתן, ואמאי תחוצץ, ע"כ חזינן מיניה דלא בעינן קפידא להסיר. ועי' גלות עליות פ"ט מ"א פסקא ב' שהקשה על הראב"ד דמה ענין הקפידא שמקפידה להוריד הטבעת מחמת

ולא תימא שיש הפרש בין כלים לאדם אלא כל שחוצץ בכלים חוצץ באדם. וכדתניא בתוספתא (מקואות פ"ו ה"ה) כל החוצצין בכלים חוצצין בנדה ובגר בשעת טבילה. חץ שתחוב באדם, בזמן שנראה חוצץ לפיכך אשה שנכנס לה קוץ בין ברגליה, בין בשאר מקומות, צריכה לעקור אותו קודם שתטבול עד כדי שלא יראה בחוץ ושלא תרגיש בו ותקפיד⁸⁵. הוציאה אותו עד שאינו נראה, הרי זו טובלת וטהורה.

שמלאכתה בכך אינה מקפדת. וכאותה דאמר רבא בסוף דם חטאת (זבחים צח, ב) דם על בגדו חוצץ, ואם טבח הוא אינו חוצץ. רבב על בגדו⁸² חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ. וכלל גדול אמרו (עירובין ד, א) מיעוטו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. ולא כל דבר שמקפיד עליו זה, חוצץ בכל אדם אלא כל אחד ואחד לפי מה שהוא אדם⁸³, וכדרך שחלקו בין נשים לאנשים בבית השחי⁸⁴ ובבית הסתרים, ובנשים עצמן חלקו בין נשואה לפנויה.

ברוך רחמנא דסייען, וברוך שם כבודו [לעולם ועד] ומרומם על כל ברכה ותהלה.

[נשלם ספר תורת הבית]

תושלב"ע

[ותשלם מלאכת תורת הבית ביום ה' בראש חדש אדר שני שנת צב לפרט ע"י דניאל בכה"ר יצחק בר דניאל זלה"ה וכתבתיו בשיטונא].

דכונת רבינו לומר שיש לחלק האנשים לקבוצות, דומיא לחילוק בין נשים לאנשים ובין פנויות לנשואות, כמו"כ יש לחלק בין בעל אומנות שאין מקפיד, למי שאינו בעל אומנות, שמקפיד. וכ"כ הבי"ד⁸² צבע שצובעות, דאפי' שרוב העולם מקפיד, כיון שכל בני האומנות אין מקפידים, לא חוצץ. ⁸⁴ מבואר להדיא דרבינו ס"ל דבית השחי דינו כבית הסתרים, שאשה מקפדת ואיש אינו מקפיד. ולפי"ז לאו דוקא בא"מ, אלא כל ביה"ס. ועי' לעיל הערה 71. וע"ע ר"ש פ"ט מקואות ריש מ"ג, ד"ה ובית השחי, שכתב דבית השחי מיותר, דבכלל בית הסתרים הוא, דבאיש אינו חוצץ, ועי' שיו"ט ס"ק יח שדייק דע"כ ס"ל להר"ש כרבינו, דאל"כ צריך לכתוב בית השחי ללמדך שאינו חוצץ, אע"כ דחלוק בית השחי דאנשים מנשים. וכ"כ תוס' רעק"א במשנה בדעת הר"ש. ועי' רש"ש שתמה על הר"ש בזה. וע"ע משנה אחרונה מ"ב דנקט בפשיטות דאף באשה א"ח, ולא הביא דברי רבינו דמבואר בהדיא איפכא. ועי' טוש"ע ס"ו שפסקו דבית השחי אינו חוצץ. ויתכן דמקורם מפי' הרא"ש מ"ג, דאין אדם מקפיד עליו, ומשמע כל אדם ואף אשה. וכ"כ המאירי בפי' המשנה שם ד"ה ואלו שאין חוצצין. וע"ע תפ"ל"מ ד"ה בטור דף רכב, וע"ע ערוך השלחן סכ"ג. ⁸⁵ משמע דלא סגי שלא נראה מבחוץ, אלא בעינן שלא תקפיד עליו מחמת כאב, ולא סגי שלא תרגיש בו אלא שלא יראה מבחוץ. ועי' מש"כ רבינו בקצר ד"ה חציצה באשה, שכתב או שלא תרגיש בו, ומצאתי שבדי השלחן ביאורים ד"ה נראה מבחוץ, הרגיש בסתירה זו. ומ"מ הוא ביאר דכונת רבינו כאן דמכיון שאינו נראה, אין דרך העולם להקפיד בכך. ולענ"ד נר' דלא כמ"ש, דלדבריו העיקר חסר מן הספר, ומשמע כמ"ש דהוי דבר נוסף. ועי' מאירי בפי' המשנה מקואות פ"י מ"ח, שכתב שצריכה להוציא הקוץ עד שלא יראה מבחוץ, ואע"פ שכואבת עליו ומקפידה, הואיל וטמונה בגוף, אין חוצץ. ונר' דאף לרבינו צ"ל דבעודו נראה צריך להוציאו באופן שלא יראה ושלא תקפיד עליו מחמת כאב, אך פשיטא כשאנו נראה, תו אינו חוצץ. ועי' הל' נדה לרמב"ן פ"ט הט"ז.

בו אלא חזותא, ולעולם אף דבר שיש בו ממש א"ח במי שמלאכתו בכך. ועי' עצי לבונה על ט"ז ס"ק יז, שלמד דאף מי שאומנותו בכך א"ח רק בדבר שאין בו ממשות, ותמה על הט"ז, ולפמ"ש י"ל כן בשיטת הט"ז. וע"ע ב"ו ש"ה בקצר ד"ה הנוטל ידיו, במש"כ כיצד היה אחד צבע וכו' דמבואר להדיא אף שיש ממשות הצבע, א"ח, ועי"ש הערה 3 שהעירו שדבריו סותרים לכאן, ולמ"ש י"ל דמש"כ רבינו כאן בקצר משום חזותא, לרווחא דמילתא נקט כמבואר בדבריו כאן. וע"ע מש"כ בארוכה הגר"ש רפאל דצ"ל בהערה 243 בחי' הריטב"א חולין קו, ב. [וכיון דאתינא לט"ז, מצאתי במאירי סו, ב הנז"ל מפורש כדבריו, דטעם חזותא מהני אף למי שאין אומנותו בכך, דהקשה שם דאע"פ שאומנותו בכך, סו"ס רובן מקפידות לערבי שבתות, וסגי במקפידות אף לשעה כמבואר לעיל בראב"ד לענין טבעת, (ועי' זכרון יוסף חיו"ד ס"י ד"ה ולענין, שכתב דקפידא פעם בשבוע אינו קפידא ועי' פת"ש ס"ק א' שכ"כ) ותירץ וז"ל אלא שיש להקל מצד אחר שאינו אלא חזיתא בעלמא, עכ"ל הנצרך, ומבואר דזהו טעם ההיתר]. ⁸² עי' תש' המיוחסות לרמב"ן סי' קכד שרבינו מצטט לשונו כאן עד סוף הענין בשני קטן. ועי' ב"ו ש"ה (קסא) ד"ה וצבעים שידיהם, שרבינו גרס רבב על בשרו. וכן גירסת הרא"ש חולין פ"ח סט"ו. וחי' הריטב"א שם קו, ב ד"ה והא דאמרין. וכ"ה בנדפס כאן, אך בכח"י איתא בגדו, וכ"ה בש"ס שלפניו, וכ"כ רבינו בחי' עירובין ד, ב ד"ה כי אצטרך, וכ"ה בחי' הריטב"א שם ד"ה כי אצטרך, וכן גירסת הרא"ש ה"מ סכ"ז, וכ"מ בתוס' שם ובסוכה ו, א שהביאו הך סוגיא להקשות על רש"י. וכ"מ בר"ש פ"ט מקואות מ"ו שגרס בגדו. ועי' תש' שבות יעקב חיו"ד סי' סט שדקדק דדוקא על בגדי טבח א"ח, אך על בשרו חוצץ, וכתב דדוקא הנך חוצצים על בשרו משום דמאסי, ולא צבעים. וכזה פליג על הרמ"א הנז"ל שפסק דם א"ח במי שאומנותו בכך, ועי' אשכול סי' סב שגרס בגדו, וכתב דה"ה על בשרו א"ח. ⁸³ עי' מש"כ בהערה 66 בדעת רבינו דתליא ברוב העולם בין להקל בין להחמיר, וצ"ל

הבית הקצר

שער שביעי

דיני הטבילה

מפני שמכנסת עצמה בספק שמא תראה בו ביום לאחר תשמיש וסותרת ספירתה, והרי היא זבה למפרע בשעת תשמיש. כיון שאסרוה לשמש בו ביום, אסורה אפי' לטבול ביום השביעי, שאם תטבול תבא לידי תשמיש ותכנס בספק זה כמו שאמרנו. לא טבילת יום שביעי בלבד אסרו מחשש ספק זה, אלא אפי' לעולם לא תטבול ביום משום סרך יום השביעי, ולעולם אינה טובלת אלא בלילה. (דף עא) היתה יראה לטבול בלילה מפני רוב הצנה או מפחד אריות וגנבים או שנועלין דלתות המדינה בלילה וכיוצא בזה, הרי זו מותרת לטבול ביום השמיני. וביום השביעי לא תטבול כדי שלא תכנס בספק כמו שאמרנו. [עברה וטבלה ביום השמיני אע"פ שאין שם יראת שום דבר, עלתה לה טבילה]. טבלה⁵ ביום השביעי יש מגדולי המורים שהורו שלא עלתה לה טבילה, ויש מי שהורה להקל אחר שטבילתה טבילה דבר תורה, ואין בטבילתה אלא חשש רחוק, ונראין דבריו.

הטובלת צריך שלא יהא עליה שום דבר חוצץ מן הדברים שהיא מקפדת עליהם לעתים, ואינה חפצה⁶ שיהיו עליה. לפיכך⁷ צריכה האשה לעיין בעצמה בשערה [ובבשרה] סמוך לטבילתה שלא יהא עליה שום דבר מאוס או נימא קשורה במקום שער שבה. עזרא ובית דינו תקנו שתהא האשה חופפת כל מקום⁸ שער שבה, וסורקת במסרק או מפספסת בידה היטב, כדי שלא יהו

אין האשה עולה מטומאתה אף על פי שספרה שבעה נקיים עד שתטבול [במים. במה היא טובלת] במי מקוה שאינן שאובין או במי מעין, ובלבד שיהא במים ארבעים סאה. בנין אב לכל הטובלים ורחץ את [כל] בשרו במים [מים] שכל גופו עולה בהם, ושערו חכמים ארבעים סאה. ויש מן הגדולים שאמרו שהמעין מטהר ככל שהוא ובלבד שיהא במים כדי שתטבול כל גופה בהן בבת אחת. ולראשונים שומעין להחמיר בדבר שיש בו כרת¹. אין² טובלין בכלים שלא אמרה תורה אלא מעין ומקוה מים, לפיכך היה טיט ורפש במקום שהיא טובלת, לא תעמוד על גבי כלי עץ שמקבלין טומאה מגבן³, ולא על גבי נסרים שראוין למדרסות ולא על [גבין]—שום כלי הראוי למדרס וטבול, מפני גזירת מרחצאות של כלים. עברה וטבלה לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבלי זמורות תחת רגליה מפני הטיט, ואינה חוששת. וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת וטבול, ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס, חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו עלתה לה טבילה.

דבר תורה הזכה טובלת ביום שביעי לספירתה משתנץ החמה⁴ ומותרת לביתה מיד, ועכשיו כל הנשים כזבות מאחר שהחמירו על עצמן לישוב שבעה נקיים ואפילו על דם טפה כחודל, אלא שאסרו חכמים לעשות כן

כ, א. 5 ע"י טור סי' קצז בשם רבינו, וב"י שם ד"ה עברה וטבלה, מש"כ ביאור דברי רבינו. וע"י מש"כ בארוך הערה 20. 6 ע"י מש"כ בארוך הערה 79 לדייק מכאן. 7 ע"י ב"י סי' קצט ד"ה ומ"ש שהר"י שמעיה, בשם רבינו, עד לכל גופן. וגרס בעצמה ובבשרה כו'. וכ"כ בשו"ע ס"א. וע"י שיורי טהרה ס"ק ה שכתב דהלשון מגומגם דהיינו עצמה והיינו בשרה, וכתב דצ"ל בעצמה בשערה כמ"ש בנדרס, ור"ל דאף שחופפת, אכתי צריכה בדיקה דגם לאחר תקנת עזרא לא בטל דין עיון מדאורייתא, א"נ דסגי בבדיקתה וא"צ שחברתה תבדוק. וע"ע שמלה ס"ק ג שכתב דאין משמעות הענין שבא לחדש שא"צ בדיקת חברתה, אלא צריך לגרוס בעצמה ובשערה. וע"י חכמ"א כלל קכ ס"א שכתב בבשרה ובשערה. 8 ע"י ש"ך סי' קצט ס"ק א שדייק דתקנת עזרא היתה על כל מקום שער שבה ולא רק שער הראש. מש"כ

1 ע"י ארחות חיים ח"ב סי' ה"א, בשם רבינו. וע"ע ב"י ריש סי' רא סוד"ה ואף אם תטבול, בשם רבינו. וע"י מש"כ בארוך הערה 12. 2 ע"י ב"י סי' קצח ד"ה ומ"ש רבינו בשם הראב"ד (פח, ב), בשם רבינו עד סוף הקטע. וע"י שער המים אות ג' ד"ה אבאר, שהביא דרשא מת"כ. 3 ע"י שער המים אות ג' בקצר ד"ה ובאיזה כלי, דמשמע דרבינו אינו מחלק בין כלי המקבל טומאה לאינו מק"ט, אלא דיש גזרת מרחצאות בכל אופן. מש"כ רבינו נסרים הראוין למדרס, ע"י ט"ז סי' קצח ס"ק לא שדייק כשיטתו, דאף דהנסרים עומדים לבנין ואינם מקבלים טומאת מדרס, מ"מ שייך בהם גזרת מרחצאות, הואיל והרואה יסבור שהם נסרים הראוים למדרס, ולהלכה מסיק דלא כרבינו. 4 ע"י ח"י רעק"א סי' קצז ס"ג שתמה (על הטור שכתב כרבינו) דדבר תורה זכה טובלת משעלה עה"ש, כמבואר במשנה מגילה

או למחרתו, עלתה לה טבילה בדיעבד [ואע"פ שלא היתה חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה¹²]. לא חפפה [כלל], לא עלתה לה טבילה [ואע"פ שעיינה בעצמה]. ולא עוד, אלא אפילו חפפה לאחר טבילה וסרקה במסרק ולא מצאה אפילו נימא קשורה, לא עלתה לה טבילה, שאני אומר שמא בשעת טבילה היה, ועכשיו נתר או נשר עם המסרק או עם הפספוס¹³. ואין צריך לומר אם חפפה במקום שער ולא עיינה בשאר גופה שלא עלתה לה טבילה, שזו צריכה לעיין דבר תורה.

הרי שחפפה ובדקה עצמה וירדה וטבלה, ובעלייתה נמצא לה דבר חוצץ בין על בשרה בין על שערה, אם סמוך לחפיפה ולבדיקה טבלה אינה צריכה לחזור לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול שאני אומר בין חפיפה לטבילה נדבק בה ולא הרגישה. כמה¹⁴ הוא סמוך שאמרנו, באותה עונה שחפפה, שעל ידי כן נזהרת בחפיפתה יותר. בד"א בשלא נתעסקה באותו מין לאחר טבילה, אבל נתעסקה בו לאחר טבילה אינה חוששת, שאני אומר מעסק זה נדבק בה לאחר טבילה, שהרי רגלים לדבר, שמתחלה חפפה ובדקה עצמה, ובחזקת בדוקה היא עומדת. ויש [מן] הגדולים שהורו אף בזה להחמיר עד שתאמר ברי לי שלא היה עלי בשעת טבילה. טבלה סמוך לחפיפה אלא שנתעסקה בין חפיפה לטבילה בדברים שעושין חציצה, או שנתנה

שערותיה קשורין זה בזה. כבר נהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ולשטוף במים חמין בשעת חפיפה, ומנהג יפה הוא להן וכן ראוי להנהיגן, כדי שתהא להן שמירה יפה לכל גופן. חפיפה זו שבמקום שער שאמרנו, לא תהא במים קרים מפני שהן מסבכין את השער, אלא במים חמין או בחמי חמה שהמים החמים יפים להחליק השער. וכן לא תחוף בנתר מפני שהנתר מחתך את השער וחוזר ומסתבך בין שאר שערותיה. ולא באהל מפני שהוא מסבך את השער וכן הדין [לכל] שאר הדברים שמסבכין את השער⁹.

חפיפה¹⁰ צריכה להיות לכתחלה סמוך לטבילה לפיכך לא תחוף אשה ביום ותטבול בלילה, אלא חופפת בלילה וטובלת, כדי שלא יתקשר שום דבר על שערה משעת חפיפה עד שעת טבילה. נזדמנה לה טבילה בשבת שאי אפשר [לה] לחוף בלילה, הרי זו חופפת ביום ושומרת שערות ראשה וטובלת בלילה. ואף אם נזדמנה לה טבילה בשבת וחלו [שני] ימים טובים של ראש השנה או של גלויות לפני השבת, הרי זו חופפת ברביעי בשבת וטובלת בשבת, שלא דחו זמנה של טבילה מפני חפיפה שתהא סמוך לטבילה כיון שאי אפשר. ובלבד שתהא מעיינת ובדוקה היטב בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא [שום] דבר חוצץ. חפפה¹¹ ועיינה בעצמה בחול ביום, וטבלה לערב

בלשון הטור. ואמנם רבינו דקדק שם לכתוב "אם סמוך לחפיפה ולבדיקה טבלה" כו', דרבינו לא השמיט תיבת בדיקה, ואולי תליא ד"ז במש"כ הט"ז ס"ק ד, דעיון בכלל המשמוש דחפיפה, והשיו"ט ס"ל דצריך גם עיון. וע"ע ב"ח ד"ה כתב הרשב"א. 13 משמע דאף בפספוס חיישינן שמא נשרו שערות, (ובארוך ובראב"ד לא כ"כ אלא לגבי מסרק וגם טוש"ע ס"ח כ"כ רק במסרק. ועי' שיו"ט ס"ק כד) ואע"ג דקיי"ל באר"ח סי' שג סכ"ז בהגה שמותר לפספס שער ביד בשבת, צ"ל דאינו פסיק רישיה, אך מ"מ יש לחשוש לזה ואולי י"ל דניתר קאי אפספוס, ונשר קאי על מסרק. וע"ע מש"כ בארוך הערה 35. מש"כ רבינו ואין צריך לומר, ג"ז בטור בשם רבינו, ועי' ב"י שם ד"ה ומ"ש עלתה לה, בשם רבינו. 14 עי' טור שם בשם רבינו. ועי' מש"כ בארוך הערה 40. מש"כ רבינו ויש מן הגדולים כו', עי' ב"י ד"ה אבל הרמב"ם כתב, בשם רבינו. וכתב דכונת רבינו להרמב"ם דס"ל פ"ב מקואות הכ"ג דה"ה בטומאתו עד שיאמר ברי לי. ויל"ע בדבריו, דאמאי סני ליה מש"כ רבינו בארוך (קפט) ד"ה הא דאמר, בשם הראב"ד, וביותר, דהרמב"ם מחמיר אפי' בשחפפה סמוך לטבילה, צריכה ברי, כמבואר בב"י שם, והראב"ד מיירי רק בלא סמוך, וגם רבינו כאן מיירי בחפפה שלא בסמוך ונמצא עליה. (ועי' מש"כ בארוך הערות 47, 48). ועי' ב"ח ד"ה חפפה ועיינה, במש"כ ואיכא לתמוה, שכתב דרבינו חושש שלא להקל כנגד היש מן הגדולים, וגם בארוך הביא דעת הראב"ד, באופן שלמד דדעת רבינו להחמיר. וע"ע ש"ך ס"ק טז שהביא מחי' רבינו חולין, דמחמיר. (מש"כ הב"ח איסור כרת, ר"ל דהוא איסור חמור, אך כאן אינו איסור כרת, דאינו אלא מיעוט). וע"ע פרישה ס"ק טז.

רבינו או מפספסת, עי' שיו"ט ס"ק ט ד"ה הגה, שדייק מרבינו דא"צ מסרק, ועיקר שם חפיפה ע"ש המים. ועי' מש"כ לקמן הערה 13, ובארוך הערה 29, 35. וע"ע הל' נדה לרמב"ן פ"ט ה"ב שכתב כרבינו או מסרק או פספוס. וע"ע מאירי סו, ב ד"ה וענין חפיפה, שכתב דחפיפה הוי פספוס ביד, אך בשער נאה שחוסק במסרק. וע"ע ח"י הריטב"א שם ד"ה נמצאת, שכתב פספוס יפה. 9 כ"פ טוש"ע סי' קצט ס"ב, ועי' ב"י ד"ה ומ"ש ולא בכל, שכתב דפליג על מהרי"ק שכתב דאין לנו אלא מ"ש חכמים דהיינו נתר ואהל, ולא בשאר דברים. וכ"כ ב"י הגר"א ס"ק ט. ועי' ב"ח ד"ה ולא תחוף, שכתב דאף המהרי"ק לא אמר אלא שא"צ לחשוש לשאר דברים, אך בידוע שדבר משיר שערות, ודאי דמהרי"ק מודה שאסור לחפוף. 10 עי' ב"י סי' קצט סוד"ה ומ"ש שהרי שמעיה (נז"ל) בשם רבינו, וע"ע שם ד"ה ודע שהרשב"א פסק, בשם רבינו. וע"ע ד"ח ה"מ ס"ק קמה. עי' מש"כ בארוך הערה 37. מש"כ רבינו נזדמנה לה טבילה, עי' ב"י ד"ה ומ"ש רבינו ובלבד שתזהר בשם רבינו. וע"ע ד"ח ס"ק קמט. 11 עי' טור סי' קצט בשם רבינו. (ובארוך לא כתב ד"ז להדיא). מש"כ רבינו עלתה לה טבילה בדיעבד, עי' שיו"ט ס"ק כב שדייק דהני מילי כשטבלה, אך אם עדיין לא טבלה, צריכה לחוף שנית סמוך לטבילה. 12 אע"פ שלא היתה חפיפה ובדיקה סמוך וכו', בטור השמיט תיבת בדיקה, ועי' ב"י ד"ה ומ"ש עלתה טבילה, שהעיר כן וכתב דרבינו טובא קמ"ל, דאע"ג דבדיקה מדאורייתא, אפי' בדיעבד עלתה טבילה אף אם הרחיקה מהטבילה. (ועי' לעיל הערה 7 בשם שיו"ט שלמד בדעת רבינו דגם לאחר תקנת עזרא, לא נתבטל דין עיון, וכן מבואר בב"י כאן), וע"ע פרישה ס"ק יא שכתב דבדיקה בכלל חפיפה ועיי"ש מה שדקדק

האשה שטבלה ונתנה שורה בפיה או שקפצה ידה הרבה או שקרצה שפתותיה ודחתה הרבה, כאילו לא טבלה. פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר, יש מי שהורה שזו כקריצת שפתותיה ולא עלתה לה טבילה¹⁹, ויש מורים להתיר, שאין זה אלא כקמטין במקום שדרך להיות שם. היו²⁰ שערות ראשה קשורות זו בזו אם הן קשורות אחת אל אחת ויש בהן הרבה קשורים [כן] עד שדרך האשה [להקפיד] בכך, הרי אלו חוצצין לפי שהקשר מהודק ומונע מלבא שם מים. וכן אם היו קשורות שתים שתיים, אבל אם היו קשורות שלש [עם] שלש או ביותר אינו חוצץ, לפי שאי אפשר להתהדק יפה ומים נכנסין בתוכן. נתנה מעות בפיה וטבלה עלתה לה טבילה. הרצועות של עור שבראשי הבנות, או חוטין של צמר או של פשתן שעל הראש²¹ או שגודלת בהן את השער, הרי אלו חוצצין. בד"א בזמן שהן בראש וכל שכן בשאר מקומות שבגוף, אבל בצואר אין חוצצין לפי שאינן מהודקות, שאין האשה חונקת [את] עצמה. חוטין של שער אינן חוצצין, בד"א [בחוטין] שיש בהן שלש שערות או יתר לפי שאינן מתהדקות²², אבל כאחת ושתיים לא, כמו שבארנו.

לפלוג יבש²³ משהתחיל לירוק בזמן שהוא חוץ לעין, וגלד שהוא חוץ למכה והרטיה שעליה, ושרף של תאנה

תבשיל לבנה, אם אותו התבשיל מן הדברים שנדבקים ועושים חציצה כגריס של פול [או רבב] וכיוצא בזה¹⁵, אף על פי שלא נמצא עליה דבר לאחר טבילה, לא עלתה לה טבילה, שיש לחוש שמא נדבק [בה] מן התבשיל והיה עליה בשעת טבילה, ועכשיו שלא נמצא שמא עם יציאתה מן המים נתנדנד ונפל, לפיכך לא עלתה לה טבילה אלא אם כן עינה¹⁶ בנפשה לאחר נתינת התבשיל או לאחר עסק הדברים החוצצים.

לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה קמטיה ובית הסתרים שלה¹⁷ בשעת חפיפה. אף על פי שאין צריך שיבא בהן מים, צריך שיהו ראויין לבא בהן מים. מעשה באשה שטבלה ונמצא בה עצם בין שניה והצריכה חכמים טבילה אחרת. אשה לא תטבול בנמל מפני שנעשה טיט עבה על שפת הנהר ונדבק בין אצבעות רגליה וחוצץ, ואע"פ שלא נמצא עליה טיט ורפש כשעלתה, אני אומר עם יציאתה מן המים נפל עם הנדנד. לא¹⁸ היה שם טיט אינה צריכה להגביה רגליה [מן הקרקע] ולשוט באמצע המים, ואף על פי שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה, לפי שהמים מקדימין לרגליה. ולא עוד, אלא שיש שם טופח על מנת להטפוח שהוא חבור עם שאר המים לטומאה ולטהרה.

דראוי לחוש ולהחמיר כדבריו. 20 ע"י ב"י ריש סי' קצח ד"ה ומ"ש או אפילו אינה מקפדת, שדייק דדעת רבינו שתלוי בקפידא של רוב הגשים, מדכתב רבינו שדרך האשה להקפיד, ולא תלה בקפידא שלה. וע"י מש"כ בזה בארוך הערה 61, 65. וע"י ב"י ד"ה ובענין פי' נימא, שדייק דרבינו ס"ל דשני שערות עם שני שערות דינו כשנים וחוצץ, אך שיטת הרמב"ם דדינו כשלש שאין חוצצין. וע"י ס"ה בהגה שפסק בזה כרבינו. 21 רבינו השמיט ד"ז בארוך. ומבואר כאן דהחוטין אלו חוצצין אף בנתונים בשער. וע"י רש"י שבת נו, א ד"ה לא בחוטי צמר, שכתב דקולעת בהן את השער, באופן דמשמע דרק בכה"ג שקלוע בשער ולא בענין שמונח בשער בלי קליעה. וע"י שם תוס' ד"ה במה, דפליג וכן שיטת רבינו בחי' שם ד"ה לא בחוטי. 22 כ"כ רבינו בחי' שבת נו, ב ד"ה אמר רב נחמן, דאל"כ חוצצין. וע"י בעה"נ שער הטבילה ד"ה וכשהאשה טובלת, שכתב ש"א שרק קשר בשער חוצץ, אך כריכת שער על הראש אין חוצץ, ואח"כ הביא די"א דאיירי בחוט משולש. וע"י ט"ז ס"ק ח שדן בזה בארוכה ולא הביא דברי הראב"ד ולא דברי רבינו המפורשים. 23 משמע דלח אין חוצץ אפי' חוץ לעין. והנה במשנה פ"ט מקואות מ"ב איתא דלפלוג שחוץ לעין חוצץ, ומר עוקבא (סו, א) חילק בין לח ליבש, וע"י תוס' שם ד"ה לפלוג שכתב דמר עוקבא מחלק בלפלוג שחוץ העין, אך מחוץ לעין אף לח חוצץ, ומכאן משמע דרבינו פליג על תוס' בזה. ויל"ע במקור רבינו, דע"י לקמן ד"ה חציצה באשה הנשואה, שרבינו פסק דלפלוג יבש בעין אינו חוצץ, והיינו מדלא קי"ל כהנך שמעתתא, אך מבואר דמר עוקבא מיירי בחילוק בין יבש ללח בתוך העין (כתוס') וא"כ הו"ל לרבינו לפסוק דחוץ לעין אפי' לח חוצץ, כתוס'. וגם בארוך לא חילק מחוץ לעין בין לח ליבש, וע"י ח"י

15 כ"כ רבינו בחי' סו, א ד"ה אמר רב גידל, ובארוך לא כ"כ. וע"י לשון הטור סוף סי' קצט שכתב תבשיל העשוי לידבק, והב"י שם ד"ה חפפה קודם טבילה, כתב דרבינו והטור לד"א נתכוננו. וע"י שו"ע שכתב תבשיל הראוי לידבק, ובחי' רבינו הנו' כתב שנדבק היטב, ומצוי הרבה לידבק. וע"י ב"י הגר"א שם ס"ק ל. 16 משמע דסגי בעיון וא"צ חפיפה. וכ"כ ח"י הרמב"ן סו, א ד"ה חפיפה, במש"כ והיינו דאמרינן בשמעתין כו'. ומ"מ משמע דאפי' אם חזרה ועינה מהני באופן שלא נמצא עליה ד"ח, אך אם נמצא עליה ד"ח ל"מ. וע"י מש"כ בארוך הערה 43 בארוכה. 17 בגמרא איתא שתהא האשה מדיחה קמטיה במים. ומש"כ רבינו קמטיה וביה"ס, ע"י שו"ט סי' קצט ס"ק א שכתב דהוא לשון הגמ'. ועיי"ש עוד בס"ק ג שדייק מדריבנו לא כתב במים, ש"מ דמהני הדחה אף בשאר משקין, דלא כמהרי"ק. וגם בארוך לא כתב תיבת במים (אמנם בנדפס איתא לתיבת במים אך בכל הכת"י לא מופיע) וע"י שו"ט סי' קצט ס"ק כה שדייק מדכתב רבינו שילמד בתוך ביתו, דרבינו ס"ל כהראב"ד בבעה"נ תחלת דיני חציצה, דאם לא הדיחה ביה"ס ולא נמצא ד"ח, עלתה לה טבילה. וכך הוא המשך דברי רבינו, מעשה באשה וכו' דמשמע שהוא עצה טובה להדיח קודם הטבילה כי פעמים שימצא לאחר טבילה ד"ח ולא עלתה טבילה. 18 ע"י ב"י סי' קצח ד"ה ואינה צריכה להגביה, בשם רבינו. וע"י ט"ז ס"ק ל שדייק מדכתב רבינו טופח ע"מ להטפוח חבור, ש"מ דמיירי כשרגליו לחות ממים תלושים, דאל"כ אמאי בעי לחבור, ורהיטת לשון רבינו נראה דכל הנדון מחמת טיט שמחוץ לנהר, דאם נדבק בה אין המים מקדמים, אך כשאין טיט בחוץ, המים מקדמים ואף כשיש טיט בתוך הנהר, וכמ"ש רבינו בארוך (קצ) ד"ה אמר רב שמואל, בשם הר"ש. 19 ע"י בארוך (קצ) ד"ה ויש ספרים, שכתב

השירים והנזמים והטבעות וכיוצא בהן מן התכשיטין, בזמן שהן דחוקין חוצצין, רפויין אין חוצצין שהמים באין בהן. אף²⁶ על פי שתכשיטין אלו אין האשה מקפדת בהן, אדרבה נוי הוא [לה] ורוצה היא האשה בתכשיטיה, פעמים יש שמקפדת ומסירתן בשעת לישה וכיוצא בו, וכן הטעם לחוטין ורצועות שבראשי הבנות. היתה²⁷ חברתה אוחות בה בשעת טבילה לא עלתה לה טבילה. הדיחה ידיה במים עלתה לה טבילה, שהמשקה טופח שעל ידיה חבור [לטהרה] למים שבמקוה. רפתה ידיה עד שבאו בהן המים יראה לי דכל שכן שעלתה לה טבילה. ויש מרבתי שהורו שלא עלתה לה טבילה, גזרה שמא לא תרפה, ולא יראה לי כן, שלא גזרו בטבעות הרפויין משום דחוקין, ובטבילת העבדים [אמרו] בקולר שבצואר שהרפוי אינו חוצץ.

צבעים שעל ידי הנשים או על השער לנוי²⁸, יראה לי שאינן חוצצין לפי שאינן מקפידות בהן לעולם, אדרבה חוזרות הן ומחדשות אותן תמיד לנוי. אע"פ שצבע זה פושט בכל השער, ורובו אע"פ שאינו מקפיד עליו חוצץ, כאן מקפדת ורוצה להיותו [שם] והרי הוא כאילו הוא מגופו של שער, וכבגד צבוע שאין הצבע כדבר נוסף וחוצץ אלא כעיקרו של בגד ואינו חוצץ, שהרי

ד"ה כתב הרא"ש סוף נדה, בשם רבינו. 27 ע"י ב"י שם ד"ה לא תאחוז בה, בשם רבינו, וע"י טור בשם רבינו בדין רפתה ידיה, ופסק כן. 28 ע"י תש' המיוחסות לרמב"ן סי' קכד, שרבינו העתיק מש"כ כאן (בשנוי). וכתב שזכה לדון בזה בפני הרמב"ן, והודה לדבריו. וע"י ב"י סי' קצח ד"ה צבע שצובעות, בשם רבינו. מש"כ רבינו ורובו אע"פ שאין מקפיד וכו', משמע דרבינו ס"ל כשיטת הגאונים, דסברי דשערות כגוף בפ"ע גדון, דאל"כ אין השערות אלא מיעוט הגוף. וע"י בארוך הערה 5 והערה 60, שדעת רבינו כהרמב"ם דהשער הוא חלק מהגוף. וצ"ע. ועוד, דטפי הול"ל לרבינו להקשות, דהוה כולו, דכל השער צבוע, וכולו אפי' אינו מקפיד, חוצץ מדאורייתא כמבואר יבמות ע"ב, ובשלמא בארוך (קצא) ד"ה נשים, התם איירי בצובעות הידים, דהוי מיעוט, וע"י ח"י רי"ז הלוי פ"ב מקואות הט"ו דביאר דאין כאן ביאת מים, א"כ להגאונים הנו' הוי כולו, ומדאורייתא לא תעלה טבילה. וכ"כ חכמ"א כלל קיט סוף ס"ג, ותמה על השמטת הפוסקים בזה. (וע"י שמלה ס"ק ב), וכן מבואר בתש' פנים מאירות (הו"ד בשיו"ט סי' קצח ס"ק יט ד"ה כתב בשו"ת), במש"כ ואצ"ל בכל השער וכו'. מיהו מצאתי בשפת אמת סוכה ו, א סוד"ה בגמ' כי אתאי הלכתא, שמסופק בזה, ויש לו צד דאפי' לשיטת הרמב"ם, לא תעלה טבילה עיי"ש. ואולי י"ל דאף אי נימא דרבינו כהגאונים ס"ל, אפשר דס"ל דכל שערות הגוף הוו כגוף אחד, וע"י פרישה ס"ק כג שמסופק בזה, הו"ד בשיו"ט ס"ק יז, וע"כ שער הראש אינם כל הגוף אלא רוב גרידא. וע"י חכמ"א כלל קיט ד"ז, דפשיטא ליה דכל מקום גדון בפ"ע, וע"י ביאור הלכה סי' קסא ד"ה והיו ידיו, שרייק מדרבינו הוצרך ליתן טעם דמחדשות אותו תמיד, משמע דבמקום שאין סברא זו היה חוצץ, אף דאינו אלא רוב, ולמד מזה דבעלי אומנות שהיו רוב

ושל שקמה ושל חרוב, יבשים חוצצין לחים אין חוצצין. ושאר כל השרפים בין לחים בין יבשים חוצצין. הדם והדיו והדבש והחלב יבשים חוצצין לחים אין חוצצין. גלדי צואה שעל הבשר, הטיט²⁴ והבצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר, וצואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, הרי אלו חוצצין. אי זהו שלא כנגד הבשר, היה הצפורן גדול ועודף על הבשר ונמצאת צואה בצפורן תחת אותו מקום שעודף על הבשר, זהו שלא כנגד הבשר. לפיכך נהגו בנות ישראל ליטול צפרנים בשעת טבילה מפני שאין בקיאות לכוין כנגד הבשר ושלא כנגד [הבשר]²⁵.

המלמולין והן הגרגרים שנעשים על הבשר כשידיו של אדם מלוכלכות בטיט או בבצק או בזיעה, והוא מוללן אחת על חברתה הרי אלו חוצצין. טיט היוצאין וטיט היין שהוא טיט הבורות, וגין יוני שהוא [ממינין] הטיט העבה (דף עב) והנדבק, הרי אלו חוצצין לפי שנדבקין הרבה ועושים חציצה ודרכן של בני אדם להקפיד עליהם. ואפילו היו בבית הסתרים, דרכה של אשה להקפיד עליהן כדי שלא תתגנה על בעלה, וכל דבר שדרכה להקפיד עליו חוצץ ואפילו כחרדל. לא הקפידה זו בהן, בטלה [דעתה] אצל שאר הנשים, וכל שרובן מקפידות חוצץ אפילו במי שאינה מקפדת.

רבינו סז, א ד"ה ולענין שמעתין, שהביא דעת הרמב"ן בחי' דס"ל כתוס', דמר עוקבא קאי בענין תוך העין ובוה מחלק בין לח ליבש, וחוצץ לעין אפי' לח חוצץ, ומכל הנ"ל יל"ע בדברי רבינו כאן. 24 ע"י ב"י סי' קצח ד"ה ודע שכתב הרשב"א, שהקשה סתירה ממ"ש רבינו ב"ו ש"ה ד"ה וצבעים, דצואה אינה חוצצת כלל, ומשמע אף שלא כנגד הבשר, והכא מחלק רבינו. ונשאר בצ"ע. וע"י בארוך הערה 76א' מש"כ בעז"ה בזה. מש"כ רבינו אי זהו וכו', ע"י ב"י אור"ח סי' קסא ד"ה צריך לזהר, בשם רבינו. 25 רבינו השמיט ד"ז בארוך. וע"י ב"י סי' קצח ד"ה ומ"ש ולפי שאינן יכולות, בשם רבינו, וכ"כ סה"ת סי' קד. וע"י רא"ש ה"מ סל"ה שכתב דנהגו הנשים ליטול צפרניהם, שלא יהיה דבר חוצץ. וע"י ספר ראב"ן סי' שכו שכתב דצריכה ליטול צפרנים, מפני שעתידיה ליטלן, חייצי השתא, (הו"ד בש"ך שם ס"ק כה). וע"י ר"ש פ"י מקואות מ"ה ורא"ש ה"מ ס"ל, ותוס' חולין עג, א ד"ה מטביל וחי' רבינו שם ד"ה הא דתנן, שהקשו על המבואר שם בידות הכלים שמטביל עד מקום המדה, דלהוי שאר היד חציצה מכיון שעומד ליקצץ, ובתוס' תירצו דאיירי בעשויה חוליות, והר"ש והרא"ש תירצו דבית הסתרים דכלים לא חוצץ, ורבינו נשאר בצ"ע, ועכ"פ מבואר שאם עומד ליקצץ, הוי חציצה, וא"כ יל"ע אמאי נזקק רבינו לטעם הטיט שתחת הצפורן, ולא כתב דהצפורן שעומדת ליקצץ הוי חציצה. וע"י סה"ת הנו"ל, מש"כ כע"ז, להקשות ממשנת ידות הכלים, כנ"ל. ואולי י"ל דשאני התם שהמצב העתידי נמצא כבר עתה, ע"כ הקשו הראשונים דהוי קפידא. משא"כ שערות וצפרניים, דבמצבם עתה אין קפידא, דאדרבה רוצה בצפרניים ובשער בארוך זה, אלא בעתיד יגדל ותקפיד, כה"ג לא הוי קפידא, ולא דמי לקפידא דטבעת, דאף התם י"ל דעתה מקפדת בשעת לישה. 26 ע"י ב"י סי' קצח

שעל גב העין וריבדא דכוסילתא ואפילו לאחר שלשה ימים אינן חוצצין וכן גליד שעל המכה ולכלוכי צואה שעל הכשר, וצואה שתחת הצפורן כנגד הבשר והצפורן המדולדלת אינן חוצצין.

לא תטבול אשה בנמל ואפילו במקום שאין שם טיט, מפני³² שבני אדם מצויין שם חוששין שמא מתוך שהיא יראה שלא ירגישו בה בני אדם, תמהר לטבול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה עלתה לה טבילה. האשה³³ לא תטבול זקופה ממש ולא שוחה ממש אלא דרך גדלתה. אי זהו דרך גדלתה, האשה נראית כעורכת וכמניקה את בנה [כעורכת לבית הסתרים וכמניקה את בנה] לתחת הדד, כדי שלא יסתור בה מקום הגלוי. האשה³⁴ צריכה שתעמוד אחרת על גבה בשעת טבילה, ותראה שלא יהא שער משערות ראשה צף על פני המים. כרכה שערוותיה על ראשה בדבר שאינו חוצץ כחוטי [שער] וכיוצא בהן מן הדברים שאינן חוצצין, אע"פ שטובלת בינה לבין עצמה עלתה לה טבילה וטהורה.

[ברוך רחמנא דסייען. ספר תורת הבית נשלם שבח והודאה לאל עולם]

לשיטתו שפי' בבית אדם. וע"ע מש"כ בארוך הערה 81, דמש"כ רבינו בענין מי שאומנותו בכך דהטעם דאינו חוצץ דאינו אלא חזותא, צ"ל לרווחא דמילתא, וראיה מהארוך ומב"ו ש"ה עיי"ש. 30 ע"י ב"י סי' קצח ד"ה חץ או קוץ, בשם רבינו. ועי' מש"כ בארוך הערה 85. 31 ע"י ב"י שם ד"ה והראב"ד כתב דגליד, בשם רבינו, ולמד דרבינו ס"ל כהר"ף דלית הלכתא אלא לטהרות. ועי' מש"כ בזה בארוך הערה 53 והערה 78. מש"כ רבינו וכן גליד שע"ג המכה, עי' ב"י שם ד"ה ומ"מ מ"ש רבינו, שדייק דרבינו משה גליד שעל המכה לרבדא דכוסילתא, דא"ח, ועי' לעיל ד"ה לפלוף יבש, שרבינו כתב דגליד שחוץ למכה חוצץ, ושיטת הראב"ד דאף גליד שחוץ למכה דמי לרבדא דכוסילתא, ועי' בארוך הערה 72. 32 עי' לעיל ד"ה לעולם ילמד אדם, שרבינו נתן טעם דבנמל שכית טיט החוצץ. והם שני טעמים שונים, כמבואר בארוך (קצ) ד"ה וכתב, דתליא בגירסא בגמ' אי גרסינן אימא ברדיוני נפל. (ויל"ע אמאי פסק רבינו כב' הפירושים לחומרא והלא אינו אלא מדרבנן. ואולי י"ל עפ"י הב"ח אור"ח סי' תפט ד"ה ומ"ש וכתב עוד אבי העזרי, דל"א ספ"ד לקולא בספיקא דדינא). 33 עי' ב"י שם ד"ה לא תטבול בקומה זקופה, בשם רבינו. ועיי"ש בסוה"ד שתמה על רבינו שהשמיט עורכת, וצ"ב בדבריו, שרבינו לא השמיט עורכת. ועי' ב"י הגר"א ס"ק לח שכתב דמקור רבינו מדברי ריש לקיש סז, א האשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. וכ"כ הראב"ד סוף דיני חציצה ד"ה היכי דמי דרך גדילתה, אמנם עיי"ש פרש"י ד"ה לא תטבול ותוס' הרא"ש שם ד"ה אשה לא תטבול, שפרשו בע"א. 34 עי' ב"י סוף סי' קצח ד"ה וכתב א"א הרא"ש ז"ל, וד"ה ומ"ש רבינו בשם הראב"ד, בשם רבינו. וכתב דרבינו לא הזכיר אלא תיקון דחוטי שער בלבד ולא תיכי חלילתא וחוטי צמר, וחזא מתרי ותלת נקט. אמנם רבינו כתב להדיא וכיוצא בהן מן הדברים שא"ח. ומלשון רבינו נראה דתיקון זה אינו אלא בדיעבד, מדכתב עלתה לה טבילה. ובארוך בריש השער ד"ה טבילת הגדה, השמיט תיקון זה.

מצינו²⁹ טבילה לפרוכת אע"פ שיש בהן תכלת וארגמן ותולעת שני. ועוד יראה לי שאין ממשו של צבע בשער ועל הידים אלא מראיתו של צבע, ולפיכך אינו חוצץ ואינו דומה לכתב שחוצץ שממש הדיו בכתב. וכן הנשים שמלאכתן לצבוע יראה לי שאין אותו צבע שעל ידיהן חוצץ מן הטעם הזה שאין ממשו של צבע אלא מראיתו של צבע. ועוד כל שמלאכתה בכך אינה מקפדת למה הדבר דומה לדם שעל בגדיו [של] טבח ורוב שעל בגדי מוכרי רבב שאינו חוצץ, שכל הדברים בהקפדה הם תלויין.

חציצה באשה הנשואה בבית הסתרים ואין חציצה בהן לא באיש ולא באשה הפנויה לפי שזו מקפדת ואלו אין מקפדין. חץ שתחוב באדם בזמן שנראה חוצץ, לפיכך³⁰ אשה שנכנס לה קוץ בין ביד בין ברגל או בשאר הגוף לא תטבול עד שתעקור אותו בכדי שלא יראה ממנו בחוץ כלום או שלא תרגיש בו ותקפיד עליו. לפלוף³¹ שבעין ואפילו יבש, וכחול שבעין ואפילו

ידיהם צבועות, הוי חציצה לנטי, דצביעה לנוי, לא גרע מבעלי אומנות ואפ"ה היה חוצץ לולי טעם דמחדשות אותו תמיד עכ"ת, וכנ"ר דגם צ"ל עפ"י הפרישה, ולפי"ז הוי רוב גרידא דאלי"כ ליכא ראייה. אמנם בהמשך ביה"ל למד מדברי רבינו דנשים הצובעות לנוי אף בכל ידיהם, ל"ה חציצה, ויש להעיר, דלמש"כ ליכא ראייה על כל הידים, דהכא אינו אלא רוב השער, ואין לומר שלמד מהארוך לענין צביעת הידים, ידיים כלפי טבילת הגוף, אינו אלא מיעוט. וצ"ב. ואולי י"ל דס"ל לביאור הלכה דאין חילוק בין כל לרוב, דלא קיי"ל כסוגיא דיבמות עח וכמ"ש השמלה הנו"ל. מיהו מצאתי בפי' הרא"ש מקואות פ"ט מ"ב ד"ה קומקמוס, שכתב דשחרורית החיצונית אינו חוצץ שאין אדם מקפיד עליו ודרכו בכך, וחשיב כדופן הכלי, ואפילו ככולו אינו חוצץ, עכ"ל, ופשוט שאינו רוצה בקיומו כצבע שבשער, ואעפ"כ אינו חוצץ, וצ"ב. 29 עי' חולין צ, ב. ועי' תשב"ץ ח"ג סי' נח שכ"כ בשם רבינו, וכתב דהראיה מפרוכת אינה ראייה, דמצותו בכך, מ"מ הדין אמת, דאין ממשות צבע. מש"כ רבינו ועוד יראה לי, עי' בית אדם (כלל קיט) אות יב שכתב דמש"כ רבינו דאינו ממשו של צבע, אינו אלא סניף, ואפילו בממשו של צבע גם אמרינן הכי, ומוכיח כן מאומן שצובע, דאינו חוצץ אפי' בממשו של צבע. ולכאורה לפי המבואר לעיל מביה"ל דמחלק בין נוי למי שאומנותו בכך, י"ל דאין ראייה גם לזה, דשאני אומן שאינו מקפיד, אך לנוי הוי הסברא שמחדשות אותו תמיד, י"ל דרק בחזותא מחדשות אותו, אך בממשו של צבע, שאין מחדשות אותו. לעולם מקפדת. (ולכאורה יש להביא ראייה דאף בממשו של צבע, לנוי א"ח, ממש"כ רבינו מפרוכת, דתכלת הוי דם חלזון, ויש בו ממש). עוד כתב הבנ"א דרבינו נזקק לסברא זו הכא דלא סגי דאינה מקפדת, דסו"ס רוב ואין מקפיד חוצץ, ע"כ כתב דאינו ממשות של צבע, ולפי"ז כתב דבמיעוט הגוף אף בממשו של צבע א"ח כהט"ז. ועי' עצי לבונה דפליג על הט"ז. וע"ע נשמת אדם כלל מ ס"ק ב שכתב דמשמע מרבינו דחזותא אינו חוצץ כלל, אפי' אינו לנוי, וכנראה דאזיל

שער המים

העמוד

הלכות מקואות להרב שלמה בר' אברהם בן אדרת ברצלוני ז"ל

השישי אבאר שלשת לוגין מים שאובין שפוסלין את המקוה, אם פוסלין אפילו נפלו לסירוגין אפי' מארבעה וחמשה כלים, אם לאו. וכן אם יש הפרש בזה בין נתכוון לרבות בין לא נתכוון לרבות. ואבאר בכלל זה אם נפלו שם שלשת לוגין הפוסלין אותו אם חוזר להכשירו אם לאו, ובמה יהיה תקונו. ועוד אבאר בכלל זה מקוה שחסר קרטוב ונפלו לתוכו שלשת לוגין אם חוזר להכשירו אם לאו, ויהיה דינו כדין מקוה שחסר שלשת לוגין, ונפלו לו שלשת לוגין שאובין שאינו חוזר להכשירו עד שיצא ממנו כמלואו ועוד, אם לאו. ועוד אבאר בכלל זה מקוה חסר שנפלו לתוכו פחות משלשת לוגין מים שאובין, שאינן פוסלין אותו אם מצטרפין להשלימו אם לאו, ובמה יהא הכשירו.

השביעי אבאר מקוה שיש בו ארבעים סאה אם נפסל אחר מיכן ברבוי מים שאובין אם לאו. ואבאר עוד בכלל זה מקוה שמימיו מרודדין ואין גופו עולה בהן בבת אחת, כיצד הוא עושה. ואבאר בכלל זה שאובה שהמשיכוה רובה או אפילו כלה, אם כשרה אם לאו.

השמיני אבאר מקוה שנעשה על ידי דבר המקבל טומאה ואפילו ממילא שלא על ידי שאיבה אם הוא כשר אם לאו.

התשיעי אבאר מקוה אם נפסל בשינוי מראה אם לאו, ואיזה שנוי פוסלו. ואם נפסל בשינוי מראה אם חוזר להכשירו אם לאו.

דאורייתא ל"מ כולו בהמשכה. וע"ע ש"י ובקצר שם דס"ל לרבינו דשאובין דרבנן ולהכי סגי בהשקה כשערה, משא"כ אי שאובין

הראשון אבאר בו הגדה והזבה והיולדת טבילתן במה אם במי מעין דוקא, או אפילו במי מקוה מים נוטפין. ואכלול בו שצריך דבר תורה ארבעים סאה ואפילו חסר קרטוב פסול.

השני אבאר בו שארבעים סאה אלו אין מטהרין בזוחלין, אלא באשבורן. ואכלול בו אם נפרץ המקוה ומים שבו מתחילין לצאת במה מעמיד הנקב שלא יצאו מימיו. ואבאר בכלל זה המקוה שנשבר ולא יכיל המים ונוטף מעט מעט או שמימיו נבלעין בקרקע שאין הזחילה נראית ונכרת¹, אם יקראו מימיו זוחלין שלא לטבול בו, ואפילו יש בו ארבעים סאה אם לאו.

השלישי אבאר בו שאין הטבילה דבר תורה אלא במים הנתונים על גבי קרקע, ולא בעצורין בכלים, לא בטובל בתוכן, וכל שכן בנותן על גביו. ואבאר כי לעתים יטבול בתוך הכלים בין כלים בין אדם.

הרביעי אבאר בו השאובין שאין מטהרין, אם מדברי תורה או מדברי סופרים, כדי לעמוד על דין ספקו², לפי הכלל המסור בידינו ספיקא דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא. ואבאר כמה מים שאובין פוסלין את המקוה.

החמישי אבאר איזה יקרא שאוב לפסול את המקוה. ואבאר המים הנדלין מאיליהן בגלגל כגון אלו שקורין נעורא, אם פוסלין את המקוה אם לאו.

1 עי' מש"כ ש"ב אות ב' בארוך הערה 3. 2 יל"ע אמאי השמיט עוד ב' נ"מ, דעי' ש"ד דס"ל לרבינו דאם שאובים